

**Høgskolen
i Innlandet**

Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk

Siri Sterud

Masteroppgave i KRLE

Trend eller tro?

En kvalitativ analyse av hvordan *manifestering*
fremtrer for ungdom og en refleksjon over dagens
KRLE-fag

Trend or belief?

A qualitative analysis of how *manifestation* appears for youth's and a
reflection of today's KRLE subject

MGLU510-2019

2024

Forord

Plutselig var fem år på lærerutdanning ved Høgskolen i Innlandet ferdig. Fem fine og lærerike år, men hvor det siste året ble helt spesielt. I mai 2023 mistet jeg brått pappaen min. Nå er det mai 2024, og jeg er i ferd med å fullføre masteroppgaven og kan forhåpentligvis snart, stolt kalle meg, lærer. Jeg lurert litt på om jeg har *manifestert* meg frem til dette øyeblikket.

Eller kanskje ikke. Jeg har hatt mange gode mennesker i ryggen dette siste året, og gjennom hele studietiden generelt som jeg gjerne vil takke.

Først vil jeg takke mamma og broren min, Oskar. Sammen med pappa, er dere min trygge grunnmur jeg lener meg på hver eneste dag. Tusen takk.

Jeg vil også takke kjæresten min, Birk. Tusen takk for at du alltid er der, med ditt gode humør, morsomme kommentarer og din evne til å vise meg omsorg og kjærighet.

Tusen takk til gode venninner og studievenninner for all støtte og heiarop. Dere vet hvem dere er.

Tusen takk til Nora og Ingeborg, som også ville lese gjennom oppgaven.

Tusen takk til veileder Eivor Andersen Oftestad. Takk for gode innspill og veiledning. Jeg vil også rette en takk til Anders Aschim som tok seg tid til å lese gjennom, og komme med gode innspill helt på innspurten. En stor takk til dere begge.

Avslutningsvis vil jeg rette en takk til RLE-avdelingen på Høgskolen Innlandet, campus Hamar. Tusen takk for god og engasjerende undervisning som virkelig har gjort meg til en engasjert KRLE-lærer. Jeg skal ta med engasjementet mitt inn i skolen, og forhåpentligvis spre dette til mine fremtidige elever.

Hamar, mai 2024

Siri Sterud

Sammendrag

Manifestering har det siste året dukket opp på flere ulike medier, og blitt et populært fenomen blant unge. Den moderne forståelsen av fenomenet har bakgrunn i boken *The Secret* skrevet av den australske forfatteren Rhonda Byrne som kom ut i 2007. Fenomenet *manifestering* har i dag blomstret opp igjen, og spredd seg raskt til det unge publikummet via sosiale medier. Kort forklart handler *The Secret* om nettopp *hemmeligheten* til et lykkelig og suksessfullt liv, og hvordan du enkelt kan *manifestere* deg frem til dette ved hjelp av naturloven, *The law of attraction*, og troen på universet.

Oppgavens problemstilling er: *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?* Denne oppgaven vil først rette seg mot hvordan ungdom *kan* oppfatte *manifestering* slik det fremtrer i sentrale medier, med et spesielt henblikk på dagens religionsforståelse og nyreligiøsitet. Deretter vil jeg rette blikket mot KRLE-faget, og hvordan plass *manifestering* eventuelt kan ha i dagens KRLE-fag. Dette vil bli drøftet med bakgrunn i hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom. Forskningsmetoden som er benyttet er en kvalitativ innholdsanalyse med en hermeneutisk tilnærming, og materialet er hentet fra sosiale medier plattformen TikTok, og en podkastepisode fra podkasten, *Litt bedre*.

Det teoretiske rammeverket består i hovedtrekk av religion i mediene, nyreligiøsitet og religionsdidaktikk. Dette vil sammen med analyse av materiale danne grunnlaget for å forstå hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom, om det kan være et religiøst ungdomsfenomen, og om det ut ifra denne forståelsen kan ha en plass i dagens KRLE-fag. De viktigste funnene som blir belyst i denne oppgaven er hvordan *manifestering* fremtrer i sentrale ungdoms medier som et religiøst fenomen, og hvordan vi kan plassere *manifestering* innenfor nyreligiøsiteten. Dette gjør at *manifestering* er et aktuelt religiøst ungdomsfenomen som kan bli brukt i KRLE-faget slik at ungdommers livsverden blir en større del av faget.

Avslutningsvis vil jeg peke på hvordan denne oppgaven reiser nye spørsmål til hvordan vi kan forstå dagens ungdomsreligiøsitet, og fremtidens religiøse-trender.

Nøkkelord: *Manifestering*, religion, nyreligiøsitet, ungdom, medier, universet, religionsundervisning.

Abstract

Trend or belief?

A qualitative analysis of how *manifestation* appears for youth's and a reflection of today's KRLE subject

Manifestation has emerged on several different media platforms over the past year, becoming a popular phenomenon among young people. The phenomenon originates from The book, *The Secret*, written by Australian author Rhonda Byrne, which was published in 2007. The manifestation phenomenon has resurfaced today and rapidly spread to young audiences through social media. In essence, *The Secret* revolves around the secret to a happy and successful life and how one can easily manifest this using the laws of nature, The Law of Attraction, and belief in the universe.

The research question is: How does the phenomenon of *manifestation* appear for young people, and how can it possibly have a place in the KRLE subject? This study will first focus on how young people understand manifestation by analyzing and discussing materials from key media sources in the dissemination of manifestation, with a particular focus on contemporary religious understanding and new religiosity. The task will then turn to the subject of KRLE, examining how manifestation might fit into The KRLE curricula. This will be discussed based on how manifestation appears to young people. The research method used is a qualitative phenomenological content analysis with a hermeneutic approach, drawing material from the social media platform TikTok and a podcast episode from the podcast, *Litt bedre*.

The theoretical framework mainly consists of religion in the media, new religiosity, and religious didactics. This, along with the analysis of materials, will form the basis for understanding how manifestation presents itself to young people, whether it can be considered a religious youth phenomenon, and whether, based on this understanding, it could have a place in KRLE curricula. The main findings highlighted in this task are how young people can perceive manifestation as a religious phenomenon and how we can place manifestation within the realm of new religiosity. This makes manifestation a relevant religious youth phenomenon that could be incorporated into KRLE curricula, thereby integrating young people's lifeworlds more fully into the subject.

In conclusion, I will address how this task raises new questions about how we can understand contemporary youth religiosity and future religious trends.

Keywords: Manifestation, religion, new religiosity, youth, media, universe, religious education.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Oppgavens oppbygning.....	3
2	Bakgrunn.....	5
2.1	Hva er manifestering?.....	5
2.2	Manifestering sett i et religionsvitenskapelig perspektiv.....	8
2.3	Tidligere forskning.....	9
3	Metode.....	14
3.1	Forskningsdesign.....	14
3.2	Gjennomføring av studien.....	16
3.2.1	I forkant av studien.....	16
3.2.2	Analyse av TikTok materialet.....	16
3.2.3	Analyse av podkast materialet.....	17
3.3	Studiens kvalitet.....	17
3.3.1	Pålitelighet.....	18
3.3.2	Gyldighet.....	19
3.4	Min posisjonalitet.....	20
4	Teoretisk rammeverk.....	21
4.1	Religionsbegrepet og religion i dag.....	21
4.1.1	Religion i mediene.....	22
4.2	Nyreligiøsitet i det moderne samfunnet.....	23
4.2.1	Hva rommer begrepet nyreligiøsitet?.....	24
4.2.2	Individualisme i nyreligiøse miljøer.....	27
4.3	KRLE-faget og skolen.....	29
4.3.1	The interpretive approach.....	30
4.3.2	Interkulturell forståelse.....	31
4.3.3	Ikke-involverende undervisning.....	32
4.4	Oppsummering av teoretisk rammeverk.....	32
5	Materialet.....	34
5.1	Sosiale-medier plattformen: TikTok.....	34
5.1.1	Dette er hvordan vi manifesterer sammen.....	36
5.1.2	Fortell meg: hva er DU takknemlig for i dag?.....	36
5.1.3	Del 1: affirmations.....	37
5.2	Utdrag fra Podkasten: Litt bedre.....	37
5.2.1	Bli RÅ på Manifestering.....	38
6	Analyse og drøfting.....	40
6.1	Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom?.....	40
6.1.1	Hvordan fremtrer manifestering som medialisert fenomen for ungdom?.....	40
6.1.2	Oppsummering av forskningsspørsmålet: Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom?.....	48
6.2	Kan manifestering forstås som religiøsitet?.....	50
6.2.1	Er det relevant å forstå fenomenet manifestering som religion?.....	50

6.2.2	Individualisme som en synlig trend i moderne religiøsitet og <i>manifestering</i>	57
6.2.3	<i>Manifestering</i> – et nyreligiøst fenomen.....	61
6.2.4	Oppsummering av forskningsspørsmålet: Kan <i>manifestering</i> forstås som religiøsitet?	65
6.3	<i>Hvilken plass har manifestering i KRLE-faget?</i>	66
6.3.1	Manifestering som en del av dagens KRLE-fag.....	66
6.3.2	Undervise <i>om</i> , eller <i>med manifestering</i> ?	72
6.3.3	Oppsummering av forskningsspørsmål: Hvilken plass kan <i>manifestering</i> ha i KRLE-faget?	76
7	Konklusjon	78
8	Videre forskning	80
9	Litteraturliste	81

1 Innledning

Fenomenet manifestering har det siste året dukket opp i flere ulike medier. Begrepet *fenomen* kan vi forstå ut fra vitenskapsfilosofien fenomenologi som retter sin oppmerksomhet mot hvordan et fenomen umiddelbart fremtrer ut ifra menneskets livsverden (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne oppgaven vil jeg anvende begrepet slik det brukes i dagligtalen, som en sak eller trend som opptrer i kulturen. Fenomenet *manifestering* har gjennom medier som TikTok, Instagram og podkaster, VG- og Aftenposten artikler, til og med gjennom hele Norges *God Morgen Norge* på TV2, blitt en del av norske ungdommer sin livsverden. Ut ifra mine observasjoner ser *manifestering* ut til å være en trend som fanger det unge publikummet, og særlig jenter. Vi får høre historier om hvordan unge jenter har *manifestert* frem både drømmekjæresten, hus og bil, eller hvordan de med fokus på takknemlighet har funnet et nytt syn på livet. På magisk vis skaper de unge jentene sitt eget drømmeliv, og bruker sosiale medier til å spre budskapet om hvor enkelt man kan få akkurat det man vil, bare ved å ha riktig fokus i livet. Dekningen av *manifestering* i media har gjort meg interessert i hva *manifestering* egentlig er, og hvorfor ungdommer plutselig virker å ha funnet nøkkelen til et lykkelig liv. Som fremtidig KRLE-lærer, som både er interessert og nysgjerrig på ungdomskultur, trender og religiøsitet i det moderne samfunnet, er det flere elementer ved *manifestering* som vekker en nysgjerrighet i meg. Jeg er derfor interessert i å forstå *manifestering* ut ifra hvordan det fremtrer i sentrale medier ungdom bruker, og som er en del av deres livsverden. Med bakgrunn i denne nysgjerrigheten kom jeg frem til problemstillingen:

Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?

Min motivasjon for denne problemstillingen er at jeg som fremtidig KRLE-lærer finner det svært interessant at ungdom engasjerer seg i et fenomen som inneholder religiøse elementer. Det er heller ingen tydelig forståelse eller ramme for hvordan vi kan forstå *manifestering*, noe som gjør det enda mer interessant særlig når det kan se ut til å påvirke hverdagen og tankene til ungdom i stor grad. Fordi *manifestering* også kan minne om nyreligiøsitet, synes jeg det er svært interessant å undersøke nærmere. Dersom ungdom sitt

syn på verden og livet kan være påvirket av et fenomen som kan minne om nyreligiøsitet blir det viktig å stille spørsmålet: Bør fenomenet *manifestering* ha en plass i KRLE-faget?

KRLE-faget er i stadig endring, og dette i takt med samfunnets endringer og dermed også elevenes livsverden. Læreplanen i KRLE består av flere områder, og vi kan spørre om fenomenet *manifestering* er relevant under flere av områdene i læreplanens innhold. Under *Fagets relevans og sentrale verdier*, står det skrevet hvordan KRLE-faget skal bidra til at elevene forstår seg selv, andre og verden rundt (Kunnskapsdepartementet, 2019). Faget skal også gjøre elevene godt kjent med bredden av både religiøse og ikke-religiøse livssyn, og utvikle evne til å kunne leve i et mangfoldig samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2019). Læreplanen i KRLE inneholder fem kjerneelementer. Under kjerneelementet, *Utforskning av religioner og livssyn med ulike metoder*, står det skrevet hvordan faget skal utfordre og utdype elevenes forståelse av religioner og livssyn gjennom analyse og kritisk refleksjon over kilder, normer og definisjonsmakt (Kunnskapsdepartementet, 2019). Ut ifra KRLE-fagets kompetansemål kan vi også spørre om *manifestering* kan være relevant. Etter 10.trinn skal elevene ha kunnskap om hvordan religioner og livssyn kommer til uttrykk i medier og populærkultur (Kunnskapsdepartementet, 2019). Elevene skal også kunne utforske og presentere religiøst mangfold og religiøse praksiser utenfor etablerte religionssamfunn (Kunnskapsdepartementet, 2019). Kompetansemålene over kan være relevante i diskusjon av om *manifestering* kan være en del av KRLE-faget, dersom *manifestering* er et religiøst fenomen. Dette er fordi *manifestering* opptrer i mediene, samtidig som det er en del av det religiøse mangfoldet utenfor et etablert religionssamfunn, noe læreplanen legger opp til at elevene skal lære om (Kunnskapsdepartementet, 2019).

Folkehelse og livsmestring er et av tre tverrfaglige temaer i læreplanen som skal inngå i alle fag, og skal bidra med å ruste elevene til å håndtere både medgang og motgang, og andre utfordringer i livet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det tverrfaglige temaet skal også bidra med å håndtere tanker og følelser (Kunnskapsdepartementet, 2017). *Manifestering* kan forstås som en metode for å mestre eget liv ved å håndtere egne tanker. Det kan derfor stilles spørsmål ved om *manifestering* kan være en inngang til refleksjon i KRLE-faget med bakgrunn i det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring*, eller som inngang til refleksjon rundt både tro, religion og livssyn, og hvordan religion og livsmestring kan ses i sammenheng.

1.1 Oppgavens oppbygning

For å komme nærmere en forståelse av hvordan fenomenet *manifestering* fremtrer for ungdom, vil oppgaven være strukturert slik:

Kapittel 2, *Bakgrunn*, vil først ta for seg en bakgrunnsforståelse av selve fenomenet med bakgrunn i *framgangsteologi* og det religionsdidaktiske begrepet *magi*. Videre vil bakgrunnen ta utgangspunkt i dekingen i media og boken *The Secret* av Rhonda Byrne (2016). Byrne (2016) vil kunne gi et innblikk i hva slags kunnskap og inntrykk ungdommene har av fenomenet gjennom mediene. Videre i kapittel 2 vil det bli presentert tidligere forskning.

I kapittel 3, *Metode*, vil jeg presentere hvordan jeg går frem og tar i bruk kvalitativ innholdsanalyse for å kunne komme nærmere en forståelse av hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom, slik at jeg kan svare på oppgavens problemstilling.

Kapittel 4, *Teoretisk rammeverk*, vil først bestå av presentasjon av teori som tar for seg hvordan vi kan forstå religion i dag, og Knut Lundby (2021) sin teori om *medialisert* religion. Deretter vil jeg presentere et bredt teoretisk rammeverk som tar for seg *nyreligiøsitet* i det moderne samfunnet. Her vil det bli presentert teori om hvordan vi forstår nyreligiøsitet i dag, begrepsavklaringer og trender innenfor det nyreligiøse miljøet. Til slutt som en del av det teoretiske rammeverket vil det bli presentert teori om KRLE-fagets utvikling og innhold, med vekt på *The interpretive approach* av Robert Jackson (2016), og religionsdidaktiske perspektiver av Bengt-Over Andreassen (2012). Dette for å kunne drøfte om *manifestering* kan ha en plass i dagens KRLE-fag.

I Kapittel 5, *Materialet*, vil jeg presentere materialet jeg skal analysere. Materialet består av tre videoer som er hentet fra sosiale medier plattformen, TikTok, og en podkastepisode publisert på Spotify. Jeg vil i dette kapitlet gi en grundig beskrivelse av materialets innhold.

I kapittel 6, *Analyse og drøfting*, vil materialet bli drøftet opp mot det teoretiske rammeverket, strukturert etter forskningsspørsmålene i oppgaven. Jeg vil først ta for meg forskningsspørsmålet: *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom?* I drøftingen av dette forskningsspørsmålet vil jeg vektlegge materialets innhold og ungdoms forståelse av religion i det moderne samfunnet. Videre vil denne drøftingen bidra inn i videre drøfting av neste forskningsspørsmål: *Kan manifestering forstås som religiøsitet?* I drøfting av dette forskningsspørsmålet vil teori om religion i det moderne samfunnet og nyreligiøsitet bli

drøftet på bakgrunn av hvordan ungdom bruker og ser på fenomenet, dette ved hjelp av oppgavens material. Deretter vil jeg trekke frem et siste forskningsspørsmål: *Hvilken plass har manifestering i KRLE-faget?* Her vil jeg ta i bruk teori om religionsdidaktikk og KRLE-faget, og sette dette i sammenheng med innhold fra læreplanen og drøfting av de tidligere forskningsspørsmålene. Dette vil til slutt kunne danne en grundig bakgrunn for å kunne svare på problemstillingen:

Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?

2 Bakgrunn

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for noen bakgrunns perspektiver for å forstå fenomenet *manifestering*. Hovedvekten i dette kapitlet vil ligge på bakgrunnen for hvordan *manifestering* fremtrer i dag, gjennom sosiale medier. Det er fordi min oppgave har et allment perspektiv hvor jeg ser på hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom i dag, og ikke hvordan fenomenet kan forstås i et historisk religionsvitenskapelig perspektiv. Likevel vil jeg kort gjøre rede for noen historiske religionsvitenskapelig-perspektiver for styrke bakgrunnsforståelsen av fenomenet. Her vil jeg ta for meg hvordan fenomenet kan forstås sett i sammenheng med den såkalte *trosbevegelsen* og beskrivelsen av *framgangsteologi*, og gjøre rede for det religionsvitenskapelige begrepet, *magi*. Avslutningsvis vil jeg peke på tidligere forskning rettet mot *manifestering* som fenomen, *nyreligiøsitet* og religionsdidaktikk.

2.1 Hva er *manifestering*?

Manifestering er i dag blitt et populært fenomen blant dagens ungdom. På sosiale medier blomstrer det opp på både TikTok og Instagram, og i musikk- og bokformater. Boken *The Secret* av den australske forfatteren Rhonda Byrne kom ut i 2007, og ble en stor suksess over hele verden. *The Secret* har flere oppfølgere, som *The Secret* filmatisert, og boken, *The Magic*. Som tittelen på begge bøkene indikerer kan det stilles spørsmål ved om bøkene retter seg mot magisk tenkning. På grunn av oppgavens omfang og hovedformål, vil jeg holde fokuset på boken, *The Secret*. Boken har i dag dukket opp igjen på sosiale medier hvor unge jenter, spesielt på TikTok, forklarer hvordan boken har hjulpet dem til å oppfylle sine drømmer og ønsker i livet. Grunnen til at jeg bruker boken *The Secret* som en bakgrunn for min inngang til *manifestering* er fordi det kan se ut til at boken er kilden til unge jenters forståelse av fenomenet, og at flere influensere og unge jenter viser til denne boken i sosiale medier når de snakker om *manifestering*. Gjennom sosiale medier får vi høre om hvordan *manifestering* kan hjelpe deg med å få alt i fra A på eksamen til drømmeboligen og drømmekjæresten. I Norge har populære influensere som Hanna Martine Slåttland Baller og Sophie Elise Isachsen gitt ut egne bøker og podkaster som begge handler om hvordan fokus på takknemlighet og *manifestering* vil hjelpe deg til en bedre og mer positiv hverdag. Dette er influensere som har flere hundre tusen følgere på Instagram, og som på denne måten når ut til mange unge jenter.

Det har derimot ikke vært utelukkende positiv respons rundt fenomenet internasjonalt, og flere studier stiller seg kritisk til hva dette fenomenet egentlig er og til Byrnes bok, *The Secret*. Benjamin Radford (2009), en amerikansk forfatter og skeptiker, peker i sin artikkel, «The pseudoscience of The secret», på noe av kritikken av Byrne og det hun velger å kalle en naturlov, *The law of attraction*. Radford (2009) peker på hvordan Byrne hevder at *The Secret* er basert på vitenskap, og at denne vitenskapen til tider låner fraser fra kvantefysikken. Dette mener Radford bare er bløff, og stiller seg kritisk til at Byrne ikke forklarer hvordan teorien hennes fungerer. Videre mener Radford at dette er en grunn til å stille seg kritisk til Byrne, da hun i motsetning til forskere som baserer seg på vitenskap, ikke har en logisk forklaring på egen teori, *The law of attraction*. I artikkelen trekker også Radford frem flere argumenter han mener peker på at *The law of attraction*, ikke har et logisk utfall i virkeligheten. Et eksempel på dette er: *According to The Law of Attraction, if you have an accident or disease, its your fault, because your negative thoughts brought it on yourself* (Radford, 2009). Dette kan forstås som at Radford finner det lite logisk at Byrne mener, med bakgrunn i *The law of attraction*, at det er din egen feil dersom du blir syk eller havner i en ulykke. Avslutningsvis stiller han seg kritisk til hvordan *The Secret* i det hele tatt er en hemmelighet, fordi han mener selvhjelpsbøker med bakgrunn i New Age har eksistert i flere tiår, og at *The Secret* derfor kun er et tilskudd i denne samlingen av bøker. Radford (2009) argumenterer derfor for at *The Secret* kun er en suksess på grunn av god markedsføring.

Som Radford (2009) også peker på, kan Byrnes (2016) beskrivelse av den såkalte naturloven, *The law of attraction*, ha elementer som kan knyttes til kvantefysikken. Philip Moriarty (2023), en irsk fysiker, retter i sin artikkel, «Quantum mysticism is a mistake», et kritisk blikk på fenomener som hevder å ha sammenheng med kvantefysikken. Han knytter slike fenomener til begrepet *kvantemystikk*, og peker på Rhonda Byrne og *The Secret* som et eksempel. Moriarty (2023) mener at karakteristiske trekk ved kvantemystikken er misbruk av fysikkens prinsipper i en bredere og mer hverdagslig kontekst. Min oppgave begrenser seg til hvordan *manifestering* fremtrer som et ungdomsfenomen gjennom mediene. Likevel er kritikken til både Radford (2009) og Moriarty (2023), samt forståelsen av *manifestering* som *kvantemystikk*, en viktig bakgrunn og ta med seg videre i studien.

I denne oppgaven vil *The Secret* inngå i bakgrunnen som en kilde til hva ungdom får et innblikk av gjennom boken og mediene hvis de vil forstå *manifestering*. I denne bakgrunnen ligger både mediedekningen i Norge blant populære influensere, kritikken av Byrne og hvordan hun er kritisert og forstått i forskning. Derfor blir *The Secret* viktig i min forståelse av *manifestering* når jeg senere i oppgaven skal bruke materialet fra sosiale medier hvor boken blir henvist til. Jeg kjøpte meg derfor boken, og leste den for å komme nærmere inn på hva dette fenomenet egentlig handler om. Hva er det ungdom får vite hvis de leser denne boken?

The Secret skal gi deg tilgang til nettopp det tittelen sier, *hemmeligheten*. Byrne (2016) beskriver hvordan *The Secret* vil gi deg innsikt og en ny forståelse av verden rundt. Ved hjelp av *The law of attraction*, som hun beskriver som en naturlov, vil dine tanker fungere som en magnet som tiltrekker seg akkurat det du selv vil. Enkelt forklart kan du få det du vil i livet ved hjelp av naturloven, *The law of attraction*. Byrne (2016, s. 47) beskriver *The great process* som selve prosessen i hvordan oppnå *The Secret*. Denne metoden skriver Byrne er hentet fra Det Nye Testamentet, og består av tre steg. Første steg er å be om det, andre steg er å tro, og tredje og siste steg er å motta og leve som om det du har bedt om har skjedd (Byrne, 2016, s. 60). De tre stegene Byrne beskriver er metoden man bruker for å *manifestere* seg frem til akkurat det livet man selv ønsker, og kan minne om et religiøst rituale. For å realisere drømmene mener Byrne det er helt sentralt å fokusere på det positive i livet, og vise takknemlighet. Slik vil positive tanker tiltrekke seg positive hendelser gjennom *The law of attraction* (Byrne, 2016). Det er flere religiøse elementer som blir brukt for å oppnå og få tilgang til *The Secret*, og som må være på plass for å kunne *manifestere* seg frem til drømmelivet. *Manifestering* ser derfor ut til å være en balanse mellom selvrealisering hvor det subjektive individet står sterkt, og det man kan se på som universelle objektive naturkrefter som må være til stede for å realisere individets drømmer.

I sosiale medier tolker jeg det som at unge jenter forstår fenomenet som en selvutviklingsprosess, hvor de selvrealiserer sine egne drømmer. Likevel viser de til ulike metoder, begreper og prosesser som må til for å få denne såkalte allmenne naturloven til å fungere. På denne måten minner selvutviklingsprosessen unge jenter fronter på sosiale medier som et religiøst alternativt fenomen. Byrne (2016) beskriver selv i boken at flere av elementene *The Secret* består av, har funnet sted tidligere i eldre litteratur, religioner og filosofiske

tanker, men at det for første gang er satt sammen til en helhet. Denne helheten mener hun vil endre livet til alle som opplever og realiserer *The Secret*. Kan *manifestering* derfor være et nyere alternativt religiøst fenomen? Eller er det kun basert og motivert på tidligere selvhjelpsbøker, god markedsføring og pseudovitenskap slik Radford (2009) og Moriarty (2023) kritisk påpeker? Som beskrevet over forklarer både Byrne (2016) og Radford (2009) at elementer fra *The Secret* har funnet sted i tidligere litteratur og teologi. Videre i kapittelet vil jeg derfor kort gjøre rede for noen historiske perspektiver som kan knyttes til fenomenet *manifestering*.

2.2 *Manifestering* sett i et religionsvitenskapelig perspektiv

Fenomenet *manifestering* inneholder flere elementer vi kan se som paralleller til den såkalte *framgangsteologien*. Anders Bergem gir i boken, *Himmelen på forskudd? Oppgjør med framgangsteologien* (1987), en beskrivelse av hvordan vi kan forstå *framgangsteologien*. *Framgangsteologi* er en teologisk retning innfor kristendommen som retter seg mot at troen vil gi deg suksess og lykke, og framgang på alle livets områder (Bergem, 1987, s. 11). Dette gjelder også økonomisk. Bergem (1987, s. 85) forklarer at denne suksessen er avhengig av din personlig tro, og din egen styrke og kraft. Dersom man opplever sykdom og motgang i livet, er det fordi man lever i et feilaktig forhold til Gud. *Framgangsteologien* kan med andre ord forklares som troen på skyld i både sin egen lykke, og ulykke (Bergem, 1987). Både *framgangsteologien* og *The law of attraction* tolker jeg baserer seg på at likt tiltrekkes av likt, og at du vil ikke oppnå suksess i livet dersom du ikke har riktig fokus og tro. Det er derfor flere likhetstrekk mellom *framgangsteologien*, og Byrnes (2016) forklaring og tro på *The law of attraction*.

Dersom vi ser på *manifestering* i et historisk perspektiv jeg vil trekke frem den religiøse læren, *Esoterisme*. I følge *Store norske leksikon* har *esoterisme* to betydninger. *Esoterisme* som hemmelig lære handler om den type religiøs aktivitet hvor hele eller deler av den religiøse læren blir forbeholdt en utvalgt elite, og blir forstått som religions indre, dypere og mytiske dimensjon (Løøv & Kværne, 2023). *Esoterisme* kan også forstås som en vestlig historisk strømning, og kjennetegnes ved blant annet en tro på usynlig, ikke-kausale korrespondanser mellom ulike dimensjoner av kosmos, og at naturen er levendegjort av en guddom eller livskraft (Løøv & Kværne, 2023). Denne livskraften kan vi se i sammenheng med *manifestering*, og hvordan troen på *The law of attraction* fungerer (Byrne, 2016). Den

vestlige forståelsen av *Esoterisme* har også en forestilling om at menneske kan få adgang til andre virkelighetsfærer gjennom ritualer, symboler og ånder (Løøv & Kværne, 2023).

Esoterismens ritualer kan tolkes som en likhet med Byrnes tre steg i *manifesteringen*. Byrne (2016) mener du ved hjelp av det tre stegene får adgang til *The Secret*, som med andre ord kan bli forstått som andre virkelighetsfærer.

Manifestering kan også knyttes til det religionsdidaktiske begrepet *magi*. I boken, *Fra bønn til magi: Nye religioner og menneskesyn*, forklarer Geir Winje (1999, s. 194) begrepet som en trolldomskunst. Winje (1999, s. 194) forklarer at vi kan forstå *magi* ut fra to ulike begreper: *Førstegradsmagi*, som vil si å utforske virkelighetens skjulte sider, og *andregradsmagi*, som dreier seg om å handle i tråd med den innsikten man har fått gjennom *førstegradsmagien*. De fleste moderne magikere driver ifølge Winje (1999, s. 194) først og fremst med magi for å oppnå psykiske effekter, og skape forandring i sin egen personlighet. Moderne magi kan derfor forstås som en form for selvutvikling, og vi kan på denne måten knytte *magi* til *manifestering*. I moderne magi bruker man også ulike riter for å komme i annen sinnstilstand, og manipulere kropp og sinn for å skape åndelige effekter, og motta energi og ny innsikt (Winje, 199, s. 195). Winje forklarer at mange velger å ikke forklare hvordan magien fungerer, men at man heller må erfare at magien skjer. Dette kan sees i sammenheng med hvordan Radford (2009) stiller seg kritisk til at Byrne (2016) ikke har en logisk forklaring på hvordan *The law of attraction* fungerer. Winje (1999, s. 198) forklarer at når man under riten fokuserer på et enkelt problem, vil en etter sigende oppnå resultater. Beskrivelsen Winje gir av *magi*, og hvordan de magiske ritene fungerer kan belyse Byrnes (2016) steg i hvordan *manifesteringen* fungerer, og hvordan hun mener troen på *The law attraction* vil gi deg tilgang til universet. Kan *manifestering* derfor forstås ut ifra det religionsvitenskapelig begrepet, *magi*?

Fenomenet *manifestering* reiser med andre ord flere spørsmål, og jeg vil i denne studien, med bakgrunn i mediedekningen og det historiske religionsvitenskapelige perspektivet, komme nærmere et svar på hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom.

2.3 Tidligere forskning

Tematikken i denne masteroppgaven er svært kompleks. Denne kompleksitet gjelder både forståelsen av *manifestering* som et ungdomsfenomen, *nyreligiøsitet* og KRLE-fagets innhold. Derfor er det helt nødvendig å avgrense presentasjonen av tidligere forskning til det som er

direkte relevant for oppgavens problemstilling og det teoretiske rammeverket. Som nevnt i kapitlet over finnes det artikler som retter et kritisk blikk mot *manifestering* som fenomen. Dette er Radford (2009) et eksempel på fordi han retter kritikk mot Byrne (2016) og *The law of attraction*, der han spesielt peker på hvordan Byrne sine teorier ikke har en logisk forklaring. Jeg ønsker likevel å trekke frem en forskningsartikkel som retter seg mot *manifestering* i et større perspektiv, enn forståelsen av *manifestering* kun som et ungdomsfenomen. Artikkelen heter, "The Secret to Success? The psychology of Belief in Manifestation", og er skrevet av Lucas J. Dixon, Matthew J. Hornsey og Nicole Hartley (2023). Artikkelen har undersøkt en gruppe mennesker som praktiserer og tror på *manifestering*, og peker på flere interessante funn. Dixon et al., (2023) finner at de som tror på *manifestering* oppfatter seg selv som mer vellykkede, har høyere ambisjoner om suksess, og tror de er mer sannsynlig for å oppnå suksess i fremtiden. Samtidig finner studien at disse menneskene har større sannsynlighet for å bli tiltrukket av risikable investeringer, oppleve konkurs, og tro om at de kunne oppnå usannsynlig nivå av suksess raskere (Dixon et al., 2023). Studien retter også et kritisk blikk mot det stadig økende ønske om suksess blant verdens befolkning, og suksessindustrien som følger med. Her trekker Dixon et al., (2023) frem Rhonda Byrne og boken *The Secret*, og hvordan boken og den påfølgende filmen solgte over 30 millioner eksemplarer. På lik linje med mine observasjoner av *manifestering*, peker Dixon et al., (2023) på at *manifestering* i dag er like aktuelt gjennom den store utbredelsen på medieplattformen TikTok. Til tross for denne relevansen har *manifestering* fått lite akademisk oppmerksomhet, noe min studie kan rette et fokus på. Det er viktig å understreke at min studie av *manifestering* først og fremst retter seg mot hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom, og fenomenet sett i sammenheng med KRLE-faget. Likevel gir studien, *The Secret to Success? The psychology of Belief in Manifestation*, viktige perspektiver å ta med seg inn i bakgrunnen for min videre drøfting og analyse.

Det finnes derimot lite forskning om fenomenet *manifestering* satt i sammenheng med ungdomskultur og religion. Når det gjelder forskning innenfor nyreligiøsitet finnes det heller ikke mye som kan relateres til *manifestering*. Margrethe Løpø er forsker innenfor nyreligiøsitets feltet og redaktør for tidsskriftet, *Aura*, som er et tidsskrift for akademiske studier av nyreligiøsitet. Heller ikke i *Aura* finnes det forskning som kan relateres direkte til *manifestering*. Jeg vil likevel peke på en artikkel skrevet av Katarina Johansson (2021),

«Meningsskapande i samtiden: Tro på oförklarliga fenomen i ett sekulariserat senmodernt samhälle som Sverige». Artikkelen rettes mot Sverige som et sekulært samfunn, likevel mener jeg dette kan relateres til Norge. Artikkelen ble publisert i *Aura* i 2018, og finner at det trengs fornyelse innen religionsvitenskapelig forskning på både formuleringer, og kulturelle fenomener som dreier seg om tro på uforklarlige fenomener og hvordan mennesker, på ulike måter, gir mening til livet (Johansson 2021). Et kulturelt, uforklarlig fenomen, er noe jeg mener kan relateres til fenomenet *manifestering*. Til tross for at tidsskriftet *Aura* ikke har publisert forskning som kan direkte relateres til *manifestering*, har redaktøren av tidsskriftet Margrethe Løøv uttalt seg om fenomenet i en artikkel publisert i *Avisen, Bergens Tidene*. Her forklarer Løøv at *manifestering* og troen på universet er en form for nyreligiøsitet, og at alternativ religiøs tankegang er mer synlig nå enn før (Christiansen, 2024). På denne måten peker artikkelen på at *manifestering* er et aktuelt fenomen det trengs mer forskning på.

Når det gjelder ungdomskultur, skole og KRLE-faget, finnes det derimot mye forskning. Her vil jeg trekke frem noen bidrag som er særlig relevante for denne oppgavens tematikk. Et bidrag er Geir Skeie (2017) sin artikkel, «Mangfoldets utfordringer og muligheter sett gjennom religionsdidaktisk forskning». Skeie (2017) peker i sin artikkel på hvordan skolen tar inn nyreligiøse elementer i skolen, uten at skolen stiller seg kritisk til å ta i bruk slik elementer. Han mener at dette er en tematikk innenfor religionsdidaktikken det trengs mer forskning på. Artikkelen trekker frem hvordan dagens skole legger opp til undervisning eller aktiviteter som kan minne om yoga og mindfulness (Skeie, 2017). Dette er aktiviteter som inneholder elementer som stammer fra religion, og brukes i skolen for å gi elevene for eksempel ti minutter med avslapping og ro. Denne type aktiviteter i skolen kan sees i sammenheng med det tverrfaglige temaet *Folkehelse og livsmestring*, som skal bidra til at elevene lærer seg å håndtere egne tanker og følelser (Kunnskapsdepartementet, 2017). På denne måten stiller Skeie (2017) seg kritisk til hvordan dagens skole legger opp til aktiviteter som inneholder religiøse elementer, og som kan plasseres under det tverrfaglige temaet *Folkehelse og livsmestring*. Skeie (2017) viser til at aktiviteter som yoga og mindfulness kan bli et viktig aspekt ved religionsmangfoldet og religionsdidaktikken i årene fremover. Aktivitetenes elementer kan minne om fenomenet *manifestering*, og det kan derfor

argumenters for at forskning på denne tematikken er helt sentralt for fremtidens religionsdidaktikk.

Et annet forskningsbidrag som er relevant for denne oppgavens problemstilling, er artikkelen «Livsmestring og selvutvikling i KRLE: –tar faget en subjektiv vending?» Artikkelen er skrevet av Christian Stokke og Mira Cataya Rodriguez (2020), og peker på hvordan KRLE faget nå kan være på vei inn i en subjektiv retning med fokus på selvutvikling og livsmestring. Artikkelen har til hensikt å undersøke hvordan faget kan bidra til livsmestring og personlig utvikling. Artikkelen viser til at faget føles lite relevant for både troende og ikke-troende elever, og at mange lærere unngår å koble religionsvitenskap til elevers livsverden fordi de er redde for religiøs påvirkning (Stokke & Rodriguez, 2020). Stokke og Rodriguez (2020) argumenterer for at elevperspektivet må inn i faget, og at egne opplevelser, erfaringer og refleksjoner vil gjøre at faget oppleves mer relevant for elevene. Mer rom for det personlige i undervisningen vil gjøre det mulig for elever å bruke religions- og livssynskunnskap til personlig utvikling, men lærere må da være oppmerksomme på at elevene får velge selv hvordan de vil engasjere seg. De tror at livsmestring og selvutvikling i KRLE-faget vil dekke et behov der individuelle og subjektive opplevelser står sentralt. Faget kan på denne måten bidra til at unge får øving i å reflektere over følelser og dele subjektive erfaringer for å kunne mestre livet. Stokke og Rodriguez (2020) peker på at elevenes personlige livsverden og erfaringer må inn i KRLE-faget. Dette kan knyttes til *manifestering* fordi fenomenet dreier seg om personlige erfaringer og egne tanker som en ressurs i livet. Dette vil jeg komme tilbake til i drøftingen av om *manifestering* kan ha en plass i faget.

Stokke og Rodriguez (2020) ser til det de kaller KRLE-fagets subjektive utvikling. Dette svarer til en utvikling religionssosiologien Pål Repstad (2020) har beskrevet når det gjelder religiøse trender i Norge. Han viser til at flere mennesker stadig former sine egne livssynsautoriteter når det gjelder tro og praksis, enten det er religiøst eller sekulært. Denne utviklingen samsvarer med Stokke og Rodriguez sin forståelse av KRLE-fagets subjektive utvikling. *Manifestering* handler om å bli den beste versjon av seg selv ved å være tilstede, vise takknemlighet og tenke positive tanker for å oppnå dine egen drømmer. Dette kan forstås som en form for selvutvikling og egenerapi, noe Repstad (2020) viser til at står sterkt innenfor alternativ religiøsitet. Repstad peker også på at når mennesker skal begrunne hvorfor de er religiøse i dag, viser de mer til de subjektive faktorene enn før. Det de nevner

er hvordan religion fungerer for dem, og at de kjenner inni seg at religion er noe godt for dem (Repstad, 2020).

For å oppsummere kan vi se at det finnes lite konkret forskning om *manifestering* som fenomen, noe Dixon et al., (2023) også påpeker. Jeg finner derimot artikkelen til Johanson (2021) interessant dersom vi relaterer uforklarlige fenomen til *manifestering*. Det er også sentralt at Løøv (Christiansen, 2024) uttaler seg om fenomenet i media, men at det ikke finnes forskning som peker direkte på *manifestering* i tidsskriftet *Aura*, der Løøv er redaktør. Dette mener jeg viser at det trengs forskning på *manifestering*. Dersom vi plasserer *manifestering* innenfor en form for religiøsitet, finner man forskning som peker på at *manifestering* kan være en del av utviklingstrekkene ved dagens skole og fremtidens KRLE-fag. Dersom dette er tilfelle trengs det mer forskning på *manifestering*, og derfor kan min oppgave være et bidrag. Hvis fremtidens KRLE-fag skal legge mer vekt på personlige opplevelser og tanker hos elevene slik Stokke og Rodriquez (2020) argumenterer for, ser jeg på *manifestering* som et svært aktuelt og interessant fenomen å undersøke nærmere. Oppgaven min vil derfor være et bidrag for å gå i dybden på hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom, og hvordan man som KRLE-lærer skal forholde seg til fenomenet. På den måten kan denne studien bidra med nye tanker og refleksjoner om ungdom og fremtidens religionsforståelse, og dermed også KRLE-faget og fremtidens religionsdidaktikk.

Som fremtidig KRLE-lærer kan jeg selv se utviklingen både i læreplanverket og i praksis, og hvordan faget nå prøver å romme mangfold og tilpasse seg det moderne samfunnet ved å for eksempel gå vekk fra verdensreligionsparadigme modellen i undervisningen. Jeg tenker det er bra at faget er i stadig utvikling og i takt med samfunnet, både for å aktualisere og gjøre det virkelighetsnært for elevene. Likevel ønsker jeg å stille meg kritisk til hvor flytende og lite håndfast KRLE-faget kan virke, og hvor mye plass elevens personlige erfaringer og følelser skal ha i faget. Derfor vil min oppgave bidra med tanker og refleksjoner om hva slags innhold vi skal ha i dagens KRLE-fag, hvor jeg bruker fenomenet *manifestering* som et eksempel på hvordan elevenes personlige livsverden kan være en ressurs eller ikke i faget.

3 Metode

Fenomenet *manifestering* opptrer og sprer seg i sosiale medier, og har på denne måten blitt et populært ungdomsfenomen. Ungdom blir derfor eksponert for *manifestering* gjennom mediene, og det er derfor svært relevant å undersøke disse mediene nærmere for å kunne belyse hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom. Metoden jeg har brukt for å kunne belyse forskningsspørsmålene og til slutt problemstillingen er derfor en kvalitativ innholdsanalyse, med en hermeneutisk tilnærming. I dette kapitlet vil jeg presentere hva slags forskningsmetodiske valg jeg har tatt i denne masteroppgaven. Først vil jeg presentere hva slags forskningsdesign jeg har brukt for å tilnærme meg fenomenet, før jeg presenterer hvordan jeg har samlet inn materialet i oppgaven. Videre vil jeg reflektere og vurdere studiens kvalitet og min egen posisjonalitet.

3.1 Forskningsdesign

Forskningsdesignet jeg har valgt å bruke i denne masteroppgaven er en kvalitativ innholdsanalyse med en hermeneutisk tilnærming. En kvalitativ innholdsanalyse kan defineres som *en metode for subjektiv tolkning av tekstdata ved bruk av systematisk klassifisering og koding for å identifisere tema og mønster* (Ringdal, 2018, s. 268). I min oppgave kommer dette til uttrykk ved at jeg ut ifra beskrivelse og tolkning av materialet, altså innhold fra TikTok- videoer og podkast, sorterer ut interessante koder i form av begreper, handlinger og andre inntrykk jeg får gjennom analyse av materialet.

Begrunnelsen for en kvalitativ innholdsanalyse kommer av hvordan jeg ønsker å kunne komme i dybden på hvordan fenomenet *manifestering* fremtrer for ungdom gjennom en beskrivende og fortolkende tilnærming til fenomenet i sentrale medier. Valg av disse mediene kommer av at det er her ungdom blir eksponert for *manifestering* noe som påvirker deres oppfatning av fenomenet, og dermed også påvirker hva slags forkunnskaper ungdommene tar med seg inn i KRLE-klasserommet. Mine fremtidige KRLE-elever er i en aldersgruppe hvor mediene jeg har valgt er populære. Ifølge en undersøkelse fra medietilsynet bruker hele 73 prosent av unge mellom 9-18 år TikTok (Medietilsynet, 2022, s. 1). Mediene jeg har valgt vil derfor kunne gi meg et grunnlag for å undersøke og besvare forskningsspørsmålene.

Metoden jeg har benyttet meg av har en hermeneutisk tilnærming. Hermeneutikken betegner den oppfattelsen av humanvitenskapene at kjernen i disse er tolkninger av noe som har mening (Kvarv, 2021, s. 83). Sentralt i den hermeneutiske arbeidsprosessen er å forsøke å forstå gjennom lesing, det vil si tekstlig tolkning (Kvarv, 2021, s. 83). Ut ifra denne forståelsen gjør forskeren en foreløpig tolkning av det fenomenet hen har fremfor seg, som videre veileder i undersøkelse av nærmere detaljer. I min oppgave vil det si at jeg tar med min tolkning av *manifestering* inn i arbeid med den kvalitative innholdsanalysen, for å prøve undersøke detaljer ved fenomenet på et nærmere nivå. Slik kan jeg komme nærmere en forståelse av hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom gjennom mediene jeg analyserer. Hans-Georg Gadamer, en av 1900-tallets viktigste filosofiske hermeneutikere, hevder at vi ikke kan stille oss på siden av tradisjon og historisk kontekst (Kvarv, 2021, s. 89).

Hermeneutikken fremhever slik betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart er innlysende (Thagaard, 2018, s. 37). Et viktig prinsipp innenfor hermeneutikken er derfor at vi må forstå delene i lys av helheten. Gjennom en hermeneutisk tilnærming til mitt materiale skal jeg derfor prøve å forstå hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom, ved å fokusere på en dypere forståelse bak fenomenet, enn den som umiddelbart kan fremtres gjennom mediene. Dette innebærer at jeg tar med et historisk og religionsvitenskapelig perspektiv inn i analysen av fenomenet, slik at jeg kan besvare oppgavens forskningsspørsmål og til slutt problemstillingen.

Ut fra May Britt Postholm og Dag Ingvar Jacobsen (2018) sin beskrivelse av en *deduktiv tilnærming*, kan min analyse av *manifestering* i hovedsak forstås som *deduktiv*. Dette ved at jeg først har lest og hentet frem relevant teori om tematikken, før jeg begynte å undersøke materialet nærmere. Postholm og Jacobsen (2018) viser derimot til at det ikke er mulig å være rent *deduktiv* eller *induktiv*. Det er umulig å bare forholde seg til teori, fordi teorien ofte kommer som en følge av at man tidligere har observert noe (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 102). Dette kan relateres til min oppgave ved at jeg først har observert et fenomen jeg finner interessant, og deretter har funnet teori med bakgrunn i erfaringene ved observasjonene av fenomenet. Slik kan min analyseprosess allerede ha begynt ved første observasjon av *manifestering*, og derfor ha en tilnærming som kalles *abduksjon*.

Utgangspunktet for denne tilnærmingen er at all vitenskapelig tenkning starter med observasjoner (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 102). Videre pendler forskeren mellom

hypoteser, empiri og teori for komme nærmere et svar, som en problemløsningsprosess (Postholm & Jacobsen, 2018). Gjennom arbeid med både teori og empiri i min masteroppgave er problemløsningsprosess et godt begrep for å beskrive hvordan jeg har tilnærmet meg et fenomen som kan virke flytende, og som jeg ønsker å ramme inn og forstå hvordan fremtrer.

3.2 Gjennomføring av studien

Det finnes flere former for kvalitative innholdsanalyser, men den formen for analyse jeg har brukt i denne studien kalles en *styrt, teoridrevet innholdsanalyse*. Formålet med en styrt eller teoridrevet innholdsanalyse er å validere eller utvikle en begrepsmodell eller en teori, hvor problemstillingen tar utgangspunkt i teori eller tidligere forskning (Ringdal, 2018, s. 271).

Oppgaven min har i utgangspunktet en deduktiv tilnærming, hvor teorien og tidligere forskning danner et rammeverk for den videre analysen. Innholdet i mediebidragene, altså mitt materiale, blir på denne måten analysert opp mot et teoretisk rammeverk som jeg utarbeidet før innhenting av materialet. Det teoretiske rammeverket danner med dette et utgangspunkt for koder hvor begreper og tematikk blir sentrale funn jeg ser etter i analysen, samtidig som det legges vekt på den hermeneutiske tilnærmingen.

3.2.1 I forkant av studien

Ved utarbeiding av prosjektskissen i forkant av studien startet jeg med å undersøke fenomenets utbredelse på internett for å skaffe en oversikt over hvor og hvordan *manifestering* presenteres. Gjennom disse undersøkelsene dukket boken *The Secret* opp gjentatte ganger, og jeg merket fort at TikTok var en medieplattform hvor fenomenet virket å spre seg. På denne måten kom jeg frem til at å bruke materiale fra sosiale medier kunne være en metode for å undersøke hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom, og slik at jeg i neste omgang kunne se det i sammenheng med KRLE-faget. Jeg leste boken *The Secret* for å tilegne meg en bakgrunnsforståelse, og for å kunne forstå fenomenet bedre i sosiale medier, da mange henviser til boken når de snakker om *manifestering* på for eksempel TikTok.

3.2.2 Analyse av TikTok materialet

Ved oppstart av selve studien fortsatte jeg søket på internett. Jeg brukte søkeord som *manifestering*, *takknemlighet* og *manifestasjon*, og noterte ned de profilene som var mest populære på sosiale medier, og som jeg fant mest interessante. Jeg bestemte meg for å undersøke influenser Hanna Martine Slåttland Baller nærmere da hun snakker mye om

manifestering på både Instagram, TikTok og podkast. Baller har en egen podkast som heter *Hanna og de heldige* hvor fokuset ligger på hvordan takknemlighet og *manifestasjon* kan påvirke ditt syn på livet. Med bakgrunn i dette undersøkte jeg nærmere TikTok profilen til Baller, og valgte ut to videoer som jeg fant interessante og ville bruke som mitt materiale i masteroppgaven. Videre gikk jeg frem ved å ta en og en video, hvor jeg så på videoen og samtidig noterte ned det som ble sagt og vist. Deretter gikk jeg over notatene mine og markerte ut hva jeg fant interessant. Videre sortere jeg funnene fra materialet inn i et skjema jeg hadde strukturert etter forskningsspørsmålene mine. Her la jeg også til hva som er relevant for funnene og det aktuelle forskningsspørsmålet fra det teoretiske rammeverket. Slik fikk jeg satt sammen sentrale funn fra materialet og det teoretiske rammeverket slik at det var klart til analyse og drøfting.

3.2.3 Analyse av podkast materialet

Etter arbeidet med TikTok-videoene fant jeg ut at jeg ønsket å ha med mer materiale hvor jeg kunne komme enda mer i dybden på hvordan *manifestering* blir presentert gjennom mediene. Podkast har blitt en svært populær form for underholdning for både unge og eldre i dagens samfunn, og jeg tenkte derfor at det kunne være interessant å se nærmere på podkaster om *manifestering*. Etter noen søk på ulike podkast plattformer valgte jeg å se nærmere på podkasten *Litt bedre*, av Rachel Willman, fordi hennes navn dukket opp på flere medieplattformer hver gang jeg søkte på noe i forbindelse med *manifestering*. Videre så jeg gjennom podkastbiblioteket til Wilmann, og fant overskriften, *Bli RÅ på manifestering*. Jeg fant denne overskriften svært interessant fordi den pekte på hvordan *manifestering* gjennomføres. Da jeg hadde lyttet gjennom episoden en gang og bestemt meg for valg av materiale, lyttet jeg over episoden igjen samtidig som jeg transkriberte ned hva Wilmann sa i episoden. Deretter gikk jeg over notatene mine og markerte ut det jeg fant mest interessant. Videre sorterte jeg funnene mine inn i et skjema som var strukturert etter forskningsspørsmålene slik jeg gjorde ved analyse av TikTok-materialet, og satte inn det som var relevant fra det teoretiske rammeverket for å kunne se sammenhenger.

3.3 Studiens kvalitet

I forskning bruker man gjerne begrepene *reliabilitet* og *validitet* i refleksjon og vurdering av studiens kvalitet. I denne oppgaven har jeg valgt, med bakgrunn i boken til Postholm og

Jacobsen (2018), å bruke begrepet *pålitelighet* istedenfor *reliabilitet*, og begrepet *gyldighet* for *validitet*, fordi jeg syntes dette er begreper det er lettere å forholde seg til og forstå.

3.3.1 Pålitelighet

Postholm og Jacobsen (2018, s. 224) knytter *påliteligheten* til refleksjon over hvordan undersøkelsen og forskeren kan ha påvirket resultatet. Dette krever to ting: at forskeren selv reflekterer over sin påvirkning, og at forskeren gjør forskningsprosessen synlig slik at andre kan reflektere over den (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 224). I denne masteroppgaven er refleksjon over min påvirkning av studien svært sentralt. Dette er fordi det er jeg som selv har valgt materialet ut fra mine algoritmer og valg av søkeord på ulike medieplattformer, og på grunn av den hermeneutiske tilnærmingen. Bakgrunnen for mine valg kan ligge både i mine forkunnskaper innenfor religionsfaget, min personlighet og interesser, min alder, eller mine egne algoritmer på sosiale medier. Det er også vanskelig å studere et fenomen som kan plasseres i en spenning mellom noe gammelt og noe moderne, noe *manifestering* kan se ut til å gjøre. Spesielt fordi man selv som forsker står og lever i denne spenning selv. Mine valg blir på denne måten påvirket av den kulturen jeg lever i, noe som gjør at det er vanskelig å si om andre hadde valgt akkurat samme materialet som meg dersom noen andre skulle undersøkt fenomenet *manifestering*.

Det er også viktig å reflektere over hvem eller hva jeg har utelukket fra studien. Det kan være perspektiver ved fenomenet som ikke kommer frem i mitt materiale som gjør studien mindre pålitelig. Et av oppgavens hovedformål er å undersøke hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom gjennom mediene. Jeg har valgt å analysere materialet fra sentrale medier, fremfor å velge intervju av ungdom som praktiserer *manifestering*, eller en nærmere analyse av boken *The Secret*. Begrunnelsen for valg av metode kommer både av oppgavens omfang og tidsperspektiv, og av *manifestering* sin utbredelse på mediene som en del av ungdoms livsverden. Det var også gjennom mediene jeg først ble eksponert for fenomenet. Det kan stilles spørsmål ved om jeg hadde fått mer pålitelige svar dersom jeg hadde valgt metoden intervju. På den andre siden er det vanskelig å skulle nærme seg et fenomen som opptrer i mediene på en mer pålitelig måte enn å undersøke nettopp de aktuelle mediene, da slike fenomener endrer seg svært fort, og at det finnes et mangfold av subjektive forståelser av fenomenet. Bruk av sosiale medier som materialet kan ha både negative og positive sider. Med tanke på påliteligheten av min studie, kan denne styrkes ved at jeg kan

se og lytte til mitt materiale så mye jeg ønsker, og det gir meg god tid til å analysere materialet på en god måte. I dagens moderne samfunn er også mediene blitt en stor del av barn og unges livsverden. Dette gjør at det kan stilles spørsmål ved om vi kommer nærmere en forståelse av hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom ved å ta i bruk mediene, fremfor og for eksempel bruke et intervju.

3.3.2 Gyldighet

Studiens *gyldighet* kan forklares ved både en *indre gyldighet* og *ytre gyldighet* (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 229). *Indre gyldighet* handler om hvor stor grad det er samsvar mellom virkeligheten vi påstår vi studerer, og de begreper og teorier vi benytter for å beskrive denne virkeligheten, samt spørsmål om kausalitet. *Ytre gyldighet* dreier seg om i hvilken grad funn fra en kontekst kan overføres eller generaliseres til andre kontekster som ikke er studert (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 238). Når det gjelder den *indre gyldigheten* i studien er virkeligheten jeg studerer i stor grad basert på noen andre sin forståelse av fenomenet. Jeg har også tatt utgangspunkt i at materialet jeg har valgt er en del av virkeligheten til ungdom som bruker fenomenet *manifestering* eller blir eksponert for det. Valget er basert på følgertallene til medieprofilene, antall visninger og popularitet, men det er samtidig basert min bakgrunn for valg av materiale og teori som nevnt over. Jeg ønsker derfor å stille meg kritisk til at jeg ikke har snakket med ungdom, og heller baserer analysen på mediebidrag ungdom kan være eksponert for. Studiens *ytre gyldighet* dreier seg om jeg har beskrevet materialet mitt godt nok slik at leseren selv kan forstå og tolke fenomenet ut ifra min presentasjon. Jeg har prøvd å ta på meg de objektive brillene da jeg skrev ned materialet, samtidig som at denne studien har en hermeneutisk tilnærming. Det vil si at leseren må ta til betraktning at min tolkning legger grunn for valg og beskrivelse av materialet. Jeg ønsker også å understreke hvordan TikTok og podkast begge er medier hvor det svært hyppig produseres nytt innhold og nye forståelser av fenomener. Derfor kan materialet jeg har valgt fort bli utdatert da denne utviklingen går fortere enn man som forsker kan forholde seg til. Det er ikke sikkert at dersom man bruker mine søkeord på nytt vil få opp akkurat den samme dataen jeg fikk da jeg undersøkte fenomenet. Det er derfor vanskelig å si om studien kan gi en generaliserende forståelse av *manifestering*. Det er heller ikke hensikten med studien. Hensikten er å beskrive og tolke fenomenet slik det umiddelbart fremtrer i mediene, for å

kunne undersøke hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom, og om det kan ha en plass i KRLE-faget.

3.4 Min posisjonaltet

Avslutningsvis i kapitlet, *Metode*, ønsker jeg å understreke hvordan min posisjonaltet kan påvirke studien. Studien har et hermeneutisk design, og i det ligger det at min tolkning og beskrivelse av fenomenet vil være en del av studien. Jeg ønsker likevel å trekke frem hvordan jeg kan ha påvirket studien for å styrke den helhetlige troverdigheten. Ved valg av materiale ligger den en risiko at jeg har valgt materiale som ligger nærmere min livsverden, enn ungdom i aldersgruppen 13-17 sin livsverden. Jeg kan prøve så godt jeg kan å sette meg inn i deres virkelighetsoppfatning, og hva deres medieplattformer inneholder, men jeg kan ikke si noe med sikkerhet. Gjennom arbeid med analysen er det også en risiko for å analysere tanker og ideer jeg selv har plantet hos meg selv, og dermed unngå eller gå glipp av flere elementer ved materiale. Dette kan komme av at jeg ubevisst leter etter hypoteser jeg selv har laget meg i forkant. Det er også verdt å nevne at mitt første møte med *manifestering* var gjennom mine algoritmer på mine sosiale medier. Dette satte i gang en nysgjerrighet i meg som gjorde at jeg la merke til fenomenet nesten overalt i mediene. Det kan ha påvirket hvordan jeg opplever utbredelsen av fenomenet. Likevel har jeg prøvd å vise til tall i tabellen i kapittel 5 som med sikkerhet viser til den store utbredelsen av fenomenet.

4 Teoretisk rammeverk

I dette kapitelet vil jeg presentere teorier som skal danne et grunnlag for mine spørsmål til fenomenet *manifestering*. For å danne dette grunnlaget vil jeg først spørre om hva religion og nyreligiøsitet er i dagens moderne samfunn, og hvordan religion fremtrer i mediene. Ettersom forskningsfeltet innenfor nyreligiøsitet bruker ulike begreper og samtidig problematiserer bruken av disse, vil min redegjørelse i stor grad omhandle ulike forståelser av begreper. Videre vil det bli presentert teori om KRLE-fagets innhold og religionsdidaktikk for å kunne si noe om hvilken plass fenomenet *manifestering* kan ha i KRLE-faget. På bakgrunn av dette vil kapitelet danne et grunnlag for videre drøfting opp mot materialet fra sosiale medier, slik at jeg kan komme mer i dybden på hva fenomenet *manifestering* er sett i sammenheng med både teori og hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom i sosiale medier. Dette vil kunne gi en bakgrunn for å komme nærmere et svar på problemstillingen: *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?*

4.1 Religionsbegrepet og religion i dag

Hva religion er og hva begrepet rommer blir stadig utfordret i dagens moderne samfunn. Edward B. Tylor (1832-1917), en sentral forsker innen moderne religionsforståelse, kom i sin tid med en definisjon av religion som: *Belief in spiritual beings* (sitert i Pals, 2006, s. 26). Definisjonen har stått sterkt i den moderne forståelsen av hva religion er, og retter fokuset mot menneskets tanker og tro på noe større enn dem selv. I dag er denne definisjonen å kjenne igjen i det moderne samfunnets tros og livssynsmangfold. Pål Repstad (2020) har skrevet en bok om religiøse trender, og tar for seg ulike definisjoner av begrepet. Repstad (2020) skriver at i akademisk sammenheng trekkes det ofte frem substansielle og funksjonelle religionsdefinisjoner. Vi kan kjenne igjen Tylor sin definisjon i måten Repstad (2020, s. 13) beskriver sitt forslag til en substansiell religionsdefinisjon:

Religion er tro på en virkelighet som går utover den vi kan gripe med våre sanser og vår fornuft, og praksis og institusjoner som er knyttet til en slik tro.

Den substansielle definisjonen går mer ut på hva *er*, mens en funksjonell religionsdefinisjon rommer mer hva religion *gjør*. Repstad (2020, s. 14) sitt forslag til en slik definisjon lyder slik:

Religion er alle forsøk på å gi livet mening, særlig stilt overfor vanskelige forhold som lidelse og død.

Den funksjonelle religionsdefinisjonen er bred, og reiser nye spørsmål i møte med det moderne samfunnet og religionsmangfoldet som følger med. Norge er i dag et pluralistisk samfunn som består av mennesker med ulike religioner, kulturer, tanker og meninger, og som sammen skal danne det norske samfunnet. Dette resulterer i et enormt tros og livssynsmangfold. Her er også religiøs individualisering og subjektivering viktige begreper. Religiøs individualisering handler om at det blir større individuelle variasjoner i måter å være religiøs på, og at flere utvikler sin egen tro og praksis uavhengig av etablerte, offentlige religiøse institusjoner (Repstad, 2020). Religiøs subjektivering handler om hvordan folk praktiserer sin tro mer etter hva de finner mest meningsfylt for dem selv, uavhengig av ytre autoriteter som familie eller religiøse ledere (Repstad, 2020). Han viser til at når folk i dag skal begrunne at de er religiøse, nevner de gjerne subjektive faktorer som at de kjenner inni seg at religionen er god for dem. Folk er generelt mer «religiøs på sin egen måte» i dagens moderne samfunn (Repstad, 2020).

4.1.1 Religion i mediene

I dagens moderne samfunn er mediene blitt en stor del av hverdagslivet til folk. Det er plattformen vi innhenter både nyheter, informasjon og inspirasjon til livet, og på denne måten blitt en del av menneskers livsverden. Dette gjelder i stor grad dagens ungdom også, som denne oppgaven retter seg mot. Det er derfor helt sentralt å se nærmere på hvordan religion opptrer i mediene for å kunne danne et fullstendig bilde av dagens religionsforståelse. *Manifestering* utfolder seg i mediene, og det er her fenomenet ser ut til å spre seg og ta del i de unges livsverden, noe som gjør det helt nødvendig å gå nærmere inn på denne tematikken.

I boken, *Religion i medienes grep*, beskriver Knut Lundby (2021) hvordan mediene har tatt et grep om samfunnets forståelse av religion. Med dette mener han at det folk flest vet om religion i dag, er formidlet gjennom mediene ved det han kaller *medialisering*. Det kan forklares som en prosess hvor mange av samfunnets områder tilpasser seg mediene, og som bidrar til at ulike virksomheter utfolder seg mer og mer gjennom ulike medier (Lundby, 2021, s. 11). Lundby (2021, s. 11) mener mediebruken i dag setter spor i menneskers liv, og at avhengigheten av mediene endrer både hverdagslivet og samfunnslivet. På denne måten blir

religion i dag for medialisert gjennom for eksempel sosiale medier hvor åndelige erfaringer og opplevelser kan deles. Medialisert religion drives frem av mediedynamikken, som består av å *forsterke, fortelle og forankre* (Lundy, 2021, s. 23). Han forklarer, å *forsterke*, som en dynamikk som innebærer å formidle en nyhet, sak eller historie med tekniske medier slik at innholdet spres til mange, ut over budskapetets egne proporsjoner. Videre forklarer han at å *fortelle*, kan skje både ved å fremstille og ved å fortelge (Lundby, 2021, s 23). I dette legger han at alt som blir fremstilt i tekniske medier krever at man tar valg av perspektiver gitt de uttrykksmulighetene mediet gir. Videre skriver Lundby (2021) at denne fremstillingen kan bli så ensidig at den kan fortelge det som blir fremstilt. Den siste mediedynamikken innebærer at kommunikasjonen festes i en medie- og makt- struktur, og kan være med og underbygge denne. Særlig relevant for min tematikk er også hvordan mediene har skapt en markeds plass for nyreligiøsitet, og hvordan nyreligiøsiteten på denne måten engasjerer og etablerer seg hos spesielt kvinner. Gjennom populærkulturen, sosiale medier og bøker har nyreligiøsitet funnet nye arenaer å utfolde seg på. Et eksempel på dette er prinsesse Martha Louise og etableringen av *Engleskolen* som fikk stor plass i mediene. Martha mener selv dette ikke har noe med religion å gjøre, kun det åndelige vi mennesker har i oss, men Lundy (2021) argumenterer for at dette kan plasseres under nyreligiøsitet.

Gjennom Lundbys modell ser vi tydelig hvordan mediene kan påvirke samfunnets forståelse av religion, noe som er verdt å merke seg med tanke på hvordan fenomenet *manifestering* opptrer og sprer seg via mediene. Populærkultur er tett knyttet til moderne medier, og det er derfor relevant å trekke frem Dag Øistein Endsjø og Liv Ingeborg Lied (2011) sin bok, *Det folk vil ha: Religion og populærkultur*. Endsjø og Lied (2011, s. 192) argumenterer for at dersom religion forsetter å være tydelig tilstede i populærkulturen, kan dette påvirke samfunnets forestilling av hva religion er. Dette er relevant når vi undersøker fenomenet *manifestering*. Kan utbredelsen av dette fenomenet i populærkulturen påvirke vår forståelse av religion?

4.2 Nyreligiøsitet i det moderne samfunnet

I dette delkapittelet vil jeg undersøke om vi kan forstå *manifestering* ut ifra begrepet *nyreligiøsitet*. Begrepet *nyreligiøsitet* er svært flytende og ser ut til å romme flere religiøse retninger og trender. Det blir derfor viktig i dette delkapittelet å komme nærmere hva den

moderne forståelsen av *nyreligiøsitet* rommer, slik at jeg videre kan undersøke om *manifestering* kan forstås som et *nyreligiøst* fenomen.

4.2.1 Hva rommer begrepet *nyreligiøsitet*?

I møte med *nyreligiøsitet* gjennom medier, skolen og litteratur finner jeg det vanskelig å skille mellom de mange begrepene som benyttes når det er snakk om *nyreligiøse* fenomener. Begreper som moderne *religiøsitet*, *New Age*, *alternativreligiøsitet*, *nyåndelighet* og ikke minst *nyreligiøsitet* går om hverandre, og gjør det vanskeligere å skille mellom hva som er *religiøst* og ikke. Det er derfor helt nødvendig å komme nærmere inn på disse begrepene for å kunne forstå hva *nyreligiøsiteten* rommer i dag slik at jeg videre kan gå i dybden på hvordan ungdom forstår *manifestering*, og om det kan være et *nyreligiøst* fenomen. Arild Romarheim (2011) har skrevet en artikkel som skal hjelpe med nettopp dette, *Begrepsavklaring i møte med nyreligiøsiteten*. I dagens samfunn hvor moderne religiøsitet blir kommunisert gjennom media, på tvers av språk og kulturer, er det klart at den moderne religiøsitet beveger seg i ulike retninger, og fort kan gå fra å være et *random* fenomen til å bli et *mainstream*- fenomen (Romarheim, 2011). *Nyåndelighet* kan forstås som en *religion light* som dreier seg mer om en subjektiv hverdagsspiritualitet. *Nyreligiøsitet* har i noen tilfeller måtte vike for begrepet *nyåndelighet*, likevel kan begge begrepene forstås som en undring over livets mysterier som ikke er bundet til en tradisjonell religion. Dette kan sees i sammenheng med det Repstad (2020) kaller religiøs subjektivering. Romarheim (2011) har valgt å beholde *nyreligiøsitet* som et overordnet begrep som rommer både nye og eldre tradisjonelle retninger som for eksempel *New Age* begrepet. Begrepet *nyåndelighet* derimot anser Romarheim (2011) som en mer flytende form for *nyreligiøsitet* som kan være synlig i for eksempel sosiale medier.

Det stilles stadig spørsmål ved om det norske samfunnet blir mer og mer sekulært, og om det norske folk blir mindre og mindre troende. Romarheim (2011) viser til at religiøsiteten ikke blir mindre, men at den bare skifter form, innhold og arena, som for eksempel når det gjelder *nyåndelighet* og hvordan denne formen for religiøsitet viser seg i mediene. Boken *Det folk vil ha* (2011) viser til det samme. De menneskene som tidligere fant svar på livsspørsmålene i kirken, finner nå de samme svarene gjennom populærkulturen (Endsjø & Lied, 2011). Det kan derfor stilles spørsmål ved om Norge og Vesten generelt, egentlig er så sekulære som først antatt. Kanskje står vi heller ovenfor en ny type religiøsitet?

Skille mellom religion og ikke-religion ser ut til å utvikle seg i en mer flytende retning hvis vi ser på de *nyreligiøse* trendene, og *nyåndeligheten* i mediene. Yoga er et eksempel på en slik trend som har som formål å bidra til bedre helse, både psykisk og fysisk. Dette kan sees i sammenheng med trender som mindfulness, massasje eller healing hvor formålet kan være å erobre sin iboende gudommelige energi. Slike trender sprer seg i sosiale medier på samme måte som fenomenet *manifestering*, som også har noe av samme formål. På grunn av disse moderne trendene argumenterer Romarheim (2011) for et mer romslig religionsbegrep, som kan fange opp ulike grader av religiøsitet slik at ikke religiøse fenomener i uvante former og arenaer ekskluderes. Romarheim (2011) foretrekker derfor begrepet *religiøs* fremfor å bruke begrepet *religion*, slik at utgangspunktet for å forstå religiøsiteten ligger hos mennesket selv. Dette kan sees i sammenheng med Tylor (sitert i Pals, 2006, s. 26) sin definisjon, hvor forståelsen retter seg mot menneskets tro og tanker, og ikke mot samfunnets rammer og tradisjoner. Romarheim (2011, s. 179) sitt forslag til en definisjon av begrepet *religiøs* er:

Å være religiøs vil si å ha som vesentlig i sitt liv noe oversanselig som sprenger rammen for – og gir mening til – den dagligdagse virkelighet.

Definisjonen er bred, og skal i følge Romarheim (2011) kunne romme trender og bevegelser som strekker seg mellom ikke-religion og religion, og peke på kjernen i ulike religiøse fenomener.

Som Romarheim (2011) viser til er det mange begreper som blir brukt for å omtale og forstå fenomenet *nyreligiøsitet*, noe som skaper utfordringer på forskningsfeltet. Jeg finner det svært interessant og nødvendig å komme nærmere inn på hva menneskene innenfor norske alternative miljøer omtaler seg selv som. Dette vil kunne skape en ramme for hva slags selvforståelse mennesker innenfor norske alternative miljøer har, slik at jeg videre i oppgaven kan drøfte dette opp mot *manifestering*. Hva mennesker som *manifesterer* forstår seg selv som kan påvirke hvordan fenomenet fremtres i mediene. Jeg vil derfor presentere Margrethe Løøv og Knut Melvær (2014) sin studie om *Selvbetegnelser innenfor det norske alternativmiljøet*. Studien finner at *åndelig* og *spirituell* var de klart foretrukne selvbetegnelse blant deltakerne i spørreundersøkelsen. Nesten halvparten oppga seg som *åndelig*, og 36 prosent som *spirituelle*. Undersøkelsen viste at et svært få antall personer oppga seg som *nyreligiøse* eller innenfor *New Age* kategorien. Dette er et interessant funn fordi disse to begrepene kanskje er mest brukt innenfor Akademika og annen litteratur.

Studien viser videre til hvordan begrepene *spirituell* og *åndelig* overlapper hverandre, men at de likevel ikke kan kalles synonyme. Over halvparten av de som betegner seg som *spirituell* eller *åndelig* så på disse som synonyme. På den andre siden betegnes nesten halvparten av de *åndelige* seg ikke som *spirituelle*, og 30 prosent av de *spirituelle* betegnet seg ikke som *åndelige*. Løøv og Melvær peker på at de to begrepene har i noen studier blitt satt opp som en motpol til *religion* eller *religiøs*. De finner derimot i sin egen studie at begrepene overlapper hverandre til en viss grad, og det er såpass mange som betegnet seg som både *religiøs* og *åndelig* eller *spirituell* til at denne motpolen blir utfordret (Løøv & Melvær, 2014).

Videre i studien har Løøv og Melvær (2014) gjort en annen undersøkelse som dreide seg om assosiasjoner til de tre begrepene *åndelig*, *spirituell* og *religiøs*. Jeg finner denne undersøkelsen interessant fordi det er viktig å forstå hva disse begrepene inneholder for å få et klarere bilde av religion og religiøse trender i dagens samfunn. Assosiasjonene til de tre begrepene *åndelig*, *spirituell* og *religiøs* var svært ulike. Videre viser studien at assosiasjonene til begrepene *åndelig* og *spirituell* overlappet hverandre i stor grad, og det ble nevnt begreper som *energi*, *fri*, *åpne*, *universet*, samt at *åndelig* ble nevnt under *spirituell* og motsatt. Ved begrepet *religiøs* ble det derimot nevnt begreper som *Gud*, *kirke*, og *tro*. En annen forskjell som viste seg i studien var hvordan personer i alternativmiljøet har mer positive holdninger til *åndelighet* og *spiritualitet* enn til *religion*. På den andre siden peker studien på at det er sammenhenger mellom selvbetegnelse, holdninger og begrepsbruk innenfor det alternative miljøet i Norge, og hvordan det er en glidende overgang mellom forståelsen av *spirituell* eller *åndelig* og *religiøs* (Løøv & Melvær, 2014).

For å oppsummere kan vi konkludere med at hva begrepet nyreligiøsitet rommer er svært flytende. Dette kan være en krevende konklusjon å forholde seg til med tanke på et av studiens formål, å komme i dybden på fenomenet *manifestering* og undersøke om det kan plasseres innenfor nyreligiøsiteten. Likevel er det interessant å merke seg at denne flytende forståelsen kommer av hvordan mediene og populærkulturen påvirker form og innhold i religionsforståelsen vår fordi det er nettopp i mediene *manifestering* opptrer. Derfor er det viktig i denne studien å gjøre rede for og forstå denne flytende tendensen for å kunne ramme inn begrepsbruken så godt som mulig. Jeg ønsker å trekke frem Romarheims (2011, s. 179) definisjon av begrepet *religiøs* (*Å være religiøs vil si å ha som vesentlig i sitt liv noe*

oversanselig som sprenger rammen for – og gir mening til – den dagligdagse virkelighet) som en oppsummerende og samlende forståelse, som også kan sees i sammenheng med Løøv og Melvær (2014) sine funn. Mange innenfor det nyreligiøse miljøet omtaler seg selv som *spirituelle*, noe som viser seg å overlappe på noen områder med begrepet *religiøs*.

4.2.2 Individualisme i nyreligiøse miljøer

For å komme nærmere inn på *manifestering* og hvordan fenomenet fremtrer for ungdom, er det viktig å ha en bredere forståelse av hvordan *nyreligiøse* trender opptrer i dag. Jeg bruker nå *nyreligiøsitet* som et overordnet begrep som rommer flere alternative religiøse retninger som *New Age*, *alternativ religiøsitet*, *åndelighet* og *nyåndelighet*. En økende trend i *nyreligiøse* miljøer, er individualisme (Repstad, 2020). Dette er særlig interessant for min studie, fordi *manifestering* har et stort fokus på individets tanker, følelser og ønsker. Denne trenden viser seg i form av interesse for selvutvikling og egenterapi noe som ofte nevnes som kjennetegn ved moderne nyreligiøsitet. På den andre siden fremstilles det i tradisjonelle ukeblader hvordan astrologi kan bidra som en åndelig ressurs for å hjelpe folk til å ta selvstendige og fornuftige valg (Repstad, 2020). På en måte står dette i motsetning til individualisme ved at mennesket ikke aktivt selv tar de selvstendige valgene, men trenger krefter utenifra for å få innsikt i eget liv, som astrologi.

Pål Kjetil Botvar og Irene Trysnes (2017) har i sin studie «Jeg kaller det Stine-tro», sett på hvordan det i dagens samfunn fokuseres på individualisme blant ungdom, og hvordan dette fokuset gjør det *nyreligiøse* miljøet attraktivt for ungdom. Studiens funn er relevante for å forstå fenomenet *manifestering*, fordi den dreier seg om både ungdom og trender innenfor moderne religiøsitet. Dagens ungdom skal kunne finne sin egen vei og ta egne selvstendige valg, og dermed også være religiøse på sin egen måte. Studien viser til hvordan religionsfeltet er på vei mot en subjektiv retning, hvor selvutvikling og indre opplevelser står sterkt. *Nyreligiøsiteten* inneholder mye av denne terapeutiske tilnærming til religion med både fokus på egen, indre utvikling, og med tanke på utvikling hos andre og i et fellesskap rundt. Den yngste aldersgruppen peker seg ut mest individualistisk orienterte, og unge nyreligiøse gjerne bruker egenutviklede ritualer ved for eksempel livets overganger. Gjennom en spørreundersøkelse finner også Botvar og Trysnes (2017) at unge nyreligiøse oftere har sterke indre, åndelige opplevelser, og at mye derfor tyder på at unge oppsøker situasjoner eller hendelser hvor dette oppstår. Jeg finner det også interessant i studien

hvordan unge nyreligiøse gjerne bruker steiner, lys eller røkelse for å oppnå indre, åndelige opplevelser, og for å komme i kontakt med universet (Botvar & Trysnes, 2017).

Jeg ønsker å trekke frem et kapittel i boken, *Religions in The modern world* (2002), hvor Linda Woodhead er redaktør. Grunnen til at jeg ønsker å trekke frem denne boken og Woodhead, er på grunn av Woodheads status og anerkjennelse innenfor religionsstudier, og hvordan boken er referert til i mye av litteraturen jeg har lest under arbeidet med masteroppgaven. Kapittelet i boken er skrevet av Paul Heelas (2002), og handler om det han viser til som, *The spiritual revolution*. Selv om boken er fra 2002 jeg ser ikke på det som noe gyldig grunn til å ikke ta den med. Jeg velger å trekke den frem på grunn av hvordan den er flittig brukt i moderne religionsstudier, og fordi jeg mener mye av tematikken er like aktuell i dag og i studiet av fenomenet *manifestering*. Heelas (2002) viser til hvordan det i det moderne samfunnet skjer et skifte fra religion til spiritualitet, hvor spiritualiteten forstås som en opplevelse av det guddommelige som immanent i livet, noe iboende i deg selv. Dette kan knyttes opp mot individualisering som trend og individfokus i fenomenet *manifestering*. Heelas (2002, s. 415) argumenterer for at dersom en åndelig revolusjon er i gang, kan vi se for oss at denne revolusjonen finner sted hos mennesker som verken involverer seg i en tradisjonell religion eller vil identifisere seg som ateister eller agnostikere. Den åndelige revolusjonen finner altså sted i et slags *midtområde* på dette spekteret. Et argument Heelas (2002, s. 422) trekker frem som bevis på at den åndelige revolusjonen skjer, er gjennom en studie som ble gjort i en BBC-serie *Soul of Britian* hvor 1000 mennesker ble intervjuet. Studien viste til hvordan 44 prosent trodde på en slags ånd eller livskraft, eller at *det er noe der*, og 26 prosent trodde på en personlig Gud (Heelas, 2002, s. 422). Studien viste på denne måten til at det er en betydelig andel av befolkningen som knytter sjelen sin til en slags ånd eller livskraft. Individualisering og fokus på individets indre opplevelser knyttet til åndelighet finner altså sted som en trend i dette *midtområdet* på spekteret mellom religion og ikke-religion (Heelas, 2002).

Hvordan kan individualisering som en moderne religiøs trend påvirke forståelsen av religion, og hvilken sammenheng kan denne trenden ha med fenomenet *manifestering*?

Individualisering som trend blant ulike religiøse retninger i det moderne samfunnet skaper flere fellesstekk på tvers av tro og livssyn. Irene Trysnes (2015) tar i sin artikkel for seg funn fra et forskningsprosjekt som omhandler religion og estetikk, og viser i denne artikkelen til

hvordan ulike religiøse miljøer kommer nærmere hverandre. Trysnes (2015) trekker frem hvordan populærkulturen kommer til uttrykk i ulike miljøer, og spesielt hvordan unge kjapt tar i bruk nye elementer og virkemidler fra populærkulturen inn i religiøse ritualer. Ungdom er opptatt av underholdning og selvrealisering, noe som viser seg i deres religiøsitet. Trysnes (2015, s. 247) beskriver denne typen religiøst innhold som *edutainment*, altså en blanding av underholdning og formidling. Det kan stilles spørsmål ved om elementer ved fenomenet *manifestering* kan være en form *edutainment*. Dette kan vise seg i form av musikk, tekst eller andre former for religiøse ritualer. Videre i forskningsprosjektet i en undersøkelse av unge katolikker og deres religiøsitet finner studien at ungdommen var mer opptatt av den personlige opplevelse med troen, enn hvilket kirkesamfunn man hørte til (Trysnes, 2015). For mange av ungdommene representerer religiøs tro alt som fikk dem til å føle seg bra med seg selv. Dette kan både sees i sammenheng med individualisering og subjektivering som en moderne religiøs trend, og hva fenomenet *manifestering* ser ut til å ha som hensikt. Videre finner jeg det svært interessant hvordan studien viser til at ungdommene har et fokus på hvordan de gode og positive opplevelsene, i stor grad handler om hva man fyller livet sitt med. Dette kan for eksempel være om man omgås negative mennesker, slik at deres negativitet smitter over på dem, eller hvordan klær kan spre et spesifikt budskap. Dette kan forstås som hvordan positiv tankekraft eller energi sprer seg hvis man har riktig fokus på de riktige tingene. Slik vil positive tanker føre til positive hendelser, noe som er selve grunntanken bak *manifestering* og *The law of attraction*. Denne formen for religiøs trend og individualisme peker studien på at ikke bare finnes innenfor nyreligiøse miljøer, men også innenfor kristne ungdomsmiljøer og englekursholdere (Trysnes, 2015).

For å oppsummere vil jeg trekke frem at *manifestering* har elementer som man finner i et bredt spekter av samtidsreligion. Dette er elementer som fokus på individet, personlige opplevelser ved troen og troen på en livskraft i universet. Jeg vil nå rette fokuset mot KRLE-faget og religionsdidaktikken for å kunne danne et teoretisk rammeverk som videre skal drøftes opp mot *manifestering*. Slik kan jeg videre belyse et av oppgavens hovedspørsmål, hvilken plass kan *manifestering* ha i KRLE-faget?

4.3 KRLE-faget og skolen

KRLE-faget har gjennom tidene vært et svært omdiskutert fag. Det stilles stadig spørsmål ved hva slags innhold faget skal romme, hvordan faget skal tilpasses etter det moderne

mangfoldige samfunnet, og hvordan det skal aktualiseres og fenge dagens elever. I denne masteroppgaven ser jeg det som nødvendig og igjen stille spørsmål ved fagets innhold, og vil derfor i dette delkapittelet gjøre rede for noen religionsdidaktiske perspektiver ved undervisning i KRLE-faget for å kunne drøfte fagets innhold. Bakgrunnen for dette er for å kunne undersøke om fenomenet *manifestering* kan ha en plass i faget, og hvordan det eventuelt kan brukes i faget. Skal det plasseres innenfor en spesifikk tematikk som nyreligiøsitet, skal det fungere som en praktiserende aktivitet, eller som et objekt for refleksjon og drøfting for å gjøre faget mer virkelighetsnært? Det religionsdidaktiske perspektivet i denne studien vil på denne måten kunne danne en bakgrunn for å drøfte KRLE-fagets innhold opp mot fenomenet *manifestering*, slik at jeg til slutt kan svare på oppgavens problemstilling: *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?*

4.3.1 The interpretive approach

I denne delen skal jeg redegjøre for sentrale perspektiver ved religionsdidaktikken i Norge og KRLE-fagets innhold. Jeg ser det derfor hensiktsmessig å trekke frem professor Robert Jackson (2016) sine teorier. Bakgrunnen for dette er at didaktikken i dagens KRLE-fag er basert på Jacksons teorier, hvor fokus på mangfold og forstå andre og verden rundt er sentralt.

The interpretive approach er en fortolkende tilnærming til religionsundervisningen som har som hensikt å ta hensyn til mangfoldet som finnes innenfor alle religioner (Jackson, 2016). Jackson ønsker med denne tilnærmingen til undervisning i religionsfaget å åpne opp for samspillet mellom både religion og kultur, og hvordan religion endres over tid. Dette er en moderne tilnærming til religionsundervisning som tar høyde for å romme det moderne synet på religion hvor elevenes stemme og erfaring blir sett på som en ressurs i undervisningen. Jeg mener derfor dette er et sentralt religionsdidaktisk perspektiv å trekke frem i oppgaven for å kunne undersøke hvordan *manifestering* kan brukes i KRLE-faget. *The interpretive approach* dreier seg om at undervisningen kan ta utgangspunkt i elevens spørsmål og undring, eller i en bestemt religion så lenge undervisningen inneholder det Jackson kaller for de nøkkelideene innenfor religionsundervisning: *representasjon, tolkning og refleksivitet*. Den første nøkkelideen, *representasjon*, går ut på hvordan man som lærer viser til ulike representasjoner av religion. Jackson mener at en religion bør bli representert ut ifra tre

nivåer, *tradisjon, gruppen* og det *individuelle* slik at undervisningen rommer et større og bredere mangfold av religionen. Den andre nøkkelideen, *tolkning*, overlapper noe med den første nøkkel ideen. Slik skal elevene bevege seg frem og tilbake mellom de ulike representasjonen, og bruke *tolkning* som et hjelpemiddel for å øke kunnskapen. Den siste nøkkelideen, *refleksivitet*, går ikke bare ut på å øke kunnskapen hos elevene, men også øke forståelsen. *Refleksivitet*, handler om at elevene skal reflektere over sin forståelse av eget verdensbilde, og stille seg kritisk til materialet som blir brukt i undervisning. Slik skal elevene få brukt egne erfaringer og perspektiver for å øke egen forståelse. Innholdet i timene skal her være balansert mellom materiell av læreren og elevenes egne erfaringer og perspektiver hvor elevens stemme blir hørt (Jackson, 2016).

4.3.2 Interkulturell forståelse

Robert Jackson (2014) har bidratt i utviklingen av, *Signposts*, som fungerer som et verktøy i religionsundervisning. Dokumentet har som hensikt å være en veileder for blant annet lærere og skoleledere som skal bidra til gode dialoger, diskusjoner og refleksjoner i undervisning om religion, ikke-religion og andre type livssyn, og hvor temaer som ikke er fullstendig dekket i læreplanen blir fremhevet og snakket om i klasserommet. Jeg ønsker å trekke frem *Signpost* som et eksempel på hvordan *manifestering* kan brukes i klasserommet og bidra til interkulturell forståelse. *The interpretive approach* er en del av *Signpost* sine didaktiske verktøy som skal bidra til interkulturell forståelse hos elevene. Denne kompetansen innebærer at elevene har kompetanse til å forstå både det kulturelle og religiøse mangfoldet, og møte mangfoldet med god dialog. *Signpost* gir også veiledning til hvordan man som lærer skal forholde seg til media og religion, med tanke på ulike representasjoner som finnes ute i mediene. Lærere bør bruke gode og kvalitetssikre kilder i undervisning om religion, på grunn av eksponeringen elevene får av religion i mediene som ikke er like kvalitetssikre. *Signpost* tar også opp spiritualitet i undervisning som et tema, og viser til at undervisningen bør inneholde dialog om det åndelige og spiritualitet for å utvikle interkulturell kompetanse. Klasserommet skal være et trygt sted å uttrykke sine tanker om det åndelige. Likevel kan det være et vanskelig tema å ha en konkret dialog om da begrepet spiritualitet er noe omstridt, og kan forstås som både noe religiøst og som noe ikke-religiøst. Jackson (2014) argumenterer for at religion må forstås fra både et innenfra- og utenfra-perspektiv, og på denne måten lære seg å forstå menneskene vi lever sammen med i det

pluralistiske samfunnet. Dette innebærer utforskning og innlevelse i undervisningen, og kunne forstå andre menneskers virkelighetsoppfatning (Jackson, 2014).

4.3.3 Ikke-involverende undervisning

For å kunne drøfte hvordan *manifestering* eventuelt kan være en del av KRLE-faget, er det viktig å trekke frem hvordan læring i faget er et omdiskutert tema. Det kan stilles spørsmål ved hvordan elevene skal tilegne seg fagstoffet, om de skal lære av eller om religion, og hvilke perspektiver som skal presenteres. Disse spørsmålene er relevante dersom det er aktuelt at *manifestering* kan ha en plass i faget. Som en motpol til Jackson (2014) vil jeg trekke frem Bengt-Ove Andreassen (2012) sin bok, *Religionsdidaktikk: en innføring*, skrevet om religionsvitenskapelig religionsdidaktikk. Andreassen (2012, s. 59) viser til at en religionsvitenskapelig religionsdidaktikk har en målsetting om at religionsundervisningen skal gi elevene kunnskaper og analytisk-kritiske ferdigheter om religion som betydningsfullt menneskelig, sosialt og kulturelt fenomen. Det vektlegges her et utenfra-perspektiv i undervisningen, noe som betyr at religionsdidaktikken tar avstand fra en livstolkingsorientert religionsundervisning, som presser elevene til å gjøre en tolkning av en religion for å knytte den til eget liv (Andreassen, 2012, s. 59).

I motsetning til Jackson (2014) argumenterer Andreassen (2012) for en ikke-involverende undervisning som ikke bør knyttes til personlig utvikling. Samtidig viser Andreassen (2012, s. 49) til at religionsvitenskapelige perspektiver forholder seg til religion som et dynamisk fenomen som er i konstant endring. Selv om hovedprinsippet for undervisningen er et utenfra perspektiv er det viktig å kunne bruke yringer, fortellinger og opplevelser fra et innenfra perspektiv (Andreassen, 2012, s. 49). Andreassen (2012, s. 50) understreker videre at en viktig oppgave til religionslæreren er å bidra med å gi elevene en faglig forståelse av religion, som en motsetning til en hverdagsforståelse elevene gjerne får gjennom media. Mange beskrivelser av religion er preget av individuelle opplevelser, og det er derfor religionslærerens oppgave å hjelpe elevene å rydde i ulike definisjoner og beskrivelser for å fremme et faglig fokus (Andreassen, 2012).

4.4 Oppsummering av teoretisk rammeverk

For å oppsummere det teoretiske rammeverket har jeg gjort rede for relevant teori om dagens religionsforståelse, og hvordan religion i dag medialiseres. Dette blir viktig teori i drøftingen av hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom gjennom mediene. Videre har jeg

presentert teori om nyreligiøsitet slik at jeg kan drøfte denne teorien opp mot *manifestering* for å undersøke om *manifestering* kan være et nyreligiøst fenomen. Til slutt har jeg gjort rede for sentrale religionsdidaktiske perspektiver som blir viktig i drøftingen av dagens KRLE-fag. Sammen vil det teoretiske rammeverket kunne gi et grunnlag for analyse av studiens materiale, slik at jeg til slutt kan gi et mulig svar på studiens problemstilling.

5 Materialet

Materialet jeg skal bruke i denne masteroppgaven er hentet fra sosiale-medier plattformer. Fenomenet *manifestering* opptrer på de aller fleste medieplattformer, og det er gjennom mediene at ungdom blir eksponert for fenomenet. Det er også gjennom sosiale medier at jeg først fanget opp fenomenet, og ble nysgjerrig på det. Ettersom det er her ungdom blir eksponert for fenomenet, mener jeg det er helt sentralt og interessant å bruke materialet fra disse typer medier. For å kunne gi et innblikk i utbredelsen av fenomenet *manifestering* på sosiale medier har jeg laget en tabell som viser til antall visninger og søk på noen sentrale medie-plattformer. Tallene er hentet 4. januar 2024. Jeg ønsker å understreke at søkene jeg gjorde på spesielt plattformen, Google, ikke nødvendigvis er helt reelle. Dette er med bakgrunn i at emneknaggene ikke med sikkerhet kun rommer fenomenet *manifestering* sin utbredelse, men kan omhandle andre måter å bruke begrepet på. Likevel mener jeg det er relevant å vise til tallene under for å kunne gi noen konkrete eksempler på utbredelsen av *manifestering*.

Tabell 1. Viser oversikt over medieplattform med tilhørende søkeord og visninger/treff.

Medieplattform:	Søkeord:	Antall visninger/treff:
TikTok	<ul style="list-style-type: none">- #manifestering- #manifestation- #manifesting- #manifestingmethods	<ul style="list-style-type: none">- Visninger: 1,8 millioner- Visninger: 51,4 milliarder- Visninger: 10,4 milliarder- Visninger: 1,9 milliarder
Instagram	<ul style="list-style-type: none">- #manifestering- #manifestation- #manifesting	<ul style="list-style-type: none">- Treff: 1000 +- Treff: 10,3 millioner- Treff: 3,8 millioner
Google	<ul style="list-style-type: none">- #manifestering- #manifestation- #manifesting	<ul style="list-style-type: none">- Treff: 31 400- Treff: 1,67 milliarder- Treff: 93,7 millioner

5.1 Sosiale-medier plattformen: TikTok

Det første datamaterialet jeg skal presentere i denne masteroppgaven vil være hentet fra sosiale-medier plattformen, TikTok, hvor *manifestering* er aktuelt og utbredt. TikTok er en delingsplattform hvor brukeren av plattformen kan dele innhold i form av korte videoer.

Materialet har bakgrunn i boken *The Secret*, hvor elementer fra boken blir henvist til i TikTok videoene. Jeg har derfor valgt å bruke boken *The Secret* som en bakgrunn i oppgaven for å forstå hvordan fenomenet fremtrer, og ikke som selve datamaterialet. Dette er også fordi jeg ønsker at materialet jeg undersøker skal representere ungdom, og deres perspektiv på *manifestering*. Som tidligere nevnt er TikTok en populær medieplattform for ungdom som raskt etablerer nye trender. Det er derfor svært relevant å bruke TikTok-videoer som datamaterialet fordi det er her ungdom får informasjon om fenomenet. Som fremtidig KRLE-lærer mener jeg det er viktig og aktuelt å sette seg inn i ungdomstrender, spesielt når trendene inneholder religiøse elementer og påvirker ungdommens hverdag og livssyn.

TikTok videoene datamaterialet mitt består av er to videoer publisert av influenser-profil og forfatter av boken *Daily Habits*, Hanna-Martine Slåtland Baller. Grunnen til at jeg har valgt tre videoer av Baller er fordi hun retter seg mot unge jenter som publikum på både TikTok og Instagram. Publikummet hennes er også stort. På Instagram har hun opp mot 170 000 følgere, og på Tik-Tok opp mot 70 0000 følgere. Hun er aktuell i flere TV-programmer dette året, og har en podkast, *Hanna og de heldige*, hvor hun inviterer norske kjendiser til å snakke om takknemlighet og *manifestere* fremtiden sammen. Hun har også gitt ut boken, *Daily Habits*, som er en takknemlighetsdagbok. Hun er derfor en synlig influenserprofil som de fleste ungdommer har kjennskap til, og en profil som bruker plattformen sin til å spre budskap om *manifestering* og takknemlighet.

Materialet mitt fra TikTok består av tre videoer av Baller. Jeg vil først presentere tittel, publiseringsdato, varighet og referering i en tabell under. Videre vil jeg beskrive innholdet i videoene i delkapitler under tabellen. Jeg kommer ikke til å vise til tidsstempel når jeg henviser til materialet i teksten på grunn av den korte varigheten TikTok videoer har.

Tabell 2. Viser oversikt over datamateriale fra TikTok med tittel, publiseringsdato, varighet og referering.

Tittel:	Publiseringsdato:	Varighet:	Referering:
<i>Dette er hvordan vi manifester sammen</i>	9. oktober 2023.	2 minutter og 29 sekunder.	Baller (2023B)
<i>Fortell meg: hva er DU takknemlig for i dag?</i>	20. oktober 2022.	15 sekunder.	Baller (2022)
<i>Del 1: affirmations</i>	10. april 2023.	9 sekunder.	Baller (2023A)

5.1.1 Dette er hvordan vi manifesterer sammen

Baller (2023B) starter TikTok-videoen med å vise til en snapchat-story hun har lagt ut tidligere i uken. I snapchat-storien hadde hun snakket om hvordan hun og kjæresten hadde vært på en av de årlige *manifesteringsdatene* sine, og hadde på grunn av dette fått mange spørsmål om hvordan de gjennomførte daten, og brukte *manifestering* sammen. Hun forklarer at dette er bakgrunnen for TikTok-videoen hun nå lager. Baller fortsetter med å forklare at både hun og kjæresten tror på *The law of attraction*, og forklarer videre at: *man tiltrekker seg mer av hva man putter ut av energi. Den energien du putter ut er den energien du får tilbake* (Baller, 2023B). Samtidig som Baller forteller dette, kommer det opp en setning i videoen hvor det står: *Man har selv ansvar for hvor man legger fokuset sitt* (Baller, 2023B). Videre forklarer Baller at hun og kjæresten har manifestert sammen tidligere og har sett hvor mye kult de kan få til. Derfor vil de drømme stort, og jobbe målrettet mot målene sine ved hjelp av *manifestering*. Videre beskriver hun hvordan de gjennomfører *manifesteringsdaten*: *Det er viktig for oss at vi har både private mål (karriere, personlig utvikling og studie), og felles mål (forholdet vårt, romantikk, reiser)* (Baller, 2023B). Baller forklarer at de bruker en femårsplan, hvor de laget en slags tidslinje med både store og små mål i en Power-Point presentasjon. De gikk først gjennom sine felles mål, for deretter å fokusere på sine personlige mål. De tok seg god tid, drakk kaffe og koste seg. Hun forklarer videre at de tidligere har *manifestert* frem begge leilighetene sine til hver minste detalj, og at de har endt opp med å kjøpe akkurat det de har sett for seg. Videre snakker hun om hvordan *manifestering* ofte blir flåset bort, fordi mange mister hovedessensen: *Det handler ikke om å skrive ned noe sjukt og sitte hjemme for å vente på at det skal skje. Det handler om å jobbe målrettet mot det man ønsker og gi det tid* (Baller, 2023B). Videre skriver hun i en setning i videoen: *Stol på universet og at alt skjer til sin tid* (Baller, 2023B). Hun forklarer videre at de er åpne for endringer, men at nå vet de hvert fall hvor de skal legge fokuset sitt, og hva som er viktig for dem. Hun avslutter videoen med å anbefale *manifestering* til følgerne sine, og begrunner det med at det er veldig verdifullt, og at det gjør at man kan glede seg og se frem til fremtiden.

5.1.2 Fortell meg: hva er DU takknemlig for i dag?

I denne TikTok-videoen snakker ikke Baller (2022) selv. Det er rolig musikk med fuglekvisper i bakgrunnen, og vi kan se at hun tenner lys, røkelse og smører hendene inn i en eterisk olje

og lukter på den. Samtidig som hun gjør dette er det tekst som er plassert i videoen hvor det står: *fortell meg – hva er DU takknemlig for i dag? Det kan være en person, en ting, en situasjon, en følelse, en opplevelse – hva som helst* (Baller, 2022). Under videoen har hun også publisert en tekst hvor hun skriver at: *Takknemlighet er et av de viktigste verktøyene jeg har og det utgjør en så stor forskjell i livet mitt!* (Baller, 2022). Videre nevner hun flere ting hun er takknemlig for i dag som leiligheten sin og en god helse. I denne teksten har hun også *emneknagger* med blant annet *mentalhelse, morgenrutine og takknemlighet*.

5.1.3 Del 1: affirmations

Baller (2023A) snakker ikke selv i denne TikTok-videoen heller. Videoen viser Hanna-Martine som filmer seg selv smilende, samtidig som en lang tekst ligger over skjermen. I teksten skriver hun om sine *everyday affirmations*. Hele teksten er på engelsk, men jeg vil nå presentere noen av setningene jeg finner interessante på norsk. Baller (2023A) skriver: *i dag velger jeg å tenke gode tanker om meg selv og andre... og sende ut den energien jeg ønsker å få tilbake, og spre kjærlighet, glede og fred rundt meg. Jeg er så takknemlig for at alt alltid ordner seg for meg*. Videre oppfordrer hun til å finne *affirmations* som du oppriktig tror på, og at du skal repetere de for deg selv hver dag. *Ved å minne deg selv på hva som er viktig og hva du står for, vil du også manifestere mer av dette inn i din virkelighet* (Baller, 2023A). Under videoen har hun *emneknagger* som: *#affirmations, #manifestation, #spirituality, #spiritualTikTok, #selvlovejourney #chooseyourpower*.

5.2 Utdrag fra Podkasten: Litt bedre

Det andre datamaterialet jeg skal presentere er hentet fra Podkasten, *Litt bedre*, som er drevet av Rachel Wilmann. Rachel Wilmann omtaler seg selv som eier av *en av Norges største Selvutviklingsplattformer*, forfatter av boken *Den magiske reisen*, og den eneste i Norge som underviser om hvordan du kan utdanne deg og jobbe som Coach på nett (Wilmann, 2024). Grunnen til at jeg har valgt å bruke Rachel Wilmann sin podkast er fordi det er en av de første podkastene som kommer opp når jeg søker på *manifestering* på musikkstrømmetjenesten Spotify sin podkast side, og den tredje første nettsiden som dukker opp når jeg søker på *Hva er manifestering* på google. På bakgrunn av dette mener jeg at dersom man ønsker å lære om fenomenet *manifestering* er det veldig stor sannsynlighet at man vil havne på nettopp Rachel Wilmann sin nettside og lytte til en av hennes podkaster. På grunn av dette ble jeg veldig nysgjerrig på hvordan Wilmann sin forståelse av fenomenet

er, og hvordan hun utfører sine *manifesteringsmetoder*. Hun har publisert en episode i podkasten, *Litt bedre*, som heter *Bli RÅ på Manifestering*. Episoden viser til konkrete metoder for å bli god på *manifestering*, noe jeg ser på som godt materiale for å kunne komme i dybden på hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom. Episoden ble publisert på Spotify 20. februar 2023, og har en varighet på 55.02 minutter. Jeg vil referere til Wilmann slik i teksten: (Wilmann, 2023). APA 7 viser til at man ikke skal vise til tidsstempel ved referering av podkast. Jeg har likevel valgt å referere med tidsstempel der jeg har sitert Wilmann ordrett på grunn av podkastepisodens varighet. Jeg vil nå presentere et selektert utvalg av utsagn fra podkastepisoden.

5.2.1 *Bli RÅ på Manifestering*

Rachel Wilmann (2023) beskriver i podkasten fenomenet *manifestering* som loven om tiltrekning, og at likt tiltrekker seg likt. Hun forklarer at alle *manifesterer* hele tiden, enten det er gode eller dårlige ting. Manifestering skjer ikke over natten, men *de store tingene skjer etter du har jobbet deg gjennom stopperne* (Wilmann, 2023, 02.50). *Manifestering er å komme seg inn på den rette frekvensen sånn at du kan tiltrekke deg det du ønsker deg i livet ditt* (Wilmann, 2023, 03.04). Videre forklarer Wilmann at det er når du har kommet deg gjennom disse stopperne, at du kan bestille det du ønsker å tiltrekke deg. Dette kan være alt fra penger til god helse. Hun stiller videre et spørsmål til lytterne sine: *Et spørsmål fra meg til deg: Hva er den ene tingen du ønsker å manifestere de neste tretti dagene?* (Wilmann, 2023, 05.52). Det er denne tingen du nå må bestille til universet. For at *manifesteringen* skal skje, forklarer Wilmann at hun skriver en *manifesteringsaffirmasjon* hver dag, og at hun følger 5 viktige punkter. *Punkt 1, du må vite hva du ønsker å manifestere* (Wilmann, 2023, 06.25). Med dette punktet mener hun at hva du føler inni deg er avgjørende for at *manifesteringen* skal skje. Du må sende *energi* og *vibrasjoner* gjennom følelsene dine, og du må *tro* på at du klarer det. Wilmann sier: *dersom du ikke tror at du ikke kan, vil du heller ikke kunne klare å bestille det som du ønsker deg* (Wilmann, 2023, 09.37). Hun mener nemlig at dersom du ikke tror på det, vil du ikke legge den rette energien i *manifesteringen*, og universet vil ikke høre på deg. Punkt 2 forklarer Wilmann at handler om at du må vite hva du skal gjøre i retur. Punkt 3 er, du må ha en konkret dato, og punkt 4, lage en konkret plan. Til slutt kommer punkt 5, som er det viktigste punktet, *skrive ned og gjenta din perfekte manifesteringsaffirmasjon* (Wilmann, 2023, 07.33).

Videre forklarer Wilmann (2023) mer i dybden på hva *stoppere* eller *blokkeringer* er. Hun beskriver at alt som skjer med deg, skjer i det ubevisste sinnet, og det er her også stopperne eller blokkeringen kan ligge. På denne måten kan et negativt indre trossystem kan stoppe deg. Et eksempel på en *stopper* kan være negative tanker om strømpriser, eller at man sier til seg selv, *jeg klarer aldri bli rik* (Wilmann, 2023, 14.43). Du må heller snu tankene dine, og tenke på alt det gode du får av å betale strømregningen din, og heller tenke, *Jeg er alltid heldig*. Wilmann beskriver videre at nøkkelen er å være takknemlig for de verdiene du har i livet ditt. Du må ikke være på vent, du må takke for det du allerede har. Det er slik du kan endre et *negativt trossystem* til et *positivt trossystem*. Begrepet *intensjon*, blir deretter trukket frem i podkasten som et overordnet mål, hvor målet er veien dit. Du må vite ditt *indre hvorfor*, og din *indre drivkraft* (Wilmann, 2023, 34.00). Å rette fokuset mot intensjonene dine, forklarer Wilmann at du kan gjøre gjennom *meditasjon*. Dette kan du gjøre ved å skrive ned i en *manifesterings journal* eller ved å lytte til *musikk* som får deg inn på de gode intuisjonene (Wilmann, 2023, 43.58). Videre sier hun at det er viktig å være mottakelig for det du ønsker deg (Wilmann, 2023).

Wilmann (2023) forklarer mer om *manifesteringsaffirmasjoner*, og beskriver at de må skje med følelser og innlevelse, og at dette kan gjøres gjennom *meditasjon*, *skrift* eller en *drømmetavle*. En *drømmetavle* er i følge Wilmann (2023) en tavle hvor du har bilder av ting som vekker følelsene dine, og av målene dine. Videre gir Wilmann noen eksempler på *affirmasjoner*, som for eksempel: *Jeg har omsatt for 10 000 kr på konto innen 1.april* (Wilmann, 2023, 49.04), eller *Jeg er frisk, sunn og glad, og våkner opp med overskudd hver dag* (Wilmann, 2023, 59.47).

6 Analyse og drøfting

I dette kapitlet skal jeg analysere og drøfte fenomenet *manifestering* slik det fremstår i materialet fra sosiale medier, på bakgrunn av *The Secret* av Byrne (2016) og det teoretiske rammeverket. Kapitlet vil være strukturert etter forskningsspørsmålene i studien hvor jeg i slutten av hvert kapittel presenterer en oppsummering av hva slags resultater jeg får gjennom analyse og drøfting. Først vil drøfte hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom med stor vekt på en hermeneutisk tilnærming til materialet fra sosiale medier. Videre vil jeg drøfte om fenomenet kan forstås som religiøsitet. Her vil materialet bli drøftet opp mot det teoretiske rammeverket med vekt på kapitlet, *nyreligiøsitet i det moderne samfunnet*. Avslutningsvis vil det siste forskningsspørsmålet bli drøftet med utgangspunkt i hvilke resultater og funn jeg gjør i drøfting av de to foregående forskningsspørsmålene. På denne måten vil analyse og drøfting av studiens materiale opp mot det teoretiske rammeverket kunne gi meg et mulig svar på problemstillingen: *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?*

6.1 Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom?

I dagens moderne samfunn spiller media en viktig rolle i unge menneskers liv. Mediene, mer spesifikt sosiale medier, er en stor del av ungdoms sosiale liv og stedet hvor de innhenter informasjon de tar med inn i det virkelige livet. Fenomenet *manifestering* opptrer i stor grad på disse mediene, og det er derfor *manifestering* blir presentert for ungdom. Med bakgrunn i materialet mitt og det teoretiske rammeverket, vil jeg nå prøve å tolke hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom gjennom mediene. Jeg vil her igjen understreke at jeg ikke har snakket med ungdom om hvordan de mener *manifestering* blir presentert, og at dette kan være problematiserende. Likevel mener jeg at min tolkning gjennom analyse av materialet fra sentrale medier gir et viktig perspektiv, og en forståelse av hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom. Dette vil gi meg et viktig perspektiv på fenomenet som jeg kan ta med meg inn i videre drøfting av de to siste forskningsspørsmålene.

6.1.1 Hvordan fremtrer manifestering som medialisert fenomen for ungdom?

Tabell 1 i kapittel 5, *materialet*, viser omfanget av *manifestering* på sosiale medier. Tabellen viser til svært store tall, og hvordan fenomenet når ut til flere millioner mennesker både her i Norge og på internasjonalt nivå. Et konkret eksempel fra tabell 1 er hvordan det er 1,8 millioner visninger under emneknaggen *#manifestering* på TikTok, noe som også er en norsk

oversettelse av begrepet. Det betyr at søkestrengen har vært brukt 1,8 millioner ganger. Jeg vil understreke her at jeg ikke vet hvor mange enkeltpersoner som kan ha gjort søket, og derfor ikke vet hvor mange unge mennesker i Norge som kan ha blitt eksponert for fenomenet. Likevel peker det på et stort antall visninger av emneknaggen, *#manifestering*. Dette fører til spørsmålet: Hvordan fremtrer *manifestering* som medialisert fenomen i ungdomskulturen?

For å forstå dette, kan vi først ta utgangspunkt i Lundbys forståelse av medialisering og mediedynamikken, som består av de tre stegene: *forsterke, fortelle og forankre* (Lundby, 2021). Lundy (2021) viser til hvordan mediene har blitt en viktig markeds plass for spesielt nyreligiøse fenomener. Uten å konkludere hvorvidt *manifestering* kan kvalifiseres som et religiøst fenomen eller ikke, vil mediedynamikken uansett påvirke hvordan ungdom oppfatter fenomenet. I dette ligger det også at sosiale medier gir influensere en plattform for å spre sitt budskap. Både Baller (2023A, 2023B, 2022) og Wilmann (2023) bruker stegene *forsterke, fortelle og forankre* for å fremme sitt budskap i TikTok videoer og i podkast. Steget *forsterke*, som innebærer å formidle innholdet ved hjelp av tekniske medier slik at innholdet spres ut til mange (Lundy, 2021, s. 23), blir brukt av både Baller (2023A, 2023B, 2022) og Wilmann (2023). TikTok og podkast fungerer i denne sammenhengen *forsterkende*.

Stegene *fortelle*, som består av å ta valg av perspektiver ut ifra de uttrykksmulighetene mediene gir (Lundby, 2021, s. 23), mener jeg også er til stede i spesielt Baller sine TikTok videoer. Dette viser seg i form av hvordan hun tar i bruk ulike uttrykksmuligheter. Eksempler på dette er musikk, emneknagger, skriftstørrelser, og hvordan hun klipper til TikTok videoene sine for å nettopp *fortelle* sitt perspektiv på *manifestering*. Et mer konkret eksempel er hvordan hun legger inn engelsk tekst over et smilende klipp av seg selv (Baller, 2023A). Dette er valg jeg tolker Baller tar for å fremme sitt positive perspektiv på *manifestering*. Ballers perspektiv blir da forsterket ved at TikTok er et teknisk medium som gir deg mulighet å uttrykke deg på engelsk, og redigere videoen slik at ønsket perspektivet fremtrer gjennom mediet. På denne måten er steget *fortelle*, tilstede i Baller (2023A) sin video.

Det siste steget *forankre*, viser seg for eksempel ved hvordan Baller (2022) bruker musikk med fuglekvisper og utfører handlinger som å tenne lys og røkelse med denne bakgrunnsmusikken. Dette kan være et *tekniske valg* hun gjør for å *forsterke* budskapet sitt.

Dette kan forstås på bakgrunn av Lundbys (2021) teori om hvordan mediedynamikken fungerer. Et annet eksempel er hvordan Baller (2022) bruker emneknagger som *#mentalhelse* eller viser til *personlig utvikling* (Baller, 2023B), samtidig som Baller (2023A) også bruker emneknagger som *#spirituality*. Hvis vi setter dette i sammenheng med mediedynamikkens tre steg, *å forsterke, fortelle og forankre*, er det vanskelig å si om Baller forankrer en ide til ungdom om *manifestering* som et spirituel fenomen, eller som en metode for å utvikle bedre mental helse.

Det er tydelig at mediedynamikkens tre steg er tilstede i hvordan både Baller (2022, 2023A, 2023B) og Wilmann (2023) fremstiller *manifestering* gjennom mediene. Ut ifra dette kan vi forstå *manifestering* som et medialisert fenomen. Spørsmålet blir da: Hvilke ideer fremtrer gjennom medialiseringen av *manifestering*? Dette er viktig å forstå for å kunne komme nærmere et svar på hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom. Jeg vil nå drøfte hvordan *manifestering* kan fremtrer i mediene for ungdom ut fra *edutainment* begrepet, religiøsitet og til slutt som en form for selvutvikling.

6.1.1.1 *Manifestering som en form for edutainment*

En innfallsvinkel til hvordan medialiseringen av *manifestering* fremtrer for ungdom, kan være ut ifra *edutainment* begrepet. Med *edutainment* mener Trysnes (2015) den type religiøst innhold som viser seg i populærkulturen som en blanding av underholdning og formidling. Med bakgrunn i dette spør jeg om *manifestering* kan fremstå som en form for underholdning for ungdom. Det er en mulighet at ungdom ser på fenomenet kun som underholdning og tidsfordriv, på lik linje som andre trender på sosiale medier. I denne sammenhengen velger jeg å trekke en linje mellom populærkulturen og sosiale medier da jeg opplever at dagens ungdom bruker sosiale medier like mye som en underholdningsplattform, og på den måten har tatt over rollen populærkulturen hadde for noen år siden. Det er interessant hvordan Trysnes (2015) viser til at ungdom tar i bruk det de ser av nye elementer og virkemidler fra populærkulturen, eller da sosiale medier, inn i de religiøse ritualene sine. Slik kan ungdom sin religiøsitet bli preget av trender på sosiale medier, som for eksempel *manifestering*. Det kan derfor være en mulighet for at *manifestering* fremstår som det Trysnes (2015) kaller for *edutainment*. Ut ifra forståelsen av *edutainment* kan ungdom oppfatte Baller (2022, 2023A, 2023B) og Wilmann (2023) sitt innhold på sosiale medier kun som underholdning, men med religiøse elementer. På den

andre siden er det interessant hvordan ungdom sin religiøsitet i dag bærer preg av påvirkning fra sosiale medier, og at ungdom i dag er *religiøse på sin egen måte*, slik Botvar og Trysnes (2017) beskriver ungdoms religiøsitet. Det er derfor ikke usannsynlig at unge tar med seg elementer fra sosiale medier inn i sine religiøse ritualer og motsatt. På bakgrunn av dette kan *manifestering* fremtre som både *edutainment*, og som noe religiøst.

6.1.1.2 *Manifestering som religiøsitet*

For å kunne undersøke om *manifestering*, slik det formidles som et medialisert fenomen, fremtrer som religiøsitet for ungdom vil jeg trekke frem Botvar og Trysnes (2017) sin studie. Forfatterne peker på at unge religiøse i dag gjerne har en subjektiv forståelse av religion, hvor selvutvikling og indre opplevelser er viktig. Dette kan være relevant når vi ser på Wilmann (2023) sin forståelse av fenomenet *manifestering* hvor det indre trossystemet er helt sentralt i gjennomføringen av fenomenet. Wilmann (2023) er opptatt av *din indre drivkraft*, og hvordan du må kjenne inni deg hva du ønsker i livet. Baller (2022) er også opptatt av det indre, og viser blant annet til hvordan du selv må kjenne inne deg hva du er takknemlig for, slik at du kan legge fokus på riktig sted. Wilmann (2023) og Baller (2022) sitt fokus på det indre kan sees i sammenheng med hvordan Botvar og Trysnes (2017) peker på hvordan unge i dag er religiøse. De påpeker at unge i dag er religiøse på sin egen måte, og at fokus på individualisme står sterkt i måten å være religiøs på. Individualismen står også sterkt innenfor det nyreligiøse miljøet, og kan derfor gjøre nyreligiøse fenomener attraktive for ungdom. Dette kan ses i sammenheng med hvordan fenomenet *manifestering* opptrer i mediene, og det kan derfor, ut fra likehetstrekkene med Botvar og Trysnes (2017) sin studie, være en mulighet for at *manifestering* fremtrer religiøst for ungdom. Et annet interessant funn fra materialet, er hvordan Baller (2022) i sin video tenner lys og røkelse, samtidig som hun smører hendene inn i eteriske oljer og tenker på noe hun er takknemlig for. Dette vil jeg peke på som et svært interessant funn da Botvar og Trysnes (2017) viser til at unge religiøse i dag bruker steiner, lys eller røkelse for å oppnå de åndelige og indre opplevelsene, og på denne måten komme i kontakt med universet. Ut ifra disse argumentene kan Baller (2022) sine handlinger tolkes som en slags religiøsitet. Hvis vi legger Botvar og Trysnes (2017) til grunn, kan vi si at Baller (2022) er religiøs, bare på sin egen måte. Dette kan relateres til hvordan Botvar og Trysnes viser til at unge utfører sin religiøsitet i dag. Det er derfor mulig at

medialiseringen av *manifestering* gjør at fenomenet fremtrer som et religiøst fenomen for ungdom.

Unge i dag har gjerne en personlig og subjektiv forståelse av religion, noe som er svært interessant å ta med seg inn i drøftingen av hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom. Dette aspektet kan også forstås ut ifra Trysnes (2015) sine kjennetegn på ungdom og religiøsitet. Hun viser til hvordan ungdom er svært opptatt av den personlige opplevelsen ved troen, og at religiøs tro for ungdom handler om hvordan troen fikk dem til å føle seg. Med bakgrunn i Repstad (2020) sin forståelse av religiøs subjektivering, tolker jeg dette som en subjektiv forståelse av religion. Et annet svært sentralt kjennetegn Trysnes (2015) viser til er hvordan de unge var opptatt av at negative tanker eller mennesker smitter over på dem selv. Derfor mente ungdommene at det var viktig å omgås positive mennesker og tenke positive tanker, og ha et fokus på gode og positive opplevelser. Ut ifra Byrnes (2016) forklaring av *The law of attraction*, er det grunn til å tolke at ungdom kan ha en lik forståelse av tanker og energi som det Byrne (2016) mener ligger til grunn for naturloven, *The law of attraction*. Gjennom Trysnes (2015) sine argumenter kan vi forstå at ungdom i dag har et stort fokus på hvordan negative og positive tanker kan påvirke deg og livet ditt. Dette fokuset har flere likhetstrekk ved fenomenet *manifestering*, og hvordan både Byrne (2016), Baller (2023B) og Wilmann (2023) forklarer *The law of attraction*. *The law of attraction*, tolker jeg som selve hovedideen bak fenomenet *manifestering*, og at denne tankekraften er det som gjør at individet kommer i kontakt med universet og motsatt. Derfor syntes jeg det er svært interessant at ungdom i dag har et syn på religion og hva det vil si å være religiøs, som samsvarer i stor grad med hva fenomenet *manifestering* går ut på. Dette mener jeg kan være en viktig brikke når vi nå prøver å forstå hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom gjennom mediene.

Fremtrer *manifestering* som et nyreligiøst fenomen? Kjennetegnene jeg har beskrevet og drøftet over kan også ses i sammenheng med *nyreligiøsiteten*, og hvordan den opptrer i både medier og ellers i dagens samfunn. Baller (2023B) nevner i sin video *personlig utvikling*, og har et stort fokus både på hvordan hun alene kan utvikle seg og nå sine personlig mål, og hvordan hun og kjæresten kan nå sine felles mål. Dette fokuset kan relateres til Botvar og Trysnes (2017) argumenter. De viser til at ungdom har et stort fokus på individualisme, og at dette er en trend innenfor nyreligiøse miljøer som gjør denne typen religiøsitet attraktivt for

ungdom. Denne typen tilnærming til religion, som Trysnes og Botvar (2017) kaller for en terapeutisk tilnærming, har flere likhetstrekk med det jeg finner i mitt materiale. Fokuset på individuell og fellesskaps orientert utvikling viser Botvar og Trysnes (2017) at er et kjennetegn ved *nyreligiositeten* i dag. Dette viser seg i materialet fra Baller (2023B) hvor hun er opptatt av både individuell og fellesskaps orientert utvikling, i dette tilfelle med kjæresten. Et annet kjennetegn ved unge nyreligiøse Botvar og Trysnes (2017) viser til er hvordan de gjerne bruker egenutviklede ritualer. Dette kjennetegnet gjør at jeg mener det er relevant å spørre om Baller (2022, 2023B) sine ritualer kan tolkes som nyreligiøse. Dette er ritualer som å tenne lys og røkelse, og smøre seg med eteriske oljer, eller å arrangere en *manifesteringsdate* med kjæresten. Ballers (2022, 2023B) ritualer kan argumenteres for at er egenutviklede ritualer som dermed samsvarer med hvordan unge nyreligiøse utfører sin religiøsitet i dag. Dette kan også ses i sammenheng med Wilmann (2023) sine egenutviklede *5 steg* som en viktig del av gjennomføring av *manifestering*, og hvordan både Wilmann (2023) og Baller (2023A) bruker *affirmations*.

Med bakgrunn i drøftingen over er det tydelig at unge i dag kan en subjektiv religionsforståelse, og det er derfor interessant å spørre hvordan dette kan påvirke fremtidens religiøsitet. Ut ifra Romarheim (2011) sine argumenter så blir ikke religiøsiteten mindre i det moderne samfunnet, men den skifter form og innhold, og bruker nye arenaer for utbrede seg. Sett i et historisk perspektiv har mennesker alltid vært søkende etter noe større enn seg selv, og det er dermed ikke usannsynlig at ungdom i dagens sekulære samfunn finner egne måter å være religiøse på. Med bakgrunn i dette mener Romarheim (2011) at det kan tyde på at de religiøse miljøene kommer nærmere hverandre. Dette er interessant å merke seg da ungdomstrender, som fokus på individualisme og selvutvikling, gjør det *nyreligiøse* miljøet mer attraktivt for ungdom, og at disse trendene kan gjøre at religiøse miljøer glir over i hverandre. Dersom ungdom kan være *religiøse på sin egen måte* innenfor det nyreligiøse miljøet, samtidig som at dette miljøet inneholder de kjennetegnene Trysnes (2015) og Trysnes og Botvar (2017) peker på ved ungdomsreligiøsitet, er det kanskje ikke rart at det nyreligiøse miljøet fanger dagens ungdom.

Ut ifra tidligere drøfting kan vi tolke at Baller (2022, 2023A, 2023B) er *religiøs på sin egen måte*. Dette kan sees i sammenheng med hvordan Ensjø og Lied (2011) peker på hvordan mennesker ikke lenger finner svar på livsspørsmålene sine i kirken, men at de heller ser til

populærkulturen og mediene. Som beskrevet tidligere er mediene blitt en stor del av ungdoms livsverden, og dermed også stedet hvor de finner inspirasjon til livet ut ifra sine egne interesser og forutsetninger. Dette finner jeg svært interessant da *manifestering* nettopp skal gi deg inspirasjon og det livet du ønsker, ved å fokusere på takknemlighet og positive tanker slik at *The law of attraction* fungerer. Et eksempel på dette er hvordan Wilmann (2023) mener at du kan *manifestere* deg frem til lykke i livet ved å for eksempel gjenta *affirmations* som: *Jeg har omsatt for 10 000 kr på konto innen 1.april*. På denne måten kan *manifestering* tolkes som en metode for å finne svar på livsspørsmålene dine, og nøkkelen til et lykkelig liv. For noen ungdommer har mediene på denne måten tatt over den plassen kirken hadde tidligere, slik Endsjø og Lied (2011) peker på. Det kan derfor stilles spørsmål ved om mediene er en av disse nye arenaene Romarheim (2011) viser til at unge utfolder sin religiøsitet på. På denne måten kan også mediene være med på å dra religion i en mer samlende og flytende retning. Dette er interessant å merke seg da Romarheim (2011) viser til at *nyåndelighet* og *nyreligiøsitet* gjerne viser seg i mediene, på lik linje som at mediene er stedet hvor fenomenet *manifestering* faktisk opptrer. Det er tydelig at det finnes flere trender i mediene som kan være med på å påvirke dagens religionsforståelse, da gjerne hos ungdom. Ut ifra Romarheim (2011) sitt argument som peker på et *random* fenomen fort kan oppfattes som en mainstream fenomen gjennom bruk av mediene, er det grunn til å tenke at religiøse trender i mediene ikke kun er kortvarige trender. Dersom fenomenet *manifestering* først var et random fenomen, men nå på grunn av den store utbredelsen i mediene, har blitt det Romarheim (2011) kaller et *mainstream* fenomen, kan dette påvirke ungdoms forståelse av hva *manifestering* er, og ungdoms religionsforståelse. Med bakgrunn i dette kan man stille spørsmål ved om vi står ovenfor en ny type ungdoms-religiøsitet som viser seg gjennom medialisering av individ orienterte trender. Før jeg går nærmere inn på neste forskningsspørsmål vil jeg i neste delkapittel stille meg kritisk til fenomenet, og drøfte om medialiseringen av *manifestering* kan fremtres for ungdom som en form for selvutvikling.

6.1.1.3 *Manifestering som selvutvikling*

Det kan stilles spørsmål ved om *manifestering*, som et medialisert fenomen, kan fremtre for ungdom som en form for selvutvikling. Hvis vi ser på materialet, vil jeg trekke frem hvordan Wilmann (2023) i sin podkast forklarer bruken av fenomenet som en slags oppskrift. Hun oppfordrer til å bruke de 5 stegene hun mener *manifesteringen* består av, og at de er aktive

valg du som individ må ta. Dette viser Wilmann (2023) til for eksempel da hun nevner *stopperne*, og at du må jobbe deg gjennom disse for å kunne bestille akkurat det du vil av universet. Baller (2023B) viser også til *manifestering* som en slags hverdagslig aktivitet, og at du aktivt må jobbe målrettet for at *manifesteringen* skal bli vellykket. Dette kan tolkes som en form for selvutvikling fordi du som individ aktivt må jobbe deg gjennom dine egne stoppere, altså negative tanker. Jeg vil påpeke at *manifestering* ikke kan forstås som enten religiøsitet eller selvutvikling da disse to begrepene kan ha samme funksjon for individet. Religion har sett i et historisk perspektiv vært en veiviser for mennesker til hvordan de kan bli et godt menneske, og dermed kan forstås som en form for selvutvikling. Både religiøsitet og selvutvikling kan derfor knyttes opp mot livsmestringsbegrepet. Dette er relevant fordi livsmestring i dag har blitt en del av læreplanen, og dermed en del av ungdoms skolehverdag (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Ut ifra hvordan Wilmann (2023) og Baller (2022, 2023A, 2023B) presiserer at målrettet jobbing er avgjørende for at *manifesteringen* skal fungere, stiller jeg meg kritisk til om dette er et positivt budskap å formidle til ungdommene. Med dette mener jeg hvordan medialiseringen av *manifestering* kan danne en ide om at du må jobbe målrettet og ta aktive valg hver eneste dag for å oppnå suksess. Dette gjelder enten det er penger slik Wilmann (2023) viser til, eller om det er å oppnå positivt og lykke ved fokus på takknemlighet og positive tanker slik Baller (2022, 2023A, 2023B) viser til. Dette mener jeg kan øke et press eller bidra til at ungdom utvikler rutiner som får et for stort fokus i tidlig ungdomsliv. Likevel er det verdt å nevne hvordan *manifestering* kan bidra til sunne rutiner som kan føre til bedre mental helse hos ungdom dersom det blir brukt riktig, og derfor kan fremtre som selvutvikling og livsmestring. Det er selvfølgelig ikke kun usunt å være takknemlig, ha et målrettet fokus på noe du ønsker deg eller gleder deg til hverdagen, spørsmålet blir bare om dette er et nødvendig fokus for ungdom å ha. Jeg vil igjen nevne at dette kun er min tilnærming til oppgaven og materialet, og at ungdom ikke nødvendigvis har lik tilnærming. Jeg vil likevel argumentere for at det er viktig å stille seg kritisk da det dukker opp nye fenomener på sosiale medier som kan påvirke hverdagslivet og tankene til ungdom. På denne måten angår dette skolen, og med det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring*, på timeplanen i dagens skole er det viktig at læreren er kritisk når det dukker opp nye måter å forstå livsmestring på. Det tverrfaglige temaet, *folkehelse og livsmestring*, skal ifølge

læreplanen inngå i alle fag, dermed også KRLE-faget, og skal bidra med at elevene kan håndtere egne tanker og følelser. På denne måten er *manifestering* et aktuelt tema det er viktig å stille seg kritisk til. Denne kritikken vil jeg komme tilbake til i videre drøfting av spørsmålet om *manifestering* kan være en del av KRLE-faget.

6.1.2 Oppsummering av forskningsspørsmålet: *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom?*

For å oppsummere forskningsspørsmålet, *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom?*, ønsker jeg først å påpeke at *manifestering* ikke nødvendigvis fremtrer som enten *edutainment*, religion eller selvutvikling og livsmestring for ungdom. Dette er fordi begrepene kan gli over i hverandre på grunn av den subjektive forståelsen ungdom kan ha av begrepene. Med bakgrunn i drøftingen over, vil jeg understreke at det er tydelig at mediene påvirker ungdoms forståelse av religion i dag. Med ordet *påvirke* mener jeg det er grunn til å bruke Lundby (2021) sin modell til å forklare hvordan mediedynamikken fungerer. Det er ikke usannsynlig at mediene i dag har forankret en ny religionsforståelse hos dagens ungdom hvis vi ser på hvordan de tre stegene, *forsterke*, *fortelle* og *forankre* er tilstede i materialet fra både Baller (2023A, 2023B, 2022) og Wilmann (2023). Denne forankringen kan også argumenteres ut ifra hvordan materialet viser at *manifestering* utfolder seg på samme på måte i mediene som det nyreligiøsitet gjør, og hvordan ungdom i dag forstår religiøsitet og religion. Relevante funn jeg vil peke på her er bruk av steiner og egen utviklende ritualer, fokus på selvutvikling og individualisme, og at religion for unge i dag handler mest om den personlige opplevelsen ved troen. Disse funnene kan sees i sammenheng med både funnene til Lied og Endjø (2011), Trysnes (2015) og Botvar og Trysnes (2017). Ut ifra denne argumentasjonen kan det drøftes om *manifestering* kan være et eksempel på Romarheim (2011) sin teori om at religiøse trender og retninger i dag kommer nærmere hverandre. Med bakgrunn i dette vil jeg konkludere med at *manifestering* kan fremtre for ungdom som et religiøst fenomen. Om det er et religiøst fenomen med fokus på formidling og underholdning slik at det kan forstås ut fra *edutainment* begrepet, eller om det kan forstås som nyreligiøsitet kan diskuteres. Det kan også diskuteres om *manifestering* kan være et religiøst fenomen som kan forstås som en ny type ungdoms-religiøsitet vi nå blir vitne til i det moderne samfunnet. Sett i et historisk perspektiv har mennesker alltid vært søkende etter noe større enn seg selv. Derfor mener jeg det er relevant å spørre om *manifestering* kan

være et eksempel på et fenomen ungdom søker seg mot i et tilsynelatende sekulært, moderne samfunn. Med bakgrunn i dette er det svært interessant å drøfte videre i oppgaven hva slags form for religiøsitet *manifestering* kan være, og om *manifestering* kan være en aktuell tematikk i KRLE-faget. Det er derimot helt klart at ungdom i dag er vitne til flere trender i mediene som inneholder religiøse elementer, og at ungdom sitter på andre forståelser av hva religion kan være og inneholde. Det er derfor svært viktig å komme nærmere en forståelse av denne typen religiøsitet for og både undersøke om *manifestering* kan fungere som aktualisering og en ressurs i KRLE-faget, eller om det er et fenomen det er viktig at KRLE-læreren stiller seg kritisk til.

Avslutningsvis vil jeg stille meg kritisk til om medialiseringen av *manifestering* kan påvirke ungdoms forståelse av hva religion er i dag. Dersom ungdom forstår fenomenet som et religiøst fenomen hvor du må ta aktive valg og jobbe målrettet hver eneste dag, for å kunne komme i kontakt med universet og *The law of attraction*, er dette noe jeg stiller meg kritisk til om er en god og bærekraftig ide for ungdom å ha av verden. Bakgrunnen for kritikken tar utgangspunkt i argumentene Radford (2009) og Moriarity (2023) har mot Byrne (2016) og hennes forklaring på *The law of attraction*. Jeg vil også trekke frem hvordan funnene til Dixon et al. (2023) peker på at *manifestering* kan gjøre deg tiltrukket av risikable investeringer. Mine egne refleksjoner og tilnærming til fenomenet spiller også inn på kritikken. Jeg stiller meg derfor kritisk til *manifestering* dersom norske ungdommer går rundt med en forståelse av at hvis du tar aktive valg og tenker positive tanker vil kun positive hendelser skje deg, slik Byrne (2016) mener *The law of attraction* fungerer. Dette gjelder også tanken om at dersom du tenker negative tanker vil kun negative hendelser skje deg, og livet vil bli negativt. Dette blir på samme måte som Radford (2009) peker på hvordan *manifestering* ikke har et logisk utfall i virkelighet, og forståelsen av *manifestering* som *kvantemystikk*.

6.2 Kan manifestering forstås som religiøsitet?

I første forskningsspørsmål kom jeg frem til at *manifestering* kan fremtre som et religiøst fenomen for ungdom. Jeg vil derfor i dette delkapittlet drøfte andre forskningsspørsmål, *kan manifestering forstås som religiøsitet?*, med bakgrunn i hvordan jeg tolker *manifestering* blir presentert for ungdom gjennom mediene. Ut fra dette kan jeg undersøke hva slags type religiøsitet *manifestering* kan være.

6.2.1 Er det relevant å forstå fenomenet *manifestering* som religion?

Fenomenet *manifestering* passer ikke inn i en tradisjonell forståelse av religion. Jeg mener likevel det relevant å forstå hvor og hvordan vi kan plassere fenomenet innenfor en form for religion eller på en skala. Med dette mener jeg ikke konkret plassere *manifestering* innenfor et gitt område, men bruke begreper og modeller for å kunne forstå fenomenet. Jeg finner det derfor relevant å trekke frem Heelas (2002) sitt begrep på den åndelige revolusjonen han mener vi er vitne til i det moderne samfunnet, nemlig det han kaller *midtområdet*. Under har jeg laget en modell med bakgrunn i Heelas (2002) sin forklaring på *midtområdet*. Modellen illustrer hvordan *midtområdet* kan plasseres i midten av en skala over hva som kan forstås som religion og ikke. *Midtområdet* kan på denne måten bli forstått som midten av en slags målestokk og ramme for å forstå hva dagens religiøsitet rommer. På denne målestokken finner vi *midtområdet*, som Heelas (2002) viser til, i midten mellom tradisjonell religion i den ene enden, og ateister og agnostikere i den andre enden. Vi kan se på disse som to ytterpunkter som rammer inn *midtområdet* som vist på modellen under:

Figur 1: Modell som illustrerer plasseringen av *midtområdet*.

Inne i *midtområdet* finner vi den åndelige revolusjonen hvor religiøsiteten er mer flytende, og preget av at befolkningen gjerne knytter religiøsiteten sin til en slags ånd eller livskraft (Heelas, 2002). Her forstås spiritualitet som noe iboende i deg selv. Vi kan spørre om

manifestering er å finne et sted på *midtområdet* mellom ateister og agnostikere, og tradisjonell religion. Religiøsitet som befinner seg inne på *midtområdet* samsvarer i stor grad med hvordan både Baller (2022) i sin TikTok video, og Wilmann (2023) i sin podkastepisode refererer til universet som en kraft å stole på. Wilmann (2023) mener at man kan bestille hva man ønsker fra universet, og at dette vil fungere så lenge du tror og stoler på universets kraft. Dette kan forstås som en slags livskraft de bruker for å *manifestere* seg frem til det de ønsker i livet. Med bakgrunn i Heelas (2002) kan denne livskraften være et kjennetegn på religiøsitet som er en del av den åndelige revolusjonen på *midtområdet*. Wilmann (2023) snakker om sin *indre drivkraft* og *sitt indre hvorfor* som en del av det indre trossystemet alle har inni seg, noe jeg velger å tolke opp mot det Heelas (2002) viser til som en spiritualitet iboende i deg selv. På denne måten viser mine analyser av *manifestering* at fenomenet har alle kjennetegnene som Heelas (2002) mener finnes på *midtområdet*. Er *manifestering* da en del av en åndelig moderne revolusjon hvor ytre livskraft og iboende spiritualitet står sterkt?

Ut ifra min tolkning og drøfting vil jeg plassere fenomenet *manifestering* innenfor Heelas (2002) sitt *midtområdet*. Samtidig er det interessant å merke seg hvor flytende dette området ser ut til å være, dersom alle religiøse trender og retninger som finnes mellom tradisjonell religion og ateister og agnostikere kan plasseres der. Det kan derfor diskuteres om begrepet *magi*, og den vestlige *esoterismen*, jeg gjorde rede for som et bakgrunns perspektiv for fenomenet, er å finne innenfor dette området. For å kunne undersøke hva som finnes i dette flytende område, og hva slags form for religiøsitet *manifestering* er, ønsker jeg komme nærmere inn på hva som ligger i begrepet religiøsitet. Baller (2022) og Wilmann (2023) forholder seg til tro, som en *tro på universet*, som de også referer til som troen på Byrne (2016) sin allmenne naturlov, *The law of attraction*. Hvordan kan denne troen forstås ut ifra ulike definisjoner av religion? Her kan Tylor (sitert i Pals, 2006, s. 26) sin moderne religionsforståelse, *belief in spiritual beings*, være relevant. Tylor sin definisjon er bred og kan ved hjelp av tolkning romme mye. Hva han legger i *spiritual beings* er vanskelig å si konkret, men jeg tolker det først og fremst som en Gud eller en person, eller engler, ånder og andre krefter. Dette er vanskelig å drøfte opp mot *manifestering*. Likevel ønsker jeg å nevne definisjonen som relevant fordi *spiritual beings* kan tolkes som en overnaturlig kraft, eller noe spirituelt som finnes utenfor ditt indre, som man kan velge å tro på. På denne måten kan vi knytte Tylor (sitert i Pals, 2006, s. 26) sin religionsdefinisjon til *manifestering*

ved å oversette *belief in spiritual beings*, til *en tro på universet*, som Baller (2022) og Wilmann (2023) viser til. Wilmann (2023) understreker også flere ganger i podkasten hvordan *å tro*, er helt nødvendig for at ditt indre trossystem skal virke positivt inn på *The law of attraction*. På denne måten viser til Wilmann til en tro på en livskraft som finnes i universet, noe vi kan se i sammenheng med *belief in spiritual beings*. Tylor sin definisjon er rettet mot en substansiell religionsforståelse, og på denne måten finner vi nå fenomenet *manifestering* plassert mer til høyere i retning tradisjonell religion på modellen av *midtområde*. Det er derfor å få forstå som noe religiøst.

Samtidig er det ikke alle som er enige i denne religionsdefinisjonen. Repstad (2020) argumenterer for at det ofte i akademisk sammenheng refereres til to ulike religionsdefinisjoner. Jeg velger nå å gjenta både den substansielle og den funksjonelle religionsdefinisjonen til Repstad (2020) for at det skal være lettere å forstå drøftingen av begrepene. Den substansielle religionsdefinisjonen er:

Religion er tro på en virkelighet som går utover den vi kan gripe med våre sanser og vår fornuft, og praksis og institusjoner som er knyttet til en slik tro (Repstad, 2020, s. 13).

Mens den funksjonelle religionsdefinisjonen beskrives slik:

Religion er alle forsøk på å gi livet mening, særlig stilt overfor vanskelige forhold som lidelse og død (Repstad, 2020, s. 14).

Den substansielle religionsforståelsen til Repstad samsvarer ikke like godt med *manifestering*. Begrunnelsen for dette kommer av at det er nettopp våre egne sanser, følelser og tanker både Baller (2022, 2023) og Wilmann (2023) mener man må bruke for å kunne gripe inn i den virkeligheten utenfor individet selv, det de mener er universet. På denne måten er det vanskelig å forstå fenomenet ut fra den substansielle definisjonen, men det er likevel noen trekk ved definisjonen jeg ønsker å drøfte. Dette er også med bakgrunn i at Tylor (sitert i Pals, 2006, s. 26) sin religionsforståelse kan forstås som substansiell samtidig som den kan relateres til *manifestering*. Repstad (2020, s. 13) viser i sin substansielle definisjon, til en praksis som er knyttet til troen. Dette tolker jeg som at man utfører en praksis som kan inneholde ritualer eller andre handlinger som fører deg nærmere troen. Når Wilmann (2023) gjennomfører sine fem punkter i *manifesteringen*, kan hvert punkt tolkes

som et rituale som fører henne nærmere universet. Punkt 5 som Wilmann viser til som det viktigste punktet på veien mot vellykket *manifestering*, er å skrive ned og gjenta det hun kaller en *affirmation*. Wilmann forteller videre hvordan det er viktig å gjenta sine *affirmations* med innlevelse og følelse, og at dette kan skje ved hjelp av meditasjon eller musikk. Dette tolker jeg som et slags rituale Wilmann utfører for å komme nærmere universet. Dermed kan gjennomføringen av *manifestering* tolkes som en praksis som er knyttet til troen, slik Repstad (2020, s. 13) viser til i den substansielle definisjonen. Baller (2023B) utfører en slags praksis eller rituale hvor hun og kjæresten gjennomfører en *manifesteringsdate* der de skriver ned felles og individuelle mål. Baller (2022) utfører også ritualer som å tenne lys og røkelse, og smører hendene inn olje som hun lukter på. Dette gjør hun samtidig som jeg tolker at hun oppfordrer mottakeren å tenke på en ting hen er takknemlig for i dag. Dette tolker jeg som et rituale med religiøse elementer, hvor Baller (2022) kommer nærmere den kraften hun mener ligger i universet. På denne måten kan man argumentere for at *manifestering* har elementer som kan tolkes på bakgrunn av den substansielle religionsforståelsen. Ritualene Baller og Wilmann gjør for å komme i kontakt med universet kan også knyttes til hvordan Winje (1999, s. 198) forklarer *magiske riter*. Dersom vi tolker Baller (2022) sine handlinger som en rite hun gjennomfører samtidig som hun fokuserer på en ting hun er takknemlig for i dag, kan dette sterkt relateres til hvordan Winje viser til at ritene fungerer i *magien*. Innenfor *magien* viser Winje til at dersom du fokuserer på et enkelt problem i utførelsen av et rite, vil en oppnå resultater. Dette kan overføres til hvordan både Baller og Wilmann utfører sine steg i *manifestering*, og til Byrnes (2012) forklaring på *The law of attraction*. Hvis vi nå ser tilbake på modellen av *midtområde* og igjen skal prøve å forstå *manifestering*, vil forståelsen være enda mer rettet mot høyre del av modellen på grunn av den substansielle religionsforståelsen. Likevel reiser *magi* perspektivet nye spørsmål.

Den funksjonelle religionsdefinisjon til Repstad (2020, s. 14) er mer flytende, og en definisjon jeg umiddelbart tenker kan hjelpe oss med å forstå *manifestering*. Bakgrunnen for denne umiddelbare tanken kommer av hvordan jeg tolker at selve hovedhensikten ved *manifestering*, er å gi livet *mening*, noe som samsvarer med Repstad sin funksjonelle religionsdefinisjon (2020, s. 14). Baller (2023B) og kjæresten begrunner hvorfor de utfører sin årlige *manifesteringsdate* med hvordan det gir dem noe å glede seg til og se frem til i

fremtiden, samtidig som de retter et fokus mot hva som er viktig og verdifullt i livet. Baller (2022) viser også til hvordan takknemlighet kan være et verktøy i livet, noe jeg tolker Baller mener kan gi deg et nytt syn på livet. Dette tolker jeg som en metode de bruker for å gi livet mer mening. Derfor kan *manifestering* forstås ut ifra det funksjonelle religionsbegrepet fordi Baller (2022, 2023B) bruker fenomenet som *et forsøk på å gi livet mening*, slik Repstad viser at begrepet rommer (2020, s.14). Jeg vil også trekke frem Wilmann (2023) sine 5 punkter i veien mot vellykket *manifestering*. Det å følge 5 punkter som inneholder oppgaver eller handlinger du må gjøre hver dag, tolker jeg som en måte å gi hverdagen og livet mer mening. Det er handlinger som fyller livet ditt med det jeg tolker Wilmann (2023) mener er meningsfylt innhold, og vi kan på denne måten knytte Wilmann sin forståelse av fenomenet til den funksjonelle religionsdefinisjonen.

På bakgrunn av at *manifestering* kan forstås ut ifra det funksjonelle religionsbegrepet, som jeg tolker som en mindre tradisjonell forståelse av religion, og ut ifra hvordan Winje (1999) sin forklaring på *magi* kan relateres til *manifestering*, er vanskelig å forstå *manifestering* i forhold til definisjoner på religion. Dette er også fordi troen på universet kan være vanskelig å relatere til en religionsdefinisjon, og fordi fenomenet har flere komplekse sider ved seg. Kanskje vil det være mer relevant å forstå *manifestering*, slik Baller og Wilmann praktiserer det, utfra det å være religiøs, snarere enn å forstå det ut ifra hva som kan forstås som religion og ikke. På bakgrunnen av dette kan vi trekke inn Romarheim (2011, s. 179) sin definisjon på hva det vil si å være *religiøs*. Jeg velger å gjenta definisjon fordi jeg mener det er hensiktsmessig for å kunne forstå den videre drøftingen:

Å være religiøs vil si å ha som vesentlig i sitt liv noe oversanselig som sprenger rammen for – og gir mening til – den dagligdagse virkelighet (Romarheim, 2011, s. 179).

Det første jeg ønsker å trekke frem ved definisjonen er hvordan også denne peker på, *gir mening til*, noe vi kan se sammenheng med den funksjonelle religionsdefinisjonen og hvordan både Baller (2022, 2023B) og Wilmann (2023) bruker *manifestering* til å gi mening til livet. Videre finner jeg det interessant hvordan Romarheim (2011, s. 179) viser til at de som er religiøse har noe *oversanselig som sprenger rammen for (...) den dagligdagse virkeligheten*. Dette tolker jeg at har likheter med hvordan både Wilmann (2023) og (Baller, 2022, 2023A, 2023B) forstår *The law of attraction* som en livskraft som ligger utenfor

menneskets dagligdagse virkelighet ute i universet. Denne forståelsen kan også sees i sammenheng med den vestlige *esoterismen* hvor mennesket kan få adgang til en annen virkelighet gjennom ritualer, symboler og ånder (Løøv & Kværne, 2023). Wilmann (2023) mener man må følge 5 punkter for å komme nærmere denne utenforstående livskraften. Wilmann (2023) viser også til at det er avgjørende å *tro* på at *The law of attraction* fungerer, hvis ikke vil ikke universet høre på deg. Jeg tolker dette som noe *oversanselig*. På den andre siden er Wilmann (2023) svært opptatt av ditt *indre trossystem*, din *indre drivkraft*, og ditt *indre hvorfor*. Dette kan tolkes dit at Wilmann (2023) ikke har noe *oversanselig* som bryter med hennes dagligdagse virkelighet, men at denne livskraften som finnes i universet er mer avhengig av *ditt indre*. Altså ligger makten hos menneske selv, og ikke i det *oversanselige*, slik Romarheim (2011, s. 179) mener *religiøse* mennesker tror. Baller (2022, 2023A, 2023B) viser også til at hun stoler på universets kraft, men i likhet med Wilmann (2023) er Baller opptatt av makten og kraften individet selv sitter på. På denne måten beveger også Baller seg bort fra det *oversanselige*. Samtidig vil jeg her i diskusjonen av hvor denne kraften befinner seg, trekke frem *framgangsteologien*. For å kort repetere, er *framgangsteologien* en kristen teologisk retning, som tror på at din egen suksess i livet er avhengig av din egen tro (Bergem, 1987). Teologien mener at dersom troen din ikke er sterk nok, er det din skyld at Gud ikke gir deg suksess og fremgang i livet. Dette tolker jeg som at individets egne kraft er avgjørende for å få tilgang til Guds kraft, altså det *oversanselige*. På denne måten kan *framgangsteologien* knyttes til Baller og Wilmann sin forståelse av hvor livskraften befinner seg på grunn av det gjensidige forholdet mellom individet selv og det *oversanselige*.

Baller (2023B) er opptatt av hvordan individet selv har ansvar for hvor man legger fokuset sitt, noe jeg tolker som at Baller er opptatt av personlig utvikling. I videoen *Hva er du takknemlig for i dag* (Baller, 2022) er det vanskelig å tolke om Baller prøver å få kontakt med universet, altså noe *oversanselig*, eller om hun prøver å få kontakt med sitt indre, det Wilmann (2023) ville referert til som *ditt indre trossystem*. Dersom Baller i denne videoen fokuserer på *The law of attraction*, prøver hun ut fra Byrnes (2012) forklaring på loven, å komme i kontakt med universet for at hun skal tiltrekke seg det hun tenker på. Tiltrekking av energi kan også tolkes ut ifra *kvantemystikkens* karaktertrekk (Moriarty, 2023). De eteriske oljene, røkelse og tenning av lys forsterker min tolkning av dette som noe *oversanselig* eller

magisk, og på den måten noe en *religiøs* person gjør. På den andre siden er ikke tenning av lys kun noe *religiøse* mennesker gjør.

Ut ifra drøftingen og analysen av materialet over kan vi tolke *manifestering* ut ifra Romarheim (2011) sin definisjon på hva det vil si å være *religiøs*. Hvis vi igjen går tilbake til modellen av *midtområdet* plassering, vil jeg nå tolke fenomenet enda nærmere området hvor *den åndelige revolusjonen* og sentrum av *midtområdet* befinner seg. Dette er fordi fenomenet er flytende, på lik linje med det funksjonelle religionsbegrepet (Repstad, 2020) og Romarheims (2011) beskrivelse av å være *religiøs*. *Manifestering* kan også relateres til *magi*, noe som også styrker denne forståelsen (Winje, 1999). Når jeg nå kan knytte *manifestering* til flere av disse begrepene styrker dette forståelsen av fenomenet som en del av sentrum på *midtområde*. På bakgrunn av dette kan *midtområdet* rommer flere trender og andre bevegelser som fremtrer i en moderne forståelse av religion. Trysnes (2015) sine teorier om at religiøse miljøer nærmere seg hverandre, styrker forståelsen av hva *midtområdet* rommer. I denne sammensmelting av religiøse miljøer legger hun vekt på hvordan mediene og populærkulturen er med på å påvirke denne sammensmelting. Dette finner jeg svært interessant fordi *manifestering* opptrer i mediene, og gjerne med bakgrunn i boken *The Secret*, som er en del av populærkulturen. Kan man med bakgrunn i dette stille spørsmål ved om fenomenet *manifestering* er med å på å forsterke en sammensmelting av religiøse miljøer, og på den måten styrke fremveksten av *midtområdet* og *den åndelige revolusjonen*?

For å oppsummere vil jeg trekke frem *midtområde* som et område i den moderne religionsforståelsen hvor mer flytende trender og religiøse retninger befinner seg. Fenomenet *manifestering* tolker jeg kan plasseres innenfor dette område med bakgrunn i hvordan fenomenet opptrer og blir forstått ut fra mitt materiale av Baller (2022, 2023A, 2023B) og Wilmann (2023). Ut fra både min egen, og Baller og Wilmann sin forståelse av *manifestering*, vil jeg særlig peke på individfokuset som interessant i videre drøfting. Dette er fordi jeg finner det er vanskelig å skille mellom om Baller og Wilmann mener livskraften som finnes i *The law of attraction* er en iboende kraft i individet selv, eller om det er noe oversanselig som finnes utenfor individets virkelige verden. Dette er også et godt argument for hvorfor fenomenet kan plasseres på *midtområdet* da det forsterker forståelsen av hvor flytende fenomenet er. Selv om fenomenet *manifestering* kan plasseres innenfor *midtområdet* som en del av den åndelige revolusjonen Heelas (2002) argumenter for, betyr

ikke det at fenomenet er et religiøst fenomen. Så langt er det et flytende fenomen som inneholder religiøse elementer med et sterkt individfokus. Derfor vil jeg nå komme nærmere inn på individualisme som et kjennetegn på *midtområde*, og om dette er en form for selvutvikling og egenerapi, eller om vi står ovenfor en moderne form for religiøsitet.

6.2.2 Individualisme som en synlig trend i moderne religiøsitet og *manifestering*

I dette delkapittelet vil jeg gjøre rede for hvordan jeg tolker fokuset på individualisme i materialet mitt, og videre drøfte om *manifestering* kan forstås som en form for selvutvikling og egenerapi, eller som en form for moderne religiøsitet.

I TikTok videoen, *Dette er hvordan vi manifesterer sammen* (Baller, 2023B), finner jeg det interessant hvordan Baller (2023B) er svært opptatt av at man selv har ansvar for hvor man legger fokuset sitt, og at man på denne måten kan styre tankene sine selv. Hun snakker også om sine personlige mål i livet, både i hverdagen og i forbindelse med jobb. I denne forbindelsen nevner hun helt konkret, *personlig utvikling*. Baller (2023B) argumenterer videre for at du må jobbe målrettet mot egne mål, noe jeg tolker som at individet selv har ansvar for sitt liv, og for at drømmer og ønsker skal gå i oppfyllelse. Likevel tolker jeg det slik at Baller (2023B) fraskriver individet dette ansvaret i det hun velger å avslutte videoen med å fortelle om hvordan du må *stole på* universet. Igjen kommer dette skille mellom hvor livskraften til *The law of attraction* befinner seg, altså om det er iboende i individet selv eller om den finnes utenfor individet, i universet. Baller (2023B) sier tydelig i videoen at både hun og kjæresten tror på det *law of attraction*, og på denne måten kan vi tolke det som at Baller (2023B) tror på en universal livskraft som ligger utenfor mennesket, slik Byrne (2016) forklarer hvordan denne allmenne naturloven fungerer. Dersom vi ser på denne *livskraften* i et større perspektiv, kan vi knytte det til Moriarity (2023) sin beskrivelse av *kvantemystikken*.

Den andre videoen til Baller (2022), *Hva er du takknemlig for i dag*, tolker jeg har et større fokus på det jeg velger å kalle religiøse elementer, enn fokus på individet selv. Dette er elementer som røkelse, tenning av lys og eteriske oljer. Likevel vinkler Baller (2022) fokuset over på individet ved å ha emneknaggen *mentalhelse* under videoen, noe jeg tolker i retning selvutvikling og egenerapi. På denne måten kan vi tolke det dit at Baller (2022) bruker religiøse elementer og handlinger, som kan minne om ritualer, for å utvikle seg selv som individ og for å styrke sin mentale helse. Det er derfor et stort individfokus i videoen, og man kan tydelig se individualisme som trend i Baller (2022) sine handlinger. Likevel vil jeg peke

hvordan jeg tolker Baller (2022) som søkende i videoen i det hun tenner lyset og røkelsen, og trekker inn de eteriske oljene. I den siste videoen av Baller (2023A) tolker jeg meg også frem til et stort individfokus. Individualismen er synlig i videoen ved at Baller (2023A) helt tydelig peker på hvordan hun selv velger å tenke positive tanker om seg selv og andre, og at hun selv velger å sende ut den energien hun ønsker å få tilbake. På denne måten retter (Baller, 2023A) fokuset mot seg selv og egen velvære.

På denne måten kan vi argumentere for at individualisme er en synlig trend i Baller (2022, 2023B, 2023A) sine TikTok videoer. Jeg vil understreke at individualisme er en synlig trend generelt i det moderne samfunnet, og det er derfor ikke et godt argument for at *manifestering* er noe religiøst. Likevel mener jeg det er interessant å merke seg i spørsmålet om *manifestering* er noe religiøst, fordi individualisme som trend står sterkt innenfor nyreligiøse miljøer (Repstad, 2020). Repstad (2020) viser også til hvordan egenerapi og selvutvikling er sentrale kjennetegn på hvordan individualismen opptrer innenfor nyreligiøse miljøer, på lik linje med hvordan dette også er klare kjennetegn på *manifestering*. Både Baller (2022, 2023B, 2023A) og Wilmann (2023) veksler mellom å snakke om livskraften iboende i individet selv, og livskraften som finnes i universet utenfor individet som man må bruke *manifestering* for å nå. Dette kan tolkes som en form for astrologi eller Moriairty (2023) sin beskrivelse av *kvantemystikk*, og jeg finner det derfor interessant hvordan Repstad (2020) peker på astrologi som populært innenfor nyreligiøse miljøer, samtidig som individualismen står sterkt. Dette blir på samme måte som Repstad (2020) viser til hvordan det har blitt en trend å bruke astrologi som en åndelig ressurs for å kunne ta selvstendig og fornuftige valg. Jeg mener det er et relevant spørsmål om denne åndelige ressursen ligger utenfor individet selv, eller om den ligger i universet. Dersom man trenger hjelp fra noe oversanselig for å kunne nå en livskraft som skal hjelpe deg til å være selvstendig, er det da rett å kalle dette individualisme? Eller betyr dette at du tror på noe oversanselig, og på den måten er religiøs? Det er verdt å merke seg at denne spenning både finnes innenfor fenomenet *manifestering* og innenfor nyreligiøse miljøer.

Det indre trossystemet mener Wilmann (2023) er stedet inni deg selv hvor du kan snu dine negative tanker til positive tanker. Spørsmålet blir derfor om troen på *det indre trossystemet* kan forstås som en form for selvutvikling, eller om det kan forstås som religiøsitet? Jeg vil påpeke at *troen på indre trossystemet* ikke må være *enten* en form for selvutvikling, *eller*

religiøsitet da det å være religiøs kan for noen forstås som en form for selvutvikling. Likevel mener jeg at det er relevant å drøfte Wilmann (2023) sine utsagn om *det indre trossystem* i spenningen mellom selvutvikling og religiøsitet for å komme nærmere en forståelse av hvordan *manifestering* fremtrer for ungdom. Wilmann (2023) har i sin podkast episode et fokus på individets kraft og tanker. Individualismen tolker jeg at viser seg i form av hvordan Wilmann (2023) er svært opptatt av *du må vite ditt indre hvorfor*, og kjenne på *din indre drivkraft*. Dette mener Wilmann (2023) ligger i det *indre trossystem*, hvor nøkkelen er å snu dine indre negative tanker til positive tanker. Hvis vi kun tar utgangspunkt i dette er det enkelt å konkludere med at Wilmanns *indre trossystem* kun er et fokus på individet og hvordan man selv har kontroll på egne tanker. Det kan derfor forstås som en form for *selvutvikling*. Det er derimot i det Wilmann (2023) kobler disse handlingene til *meditasjon*, *musikk* og *bøker*, og ikke minst til at du på *tro* på at *manifestering* fungerer, at det blir spørsmål om *manifestering* kan tolkes som noe religiøst. Wilmann (2023) snakker om hvordan du skal kjenne etter inni deg hva du ønsker, og på denne måten sende ut vibrasjoner og energi gjennom følelsene dine, noe som kan tolkes som et kjennetegn på *kvantemystikken* (Moriarty, 2023). Dette tolker jeg som noe mer enn bare selvutvikling og egenerapi fordi det ikke kun er individets tanker og indre som styrer, men at man også trekker inn andre elementer for å komme i kontakt med denne drivkraften som for eksempel vibrasjoner og energi.

Ut fra drøftingen over finner jeg det relevant å stille spørsmålet: Hva med bønn? Bønn er tradisjonelt et svært viktig element i religion, og et element man tradisjonelt har brukt for å komme i kontakt med en Gud. Har *manifestering* noe som kan ses i sammenheng med dette religiøse elementet? Et begrep jeg ønsker å trekke frem i drøfting av dette spørsmålet, som både Baller (2023A) og Wilmann bruker, er *affirmations*. Jeg mener dette er et begrep som er svært interessant å komme nærmere inn på hva egentlig betyr og inneholder fordi det minner om det jeg ville betegnet som *bønn*. I følge Store norske leksikon kan *bønn* defineres slik:

Bønn kan defineres som henvendelser fra mennesker til overnaturlige makter, guddommer, forfedre eller andre åndelige vesener, og den kan ha ulike formål, for eksempel å oppnå noe eller å takke og lovprise guddommen. (Jacobsen et al, 2023).

Med bakgrunn i denne definisjonen og min tolkning er det viktig å drøfte begrepet *affirmations* for å komme nærmere en forståelse av om *manifestering* er et religiøst fenomen eller ikke. Baller (2023A) oppfordrer til å velge de *affirmations* du oppriktig tror på, og at man skal repetere disse for seg selv hver dag. Ut ifra oppfordringen av Baller (2023A) kan dette minne mer om et *mantra* enn en bønn. Et *mantra* kan ifølge Store norske leksikon defineres slik:

I hinduismen, jainismen og buddhismen er mantraer hellige eller kraftfylte setninger, ord eller stavelser (...). Setningene, ordene eller stavelsene brukes i meditasjon til å styre sinnet og til påkallelse av guder og gudinner. (Jacobsen et al, 2020).

Ut ifra definisjonen over kan vi tolke *affirmations* som et slags *mantra* fordi jeg tolker at Baller prøver å styre sine egne tanker mot noe hun oppriktig tror på, noe som kan overføres til å *styre sinnet*. Wilmann (2023) oppfordrer på samme måte som Baller (2023A) til å skrive ned daglige *affirmations*, som du oppriktig tror på. Wilmann (2023) mener du må finne dine perfekte *affirmations*, og at du må gjenta disse med både følelser og innlevelse. Hun nevner også hvordan man kan bruke en *drømmetavle*, en tavle med bilder av ting som vekker følelsene dine, for komme dypere i kontakt med dine perfekte *affirmations* (Wilmann, 2023). Dersom Baller (2023A) og Wilmann (2023) gjennomfører sine daglige *affirmations* ved at de bruker livskraften de mener finnes i *The law of attraction* (Byrne, 2016) for at sine *affirmations* skal bli hørt og virkeliggjort, kan det tolkes som både en form for bønn eller et mantra. Wilmann (2023) viser til et eksempel på hva en *affirmation* kan være: *Jeg har omsatt for 10 000 kr på konto innen 1.april* eller *Jeg våkner opp frisk hver dag, og kroppen min føles bedre og bedre for hver dag*. Dette tolker jeg kan relateres til Jacobsen et al. (2023) sin definisjon av *bønn* hvor *formålet* i dette eksempelet er å oppnå 10 000 kr i omsetning, eller å våkne opp frisk hver dag. Med bakgrunn i dette tolker jeg at Wilmann (2023) har et tydelig formål med sine *manifesterings-affirmations* fordi hun ved hjelp av *The law of attraction*, som man kan relateres til en *overnaturlig kraft* (Jacobsen et al, 2023), tror på at hennes *affirmations* blir virkeliggjort. Dette kan relateres til Winje (1999) sin beskrivelse av *magi*, og *affirmations* kan dermed også beskrives som en slags *magisk tenkning*.

I videoen hvor Baller (2023A) viser til sine *affirmations*-metoder, har hun emneknaggene *#spirituality* og *#spiritualTikTok*. På denne måten velger jeg å tolke at Baller (2023A) ser på sine *affirmations* som noe spiritielt hun gjør, og ikke bare som en form for selvutvikling og

egenterapi. Dette styrker igjen ideen om *manifestering* som et religiøst fenomen, og hvordan *affirmations* kan forstås som et religiøst eller magisk rituale som *bønn*, *mantra* eller *magisk tenking*. Definisjonen på *bønn* (Jacobsen et al, 2023) kan også sees i sammenheng med religionsdefinisjonene til både Tylor (sitert i Pals, 2006, s. 26), Repstad (2020, s. 13-14) og Romarheim (2011, s. 179) ved at det er en form for *overnaturlig*, eller *oversanselig* makt, og noe utenfor menneske selv som påvirker handlingene vi gjør, og *meningen* med livet. Med bakgrunn i dette og drøftingen over velger jeg å definere *manifestering-affirmations* som *spirituell bønn*. Ut ifra denne definisjonen mener jeg det er lettere å forstå hva *affirmations* er, og det er et enklere begrep å forholde seg til i videre drøfting av fenomenet *manifestering*.

Når vi nå har dannet et nytt begrep for *affirmations*, altså *spirituell bønn*, svekker dette spørsmålet om *manifestering* er en form for selvutvikling og egenterapi som det innledningsvis ble stilt spørsmål til. Ut ifra min forståelse av hva *spirituell bønn* er styrker dette derimot ideen om *manifestering* som et religiøst fenomen hvor individualisme og fokus på individets tanker og frihet står sterkt. På denne måten kan vi igjen argumentere for at *manifestering* kan plasseres i det Heelas (2009) kaller *midtområdet*, altså som en del av den *åndelige revolusjonen*. Den *spirituelle bønnen* blir et eksempel på hvordan religiøsiteten viser seg i *manifestering*, og innenfor *midtområdet* og den flytende religiøsiteten som ser ut til å eksistere der. På denne måten kan vi argumentere for og konkludere med at *manifestering* kan være en form for moderne *religiøsitet* som kan plasseres i *midtområdet*. Innenfor *midtområde* ser det ut til å være flere former for religiøsitet hvor individualisme står sterkt, og jeg stiller spørsmål til om den forståelsen vi har av *nyreligiøsitet* kan plasseres her. Dersom nyreligiøsiteten kan plasseres innenfor *midtområdet*, kan vi da kalle *manifestering* et nyreligiøst fenomen? Dersom dette viser seg, reiser det et nytt aktuelt spørsmål – hvordan kan *manifestering* eventuelt ha en plass i KRLE-faget, og er det et fenomen man som KRLE-lærer bør være orientert om? På denne måten er vi nærmere et mulig svar på studiens problemstilling.

6.2.3 *Manifestering* – et nyreligiøst fenomen

I dette delkapittelet vil jeg drøfte *manifestering* opp mot *nyreligiøsitet*. Vi har tidligere sett hvordan *manifestering* preges av individualisme, på samme måte som individualismen også preger moderne religiøsitet. Individualismen viser seg også som en trend innenfor

nyreligiøse miljøer i form av både egenerapi og selvutvikling (Repstad, 2020), og har derfor flere likhetstrekk med fenomenet *manifestering*. Jeg vil derfor bevege meg mot nyreligiøsitetens flytende begreper og betegnelser for å undersøke om *manifestering* kan forstås som et nyreligiøst fenomen.

Romarheim (2011) argumenterer for at vi bør beholde *nyreligiøsitet* som et overordnet begrep for å kunne forstå og ramme inn nye trender og bevegelser som utvikler seg innenfor dette område av religiøsitet. Dette finner jeg problematisk når vi nå skal kunne komme nærmere en forståelse av om *manifestering* er et *nyreligiøst* fenomen eller ikke. Dersom nyreligiøsitet skal bli forstått som et overordnet begrep for nye og mer flytende former for religiøsitet, bør de menneskene som både samfunnet omtaler som *nyreligiøse* og som betegner seg selv som *nyreligiøse*, kunne forstå seg selv under dette overordnede begrepet. Løøv og Melvær (2014) sin studie om selvbetegnelser innenfor det norske alternativmiljøet peker på nettopp dette. Hele 36 prosent i denne studien bruker begrepet *spirituell* da de omtaler seg selv, noe jeg finner svært interessant da mitt materiale også viser til begrepet *spirituell* (Løøv & Melvær, 2014). Baller (2023A) har i sin video emneknaggene *#spirituality* og *#spiritualTikTok* plassert synlig under videoen hvor hun viser hvordan hun bruker *affirmations*, eller det jeg nå har valgt å kalle *spirituell bønn*. I videoen utfører Baller (2023A) *spirituell bønn*, og det kan derfor ut fra emneknaggene tolkes som at hun utfører noe hun selv mener er *spirituelt*. På denne måten velger jeg å tolke det som at Baller (2023A) velger å betegne seg selv som nettopp *spirituell*, og derfor kan plasseres innenfor statistikken på 36 prosent som Løøv og Melvær (2024) peker på. En annet funn som er verdt å merke seg i studien til Løøv og Melvær (2014) er hvordan hele 50 prosent betegner seg selv som *åndelige*. Derfor kan vi se at svært få oppga seg selv som *nyreligiøse*, noe som strider imot Romarheim (2011) sitt argument om *nyreligiøsitet* som et overordnet begrep. Dersom samfunnet skal bruke *nyreligiøsitet* som et overordnet begrep som skal hjelpe oss å forstå flytende religiøse trender, mener jeg dette vil være mot sin hensikt fordi svært få mennesker omtaler seg selv som *nyreligiøse*. Dette mener jeg kan skape mer forvirring og utfordringer på forskningsfeltet i møte med moderne religiøsitet.

Romarheim (2011) trekker derimot frem begrepet *nyåndelighet* som et begrep som skal romme mer flytende former for *nyreligiøsitet* som han mener kan være synlig i for eksempel sosiale medier. Dette kan sees i sammenheng med både mitt materiale, og med statistikken

Løøv og Melvær (2014) viser til. Dette gjør det relevant å spørre: Kan *nyåndelighet* fungere bedre som et overordnet begrep? Det er derfor nødvendig å nå komme nærmere inn hva på som ligger i begrepet *åndelig*, for å kunne undersøke om det Baller (2023A) omtaler som *spirituelt* kan overlape dette, og dermed argumentere for *manifestering* som et nyåndelig fenomen.

Løøv og Melvær (2014) peker på at i noen studier blir begrepene *spirituell* og *åndelig* satt opp som en motpol mot *religion* eller *religiøsitet*. Dette er en motpol jeg mener bør utfordres, både med bakgrunn i deres studie, og med bakgrunn i hva som kommer frem i analysen av mitt materiale. Løøv og Melvær (2014) finner at *spirituell* og *åndelig* kan overlape hverandre på noen områder, noe jeg finner interessant da Baller (2023A) omtaler seg selv som *spirituell*. Dersom Baller (2023A) er *spirituell*, kan vi forstå hun og dermed også *manifestering* som et *nyåndelig* fenomen, noe Romarheim (2011) mener er en mer flytende form for *nyreligiøsitet*. Medialiseringen av *manifestering* samsvarer også med argumentet til Romarheim (2011) om hvordan *nyåndeligheten* gjerne opptrer i sosiale medier. På denne måten blir motpolen Løøv og Melvær (2014) peker på utfordret ved at *manifestering* både kan tolkes som et *nyreligiøst* fenomen, og dermed også som et *religiøst* fenomen. *Spiritualitet* og *åndelighet* bør på denne måten også bli forstått som noe *religiøst*.

Et annet argument som utfordrer denne motpolen er hvordan beskrivelser som ifølge Løøv og Melvær (2014) sin studie ble assosiert med *åndelig* og *spirituell*, finnes i mitt materiale. Samtidig er også beskrivelsene som de ble assosiert med *religiøs*, tilstede i mitt materiale. Av de beskrivelsene studien viser til assosieres med *åndelig* og *spirituell* finner jeg igjen begrepene *energi*, *universet* og *fri* i mitt materiale. Dette viser seg ved at Baller (2023B, 2023A) bruker ordet *energi* når hun forklarer hva vi mennesker sender ut av kroppen, og hva vi får tilbake ved hjelp av *The law of attraction*. På samme måte bruker Wilmann (2023) begrepet *energi*: *du må sende energi og vibrasjoner gjennom følelsene dine*. Sett i en større kontekst blir beskrivelsene over interessante dersom vi trekker inn forståelsen av *manifestering* som en del av *kvantemystikken* (Moriarity, 2023) og det religionsvitenskapelig begrepet, *magi* (Winje, 1999). Begrepet *universet* er allerede tilstede ved Bryne (2012) sin forklaring på hvordan *The law of attraction fungerer*. Både Baller (2023B) og Wilmann (2023) viser til *universet* som noe som lytter til deg, og stedet du sender energien din. Dette viser seg ved at Baller (2023B) sier: *Stol på universet*, og hvordan Wilmann (2023) mener man kan

bestille til universet. Det siste begrepet *fri* blir ikke konkret nevnt i materiale mitt, men jeg ønsker likevel å trekke frem min tolkning av hvordan ordet kan være tilstede i materiale. I en av videoene til Baller (2022) hører vi fuglekvisper i bakgrunnen samtidig som det blir tent lys og røkelse. Dette velger jeg å tolke som en slags *frihetsfølelse*, og videoen har en ro over seg som jeg forbinder og tolker med *frihet*. På denne måten vil jeg si at begrepet *fri* også kan assosieres med *manifestering*. Begrepene som ble assosiert med *religion* eller *religiøs* var ifølge Løøv og Melvær (2014) *Gud, kirke og tro*. Begrepene *Gud* og *kirke* er ikke konkret nevnt i materialet mitt, men Wilmann (2023) nevner at *universet vil høre på deg*. Dette kan tolkes som at noen eller noe *oversanselig* som en *Gud* lytter til deg, eller at universet blir forstått innenfor *manifestering* som en slags *Gud*. Dette blir derimot en motsetning til en tradisjonelt kristen gudsforståelse, da *universet* da kan tolkes som en upersonlig gudsforestilling. Tolkningen retter seg heller mot en forståelse av *manifestering* som et *religiøst magisk* fenomen, som kan forstås ut ifra *kvantemystikken*.

Begrepet *tro* blir derimot nevnt flere ganger av både Wilmann (2023) og Baller (2023B, 2023A). Byrne (2012, s. 47) viser også til at *å tro* er et av stegene for at *The Secret* og *The law of attraction* skal fungere. Baller (2023B) sier hun og kjæresten *tror* på *The law of attraction*, samtidig som Baller (2023A) i en annen video sier du må bruke *affirmations* du oppriktig *tror* på. På denne måten kan vi tolke begrepet *tro* som tilstede i materialet fra Baller (2023B, 2023B), og dermed som et begrep som kan assosieres med *manifestering*. Jeg vil påpeke at begrepet *tro* ikke er entydig, og kan handle om både å ha tillitt til noe, og som å *tro* på et trosinnhold. Wilmann (2023) bruker også ordet *tro*. Hun forteller om hvordan du må *tro* på *manifestering*, og at dette er helt avgjørende for at fenomenet skal fungere. Wilmann (2023) viser også til det hun kaller *det indre trossystemet*, og hvordan for eksempel *takknemlighet* kan være med på å snu dette systemet fra negativt med positivt. Dette kan sees i sammenheng med Baller (2022) sine tanker om *takknemlighet* som verktøy i livet. På denne måten viser også Wilmann (2023) at begrepene som ble assosiert med *religion* eller *religiøs* også kan relateres til begreper som kan assosieres med *manifestering*. For å oppsummere vil jeg med bakgrunn i drøftingen over argumentere for at motpolen Løøv og Melvær (2014) viser til, at begrepene *spirituell* og *åndelig* blir satt opp som en motpol mot *religion* eller *religiøsitet*, bør utfordres da *manifestering* kan assosieres med begreper som både assosieres med *spirituell* og *åndelig*, og *religiøs* og *religion*. Drøftingen av denne motpolen

peker også på elementer ved *manifestering* som gjør at vi kan forstå fenomenet ut ifra *kvantemystikken*. På denne måten styrker dette argumentet for at *manifestering* kan tolkes som et *religiøst* fenomen, og at vi nå kan forstå det mer spesifikt som *nyreligiøst*. Jeg velger å forstå fenomenet så spesifikt med bakgrunn i hvordan individualisme er tydelig tilstede både innenfor *manifestering* og nyreligiøsiteten, og med bakgrunn i begreps avklaringene over og forståelsen av *kvantemystikken*.

6.2.4 Oppsummering av forskningsspørsmålet: Kan *manifestering* forstås som religiøsitet? Ut fra analyse og drøfting av studiens materiale vil jeg med bakgrunn i det teoretiske rammeverket, forstå fenomenet *manifestering* ut ifra Heelas (2002) sin forklaring på *midtområdet*, og deretter en mer presis forståelse ut ifra nyreligiøsiteten. Jeg vil her peke på hvordan Baller (2022, 2023A, 2023B) og Willmann (2023) tror på *The law of attraction* og hvordan de gjennom denne naturloven kommer i kontakt med universet. Denne forståelsen gjør at vi i et større perspektiv kan forstå *manifestering* ut ifra Moriartys (2023) beskrivelse av *kvantemystikk*. Dette ser jeg på som et sentralt argument i plasseringen av *manifestering* innenfor Heelas (2002) sitt *midtområde* da religiøsiteten er mer flytende, og gjerne knyttes til nettopp en livskraft utenfor individet selv. Med bakgrunn i denne plasseringen fant jeg videre ut av at *manifestering* er mer hensiktsmessig å forstå ut fra Romarheim (2011, s. 179) sin definisjon på hva det vil si å *være religiøs*, fremfor Repstad (2020) sine mer konkrete forståelser av religionsbegrepet. Jeg kom likevel frem til at *manifestering* kan forstås som religion ut fra Tylor (sitert i Pals, 2006, s. 26) sin brede religionsforståelse. Et sentralt funn jeg vil peke på her er hvordan jeg tolker at Baller (2022, 2023A, 2023B) og Willmann (2023) mener at *manifestering* gir mening til livet. Jeg vil også trekke frem hvordan både Willmann (2023) og Baller (2022, 2023A, 2023B) har et sterkt fokus på individualisme, samtidig som de utfører det jeg tolker som *spirituell bønn*, og andre ritualer som tenning av røkelse, bruk av oljer, drømmetavler, meditasjon og musikk for å komme nærmere universet. Disse ritualene kan også knyttes til det religionsvitenskapeligbegrepet, *magi*, som styrker forståelsen av *manifestering* som et nyreligiøst fenomen. Jeg vil også trekke frem hvordan drøftingen av materialet opp mot studien til Løøv og Melvær (2014) forsterker forståelsen av *manifestering* som et nyreligiøst fenomen. Med bakgrunn i både konklusjon av det første forskningsspørsmålet, *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom?*, og i analyse og drøftingen av andre forskningsspørsmål, *Kan manifestering forstås som religiøsitet?*, vil

jeg konkludere med at *manifestering* er religiøst fenomen. I denne konklusjonen ligger det derfor en forståelse av at norske ungdommer i dag utfører og tror på et moderne religiøst fenomen, samfunnet og derfor også skolen, ikke har tilstrekkelig kunnskap om. Det er derfor viktig å drøfte hvordan skolen og KRLE-faget skal forholde seg til fenomenet. Kan det brukes som en del av undervisningen, eller kan det være en inngang til refleksjon og diskusjon om religiøsitet? Eller er det et moderne religiøst fenomen vi må rette et kritisk blikk mot? Dette vil jeg nå drøfte videre i siste forskningsspørsmål, *Hvilken plass har manifestering i KRLE-faget*, slik at jeg til slutt kan komme med en konklusjon på studiens problemstilling:

Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?

6.3 *Hvilken plass har manifestering i KRLE-faget?*

Gjennom analyse av materiale og drøfting av studiens foregående forskningsspørsmål har jeg kommet frem til at *manifestering* kan forstås som et religiøst fenomen, mer spesifikt et nyreligiøst fenomen. Ut ifra denne konklusjon er det relevant å stille spørsmål ved hvilken plass *manifestering* kan ha i KRLE-faget. Det er derimot ikke en selvfølge at fenomenet skal ha en plass i faget bare på grunn av at vi kan forstå det som et nyreligiøst fenomen. Dersom alle religiøse retninger og trender skulle hatt en plass i faget hadde det ikke blitt timer igjen til noe annet innhold. Jeg mener det likevel er viktig å drøfte akkurat dette fenomenet fordi utbredelsen er så stor, og fordi det er et fenomen som griper inn i ungdoms livsverden og tanker. Det er også viktig med tanke på KRLE-fagets status i skolen, og hvordan vi kan gjøre faget til et mer virkelighetsnært og engasjerende fag i det moderne, sekulære samfunnet. I dette delkapittelet vil jeg derfor først drøfte hvordan fremtidens KRLE-fag bør forholde seg til fenomenet, før jeg til slutt går over til hvordan fenomenet kan brukes eller ikke brukes i faget. Jeg vil også underveis drøfte hvordan KRLE-læreren kan forholde seg til fenomenet og til elever som har *manifestering* som en del av sin hverdag og livsverden.

6.3.1 Manifestering som en del av dagens KRLE-fag

KRLE-faget er i stadig endring. I takt med samfunnets hurtige og mangfoldige utvikling, må faget tilpasse seg den elevgruppen man som lærer møter i klasserommet hver dag. Samtidig må faget følge læreplanens mål og rammer. På bakgrunn av min tolkning av Tylor (sitert i

Pals, 2006, s. 26) og Romarheim (2011, s. 179) sin forståelse av religionsbegrepet, og med bakgrunn i analyse og drøfting av studiens materiale, kan det argumenteres for en forståelse av *manifestering* som et religiøst fenomen. Det er derfor interessant å drøfte denne konklusjonen opp mot læreplanens innhold og rammer.

6.3.1.1 Hva sier læreplanen i KRLE?

KRLE-faget skal ifølge læreplanen gjøre elevene godt kjent med bredden av både religiøse og ikke-religiøse livssyn (Kunnskapsdepartementet, 2019). Dette er et argument for å bruke *manifestering* som et eksempel på et moderne religiøst fenomen, slik at elevene kan forstå mangfoldet av religiøsitet i dagens samfunn. Ifølge læreplanen skal KRLE-faget gi elevene kunnskap om hvordan religion og livssyn kommer til uttrykk i mediene (Kunnskapsdepartementet, 2019). Faget skal også gi mulighet for at elevene skal kunne utforske og presentere religiøst mangfold og religiøse praksiser utenfor etablerte religionssamfunn (Kunnskapsdepartementet, 2019). Ut ifra disse to kompetansemålene mener jeg det er grunn til å tolke læreplanen slik at *manifestering* kan være et godt eksempel å bruke i klasserommet til refleksjon over moderne religiøsitet og mangfold. *Manifestering* kan også brukes til refleksjon over hvordan religiøsitet viser seg i mediene. Dette er fordi *manifestering* er et helt konkret eksempel på hvordan religiøsitet sprer seg og opptrer i mediene. *Manifestering* er også et konkret eksempel på en religiøs praksis utenfor et etablert religionssamfunn, og vil derfor være et eksempel å bruke i undervisningen i arbeid med dette gitte kompetansemålet.

Ut ifra argumentene over kan det se ut til at læreplanen i KRLE legger opp til rammer som gjør at *manifestering* kan plasseres innenfor KRLE-faget. Læreplanen inneholder derimot også rammer som gjør at det kan argumenteres for at *manifestering* ikke kan plasseres innenfor KRLE-faget, og som gjør at jeg må stille meg kritisk til fenomenet som en del av undervisningen. Læreplanen legger nemlig også opp til å utfordre og utdype elevenes forståelse av religioner og livssyn gjennom analyse og kritisk refleksjon over kilder, normer og definisjonsmakt (Kunnskapsdepartementet, 2019). Jeg tolker at dette kompetansemålet handler om å gjøre elevene kildekritiske i møte med religioner og livssyn. Dersom *manifestering* skal være en del av KRLE-faget vil kilder som TikTok være relevante å bruke til undervisningen. Jeg mener det derfor kan være motstridene at KRLE-læreren skal legge opp til undervisning basert på kilder som TikTok, når læreplanen tydelig legger opp til at læreren

skal gi elevene kompetanse innenfor kildekritikk i møte med religioner og livssyn. Dette mener jeg med bakgrunn i at medier som TikTok ikke er troverdige kilder å bruke til å innhente informasjon om religioner og livssyn.

Som vi kan se i argumentene over kan vi tolke læreplanen slik at den både er positiv og negativ til *manifestering* som en del av KRLE-faget. De negative argumentene kan i stor grad overføres til å bruke TikTok som kilde til innhold i KRLE-faget og kunnskap om religion, og hvordan dette kan forstås som motstridene til hvordan elevene skal utvikle kompetansen, kildekritikk. Jeg ønsker derfor og avslutningsvis å peke på at bruk av TikTok som kilde i undervisningen være med på lære elevene om nettopp kildekritikk og kritisk tenkning, og kanskje være med på å skape bevissthet rundt hva de ser i mediene om religion og livssyn. Ifølge undersøkelsen til Medietilsynet bruker flere av dagens elever TikTok aktivt på fritiden (Medietilsynet, 2022). De kan derfor allerede være eksponert for innholdet til influensere som Hanna-Martine Slåttland Baller, og det kan derfor være en fordel at læreren bidrar til refleksjon og bevisstgjøring av hva de kan se i mediene. Jeg vil her understreke hvor viktig det er at skolen er en motpol til hva elevene kan være eksponert for på fritiden gjennom nyheter og andre medier. Denne motpolen mener jeg er viktig slik at læreren kan bidra med å nyansere bilde elevene kan forankre av medialiseringen av religion. Med dette mener jeg at elevene må bli eksponert for det store religionsmangfoldet som finnes gjennom faglig og kvalitetssikret kunnskap av læreren. Dette vil jeg komme tilbake til senere i kapitlet.

6.3.1.2 *Manifestering som en livsmestringsstrategi og del av det tverrfaglige temaet:*

Folkehelse og livsmestring

Med den nye læreplanen fra 2020, *Kunnskapsløftet*, kom de tre tverrfaglige temaene inn i skolen. De skal fungere som overordnede temaer som skal inngå i alle fag, dermed også KRLE-faget. Ved drøfting om *manifestering* kan være en del av dagens KRLE-fag, mener jeg det er helt sentralt å trekke frem ett av de tre tverrfaglige temaene fra læreplanen, *folkehelse og livsmestring*. Ut ifra drøfting og analyse av materialet i studien finner jeg det relevant å drøfte hvordan *manifestering* kan forstås som en slags livsmestringsstrategi. Baller (2022) viser til hvordan takknemlighet er en del av hennes morgenrutine ved at hun bruker emneknaggen *#morgenrutine*, og at hun bruker fokuset på takknemlighet som et verktøy i livet. Dette verktøyet kan sammenlignes ved hvordan Wilmann (2023) bruker meditasjon eller drømmetavlen for å snu det negative trossystemet. På denne måten bruker både Baller

(2022) og Wilmann (2023) *manifestering* som en metode for å håndtere egne tanker og følelser. Det er ingen hemmelighet at religion kan forstås som en form for livsmestring. I et historisk perspektiv har religion vært en stor del av menneskers liv, og fungert som en guide med svar på de store spørsmålene i livet, samtidig som det har vært med på å forme individ og samfunn. Dette kan overføres til hvordan jeg tolker at fenomenet fungerer for både Baller (2022, 2023B, 2023A) og Wilmann (2023), men da i et postmoderne perspektiv hvor livsmestring kanskje dreier seg om andre ting enn hva det gjorde tidligere. Dette er interessant å merke seg fordi det er nettopp å ruste elevene til å håndtere både medgang og motgang, og andre utfordringer i livet at *folkehelse og livsmestring* skal bidra med inn i skolen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette tolker jeg at kan sees i sammenheng med at religion har fungert som en guide i menneskers liv slik at de kan håndtere medgang og motgang, og dermed mestre livet. Det står derimot ikke beskrevet i læreplanen hvordan læreren skal gjennomføre undervisning som skal ruste elevene til å håndtere medgang og motgang, og egne tanker og følelser. Det er kun beskrevet som en kompetanse elevene skal ha. Det kan derfor diskuteres om *manifestering* kan være en inngang til refleksjon og samtale om å håndtere egne tanker og følelser, da jeg tolker ut ifra Baller (2022) og Wilmann (2023) at nettopp dette er hele hensikten bak fenomenet.

I drøfting av *manifestering* som en del av fremtidens KRLE-fag vil jeg trekke frem artikkelen til Stokke og Rodriguez (2020), «Livsmestring og selvutvikling i KRLE – tar faget en subjektiv vending?». Artikkelen argumenterer for hvordan KRLE-faget kan bidra til livsmestring og personlig utvikling. Dersom *manifestering* skal være en del av KRLE-faget, legger dette opp til at elevene må ta i bruk personlige erfaringer og tanker inn i undervisningen, altså at fagets innhold blir basert på elevenes livsverden. Å bruke elevenes livsverden aktivt i undervisningen er noe jeg tolker at er selve hovedbudskapet Stokke og Rodriguez vil frem til i sin artikkel. Artikkelen peker på hvordan elevperspektivet må inn i faget, og at å ta i bruk elevenes opplevelser og erfaringer vil gjøre at faget oppleves mer relevant for elevene. Det kan derfor stilles spørsmål ved om å ta i bruk elevenes egne erfaringer med *manifestering* i undervisningen kan gjøre faget mer relevant. Stokke og Rodriguez (2020) peker på at faget føles lite relevant for både troende og ikke-troende elever slik praksisen er i dag. Som fremtidig KRLE-lærer vil jeg spørre om dette kan ha noe med at undervisningen i KRLE-faget fortsatt styres av verdensreligionparadigme, og at dagens elever kan oppleve disse

tradisjonelle formene for religion som virkelighetsfjernt, slik Jackson (2014) peker på. Dette vil igjen føre til at faget føles lite relevant slik Stokke og Rodriguez (2020) viser til. Etter min mening er det lite bærekraftig for KRLE-faget å styre undervisningen kun etter verdensreligionsparadigme, og jeg er enig med Stokke og Rodriguez at en endring som retter seg mot elevenes livsverden kan være hensiktsmessig for aktualisering av faget. Ved å inkludere *manifestering* i undervisningen og la elevenes personlige tanker og erfaringer til fenomenet komme frem, kan dette være en måte å rette faget mot elevenes livsverden. Ifølge Stokke og Rodriguez (2020) vil å ta i bruk det personlige i undervisningen føre til at elevene får bruke sin religion og livssynskunnskap til personlig utvikling. Elevene får på denne måten øving i å reflektere over følelser og dele subjektive erfaringer for å mestre livet. På denne måten vil fremtidens KRLE-fag ta en subjektiv vending. Det kan diskuteres om den subjektive vendingen vil ha positiv innvirkning på faget, både med bakgrunn i hvordan faget ikke skal være forkynnende, og fordi jeg mener KRLE-klasserommet ikke skal være et terapi- og -selvutviklingsrom. Selv om KRLE-faget skal bidra til at elevene blant annet skal forstå seg selv og verden rundt, og at det skal være rom for det tverrfaglige temaet, *folkehelse og livsmestring*, mener jeg det fortsatt er viktig å holde tak i noen rammer i faget. På bakgrunn av dagens sekulariseringsprosess mener jeg det er viktig at det fortsatt er rom for undervisning om andre religioner, av den grunn at elevene nettopp skal forstå seg selv og verden rundt. Vi vet at elevene blir eksponert for ulike retninger og tanker om religion gjennom både nyheter og sosiale medier som TikTok. Dette kan være ekstreme holdninger og religiøse retninger, eller det kan være mer moderne nyreligiøse fenomener som *manifestering* er et eksempel på. Jeg mener det derfor er viktig at skolen og KRLE-faget stiller seg som en motpol til hva elevene blir eksponert for i mediene, slik at religionsmangfoldet blir synlig. Slik vil elevene få variert og faglig kunnskap om religion slik at vi faktisk kan diskutere og reflektere rundt fenomener som *manifestering*, uten at det trenger å bety forkynnelse eller at vi trekker inn religiøse elementer i undervisningen uten kritisk tilnærming, slik Skeie (2017) viser til.

Tidligere i oppgaven stilte jeg meg kritisk til om *manifestering* er en god metode for å håndtere egne tanker og følelser, og om det er et fenomen skolen skal oppfordre til å bruke. Som en motpol til Stokke og Rodriguez (2020) og drøftingen over stiller jeg meg kritisk til å oppfordre til å bruke fenomenet av to grunner. Første grunn er med bakgrunn i den

forståelsen av at *manifestering* er et religiøst fenomen. Kritikken retter jeg med bakgrunn i Skeie (2017), og hvordan han stiller seg kritisk til at skolen tar i bruk nyreligiøse elementer uten en kritisk tilnærming. I norsk skole er det ikke lov til å drive forkynnelse, og religionsfriheten står sterkt. Jeg mener det derfor blir feil å oppfordre til å bruke et religiøst fenomen, som *manifestering* er, da jeg mener dette er på grensen til det lovverket har definert som forkynnelse. Den andre grunnen til at jeg stiller meg kritisk til bruk av fenomenet i skolen er fordi *manifestering* inneholder elementer jeg mener kan være utfordrende å bruke i skolen. Med elementer vil jeg spesielt trekke frem *The law of attraction*. For å repetere kan vi ut ifra Byrne (2016) sin forklaring forstå *The law of attraction* kort forklart som en universal naturlov som sier at likt tiltrekker likt. Det er også slik både Baller (2023A) og Wilmann (2023) forklarer den såkalte naturloven. Min kritiske tilnærming er rettet med bakgrunn i innholdet i det tverrfaglige temaet, *folkehelse og livsmestring*, og med bakgrunn i hvordan Radford (2009) peker på den manglende logiske forklaringen på fenomenet. Til grunn for denne kritikken ligger også Dixon et al. (2023) som peker på at mennesker som praktiserer *manifestering* har større sannsynlighet for å bli tiltrukket av risikable investering og oppleve konkurs. Jeg mener det er utfordrende å argumentere for at *manifestering* kan bidra i utvikling av livsmestringsstrategier som å håndtere egne tanker og følelser da fenomenet ikke har en logisk forklaring. Jeg stiller meg også kritisk til om det er positivt for ungdom å gi sine egne tanker så mye makt. Dersom ungdommene tror på *The law of attraction*, vil det ut fra Willmann (2023) sin forklaring si at dersom det skjer negative ting i livet er det din egen skyld fordi du ikke har klart å snu om på det negative trossystemet ditt. Dette mener jeg kan bidra til nettopp det motsatte av livsmestring, og at man ikke klarer å håndtere sine egne tanker og følelser. Alle opplever negative ting i livet man ikke har kontroll over, og det er dette jeg tolker det tverrfaglige temaet, *folkehelse og livsmestring*, skal bidra til at elevene kan håndtere. Med bakgrunn i denne refleksjonen mener jeg *manifestering* ikke bør være en del av det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring*. Likevel vil jeg trekke frem at det kan være en ide å bruke fenomenet som en inngang til å samtale om hvordan man bør håndtere tankene sine, slik at man som lærer kan hjelpe elevene til å nyansere fenomenet og trekke ut de positive sidene ved *manifestering*.

I drøftingen av dagens KRLE-fag ut fra læreplanen sitt innhold, har jeg kommet frem til at faget bør ta en subjektiv vending, men med nødvendige rammer. Her kan *manifestering* være et eksempel på hvordan faget kan ta i bruk elevens personlige erfaringer inn i undervisning for å øke deres refleksjonsevne og engasjement for faget. Jeg mener at å bruke *manifestering* som et utgangspunkt for refleksjon og samtale kan være med på å aktualisere KRLE-faget. Det er derimot viktig å stille seg kritisk til hvordan fenomenet skal formidles og hvordan det skal undervises om eller rundt. Jeg vil derfor i neste delkapittel komme nærmere inn på denne problematikken, og videre drøfte spenning: *undervise om, eller med?*

6.3.2 Undervise om, eller med *manifestering*?

I drøftingen over kom jeg frem til at *manifestering* kan være en del av dagens KRLE-fag, men hvordan skal vi ta i bruk fenomenet i klasserommet? For å videre drøfte forskningsspørsmålet, *Hvilken plass har manifestering i KRLE-faget?*, mener jeg det er helt sentralt å trekke frem en mye diskutert spenning i KRLE-faget, nemlig *undervise om, eller med*. Denne spenningen har alltid vært tilstede i KRLE-faget og religionsdidaktikken, også sett i et historisk perspektiv ved kristendomsfaget i den norske skolen. Spenningen dreier seg om hvordan undervisning om religion skal formidles i klasserommet, uten at denne formidlingen skal oppfattes som forkynnelse. I videre drøfting av denne spenningen opp mot forskningsspørsmålet og fenomenet *manifestering*, er det sentralt å trekke frem en del av denne spenning som handler om involverende eller ikke-involverende undervisning. Det vil si om vi skal undervise *om manifestering* og ha ikke-involverende undervisning, eller om vi kan undervise *med manifestering* og ha en involverende undervisning hvor elevene er aktivt involvert i fenomenet.

For å drøfte denne spenningen vil jeg trekke frem Andreassen (2012) sine religionsdidaktiske perspektiver. Andreassen (2012) vektlegger i sin didaktikk vekt på et utenfra-perspektiv i religionsundervisningen, og peker på at undervisningen ikke bør legges opp slik at elevene gjør sine egne tolkninger av en religion for å knytte den til eget liv. Dette tolker jeg som et ikke-involverende perspektiv på undervisningen. Hvis vi setter dette i sammenheng med *manifestering* som en del av KRLE-faget, forstår jeg det slik at forfatteren argumenterer for at *manifestering* ikke bør bli lagt frem som et fenomen elevene skal bruke og involveres med i timene. Dette perspektivet blir en motsetning til hvordan Stokke og Rodriguez (2020) mener didaktikken i fremtidens KRLE-fag bør legges opp. De peker på at elevens egne erfaringer og

tolkninger av religion kan bidra til livsmestring, mens Andreassen (2012) derimot mener at religionsundervisningen ikke bør knyttes til personlig utvikling. Stokke og Rodriguez (2020) sine argumenter kan relateres til bruk av *manifestering* i faget. Denne tolkningen baserer seg på at å ta i bruk *manifestering* i faget kan være et eksempel på at elevenes erfaringer og tolkninger av religion blir en del av undervisningen, og at læreren kan involvere elevene i fenomenet slik at det videre kan bidra til livsmestring. Hvis vi tar for oss et konkret eksempel fra materialet som *affirmations* eller *spirituell bønn* som jeg har valgt å kalle det, kan et undervise med perspektiv av *manifestering* fungere slik at læreren legger opp til øving i at elevene kan skrive sine egne *spirituelle bøtter* som en del av undervisningen. Ifølge Wilmann (2023) må dette skje med innlevelse og følelse, og det er her jeg stiller meg kritisk til om dette blir en form for forkynnelse da vi nå gjennom studien har kommet frem til at *manifestering* er et religiøst fenomen.

Selv om Andreassen (2012) argumenter for et ikke-involverende perspektiv i religionsundervisningen tolker jeg han som noe delt i dette synet. Det religionsdidaktiske perspektivet hans kan på like linje med Stokke og Rodriguez sine perspektiver tolkes som positive til at *manifestering* kan være en del av faget. Andreassen peker nemlig på at det er viktig å bruke ytringer, fortellinger og opplevelser fra et innenfra perspektiv i undervisningen (Andreassen, 2012, s. 49). Dette tolker jeg som at *manifestering* kan brukes som et eksempel for videre refleksjon rundt religion, tro, moderne religiøsitet eller andre aktuelle temaer i religionsundervisningen. På denne måten kan Andreassen (2012) sine argumenter overføres til en forståelse av at elevens livsverden kan være en del av fremtidens KRLE-fag. Jeg vil også påpeke at Andreassen ikke nødvendigvis sikter til elevene, når han referer til et innenfra perspektiv. Et innenfra perspektiv kan også være delte fortellinger eller erfaringer fra andre enn elevene selv. For å sette disse religionsdidaktiske perspektivene i sammenheng med *manifestering*, blir Andreassen sine perspektiver rettet mot et ikke-involverende religionsdidaktisk perspektiv slik at vi *underviser om manifestering*, og ikke *med manifestering*. Som skrevet tidligere er dette et perspektiv på undervisningen i KRLE-faget jeg støtter. Andreassen (2012) peker også på et viktig prinsipp jeg mener er helt sentralt i dagens KRLE-fag, nemlig hvordan en viktig oppgave til religionslæreren er å gi elevene en faglig forståelse av religion, som en motsetning til hverdagsforståelser elevene allerede tilegner seg gjennom mediene. Dette er også et viktig prinsipp med tanke på moderne

religiøse fenomener som dukker opp i mediene, som *manifestering* er et eksempel på det. Prinsippet til Andreassen (2012) støtter et argument jeg har skrevet om tidligere i drøftingen, rammer i KRLE-undervisningen i møte med individuelle opplevelser ved religion. Andreassen (2012) mener det er viktig at KRLE-læreren tar på seg oppgaven i å rydde i elevenes religionsforståelse slik at vi fremmer et faglig fokus i faget, noe jeg som fremtidig KRLE-lærer støtter. Ut fra dette perspektivet mener jeg det er viktig at man som KRLE-lærer er bevisst på hvor hovedfokuset på innholdet i faget skal være. Dersom faget skal ta en subjektiv-vending hvor hovedvekten av fagets innhold er rettet mot elevenes subjektive forståelse av verden stiller jeg meg kritisk til om dette faktisk bidrar til å aktualisere faget. Jeg mener dette kan føre til at KRLE-faget mister sitt faglige fokus, slik at faget mister enda mer autoritet i skolen. Etter min mening har faget en altfor liten plass i skolen fra før av, og dersom det i fremtiden skal utvikles til et fag med hvor livsmestring og personlig utvikling er fokus er jeg redd faget mister mer status i skolen. Det er derfor helt sentralt å drøfte denne balansegangen jeg mener dagens KRLE-fag bør ha, altså balansen mellom en vending mot elevenes livsverden, og en ikke-involverende religionsdidaktisk tilnærming hvor vi underviser *om religion*.

Spørsmålet blir da videre: Hvordan skal KRLE-læreren håndtere denne balansegangen i undervisningen? For å videre kunne drøfte hvordan *manifestering* kan være en del av undervisningen hvor vi tar i bruk elevenes livsverden i faget, samtidig som vi holder fast i det faglige og undervisningen *om religion*, vil jeg trekke frem Jackson (2016) med *The interpretive approach*. *The interpretive approach* er en fortolkende tilnærming til religionsundervisningen som tar høyde for å romme det moderne synet på religion hvor elevenes erfaringer og stemmer blir sett på som en ressurs (Jackson, 2016). Ut fra denne tilnærmingen til religionsundervisningen mener jeg det er rom for at *manifestering*, som et moderne, nyreligiøst fenomen, kan ha en plass i faget. Dette er fordi man både tar hensyn til elevenes livsverden, religion og kultur, og hvordan religion endres over tid. Jackson (2016) argumenter for at undervisningen kan ta utgangspunkt i elevenes spørsmål og undring så lenge undervisningen inneholder det han kaller for de tre nøkkel ideene: *representasjon*, *tolkning* og *refleksivitet*. Hvis vi setter denne tilnærmingen til religionsundervisningen i et konkret eksempel hvor *manifestering* er en del av undervisningen, tolker jeg det slik at denne tilnærming vil kunne hjelpe læreren til ha en balanse mellom å ta i bruk elevens

livsverden, altså *manifestering*, og samtidig holde tak i å undervise *om* religion. I dette konkrete eksempelet kan nøkkelideen, *representasjon*, være en del av undervisningen ved at læreren bruker *manifestering* som et eksempel på representasjon av religion ut ifra et individuelt nivå. På denne måten kan denne representasjon være inngang til å videre snakke om religion ut ifra tre ulike nivåer, *tradisjon*, *gruppe* og *individ*, noe Jackson (2016) argumenterer for at bør være en del av den moderne religionsundervisningen slik at vi rommer et større mangfold av religioner. Videre kan representasjon være en inngang til å trekke inn den andre nøkkelideen, *tolkning*, ved at elevene kan bruke nettopp *tolkning* som et hjelpemiddel for å reflektere rundt ulike representasjoner av religion. Til slutt kommer den siste nøkkelideen, *refleksivitet*, som Jackson (2016) peker på at skal øke både forståelsen og kunnskapen til elevene. Dette mener forfatteren skjer når elevene får mulighet til å reflektere over eget verdensbilde, og stille seg kritisk til materialet som blir brukt i undervisningen ved å ta i bruk egne erfaringer og perspektiver. Dersom vi går tilbake til det konkrete eksempelet med *manifestering* som en del av undervisningen, mener jeg at det er grunn til å argumentere for at undervisning som inneholder *manifestering*, også vil inneholde nøkkelideen, *refleksivitet*. Dette fordrer at læreren legger opp til at *refleksiviteten* er tilstede. Ut fra min forståelse av *refleksivitet* mener jeg at ved å bruke *manifestering* som inngang til refleksjon om aktuelle temaer i undervisningen, kan dette bidra til at elevene får øving i å stille seg kritisk til undervisningsmaterialet, reflektere over eget verdensbilde og ta i bruk egne erfaringer. På denne måten mener Jackson (2016) at elevene vil øke sin egen forståelse, og kunnskap i faget. Ut fra denne drøftingen mener jeg at *The interpretive approach* kan være en tilnærming til undervisning i dagens KRLE-fag hvor undervisning om fenomener som *manifestering* blir sett på som en ressurs. Dette er fordi man som lærer kan balansere undervisning slik at elevene lærer *om* religion med et faglig fokus, samtidig som læreren vender seg mot elevene og tar utgangspunkt i deres erfaringer og livsverden.

Finnes det flere fordeler ved å ha en slik balansert tilnærming til religionsundervisningen som *The interpretive approach* bidrar til? Ifølge Jackson (2014) er svaret ja. *The interpretive approach* er en del av et undervisningsverktøy som Jackson (2014) har vært med på å utvikle. Verktøyet er kalt *Signposts*, og har som hensikt å veilede blant annet lærere til å skape gode dialoger og refleksjoner i undervisningen om både religion, og andre temaer som ikke er fullstendig dekket i læreplanen. Jackson argumenter for at *Signpost* skal veilede

læreren slik at elevene utvikler *interkulturell kompetanse*. Dette tolker jeg er i tråd med læreplanen i KRLE fordi *interkulturell kompetanse* kan relateres til at elevene skal utvikle evne til å leve i et mangfoldig samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2019). Jeg ønsker å trekke frem *Signpost* som et konkret eksempel på hvordan *manifestering* kan være en del av undervisning, og som et dokument lærere kan støtte seg på i møte med andre moderne religiøse fenomener. *Signpost* belyser nemlig hvordan dialog i klasserommet om spiritualitet og det åndelige kan bidra i utvikling av interkulturell kompetanse (Jackson, 2014). Dette tolker jeg slik at *Signpost* gir veiledning på at dialog og refleksjon rundt nyreligiøse moderne fenomener som *manifestering* kan bidra til at elevene utvikler interkulturell kompetanse, og at de på denne måten blir rustet til å forstå mennesker i det pluralistiske samfunnet vi lever i. For å utvikle denne kompetansen mener Jackson (2014) at religion må forstås fra innsiden, og at det innebærer utforskning og innlevelse. Med innlevelse tolker jeg det slik at Jackson ikke nødvendigvis mener vi skal undervise *med manifestering* og utføre for eksempel *spirituell bønn* i klasserommet slik Wilmann (2023) mener må skje med innlevelse og følelse, men at man som lærer tar utgangspunkt i eleven. Dette mener jeg skjer dersom læreren velger å engasjere seg og være nysgjerrig på elevens erfaringer og tanker, om for eksempel det religiøse fenomenet *manifestering*, og at læreren tør å stille spørsmål. På denne måten mener Jackson (2014) at klasserommet kan bli et trygt sted for samtaler om det spirituelle og åndelige, som for eksempel *manifestering*, slik at elevene utvikler interkulturell kompetanse.

6.3.3 Oppsummering av forskningsspørsmål: Hvilken plass kan *manifestering* ha i KRLE-faget?

For å oppsummere er det tydelig at *manifestering* kan være en del av dagens KRLE-fag. Ut fra drøftingen over mener jeg med bakgrunn i Andreassen (2012) og Jackson (2016) at *manifestering* bør bli undervist *om* og ikke *med*, og at det didaktiske verktøy, *Signpost*, støtter opp under hvordan læreren bør tilnærme seg fenomenet i klasserommet (Jackson, 2014). Med bakgrunn i dette mener jeg at dersom læreren legger opp til undervisning om *manifestering* som et nyreligiøst fenomen, eller bruker det som en inngang til refleksjon og dialog i klasserommet som tar utgangspunkt i elevens livsverden, kan dette bidra til utvikling av interkulturell kompetanse. Dette kan være dialoger som har utgangspunkt i hva elevene erfarer og tilegner seg fra for eksempel influensere som Hanna-Martine Slåttland Baller, eller

podkaster som *Litt bedre* av Rachel Wilmann. På denne måten tar undervisningen en subjektiv vending slik Stokke og Rodriguez (2020) argumenterer for, men ut ifra en trygg ramme læreren legger opp til. Ut ifra å skape dialoger som dette i klasserommet vil elevene utvikle kompetanse som er i tråd med læreplanen i KRLE ved at elevene lærer å forstå seg selv og andre, og er rustet for å møte mangfoldet i det moderne samfunnet (Kunnskapsdepartementet, 2019). KRLE-faget vil på denne måten også romme et stort religionsmangfold jeg mener vil gjøre faget mer virkelighetsnært og engasjerende for elevene. Med utgangspunkt i argumentene over mener jeg at vi kan få et KRLE-fag som både beholder det faglige fokuset, samtidig som det utvikler seg i takt med elevene og det moderne samfunnet. Slik mener jeg at vi kan få et godt, engasjerende og faglig orientert KRLE-fag som er rustet og klar for være en del av både dagens- og -fremtidens skole.

7 Konklusjon

Basert på funnene jeg har gjort i arbeid med denne kvalitative analysen vil jeg svare på oppgavens problemstilling: *Hvordan fremtrer fenomenet manifestering for ungdom, og hvordan kan det eventuelt ha en plass i KRLE-faget?* Ut ifra mine funn vil jeg konkludere med at *manifestering*, gjennom Lundbys (2021) medialisering-modell, kan fremtre for ungdom som et moderne, nyreligiøst fenomen. Jeg vil igjen understreke min hermeneutiske tilnærming til oppgaven. Sentrale funn jeg vil peke på er hvordan troen både Baller (2022, 2023A, 2023B) og Wilmann (2023) har på universet, og Byrne (2016) sin naturlov, *The law of attraction*, kan tolkes som religiøsitet. Denne troen gjør at vi kan forstå fenomenet ut ifra *kvantemystikken* (Moriarty, 2023), og plassere *manifestering* innenfor Heelas (2002) sitt *midtområde*, som en del av den moderne åndelige revolusjonen. Med utgangspunkt i Romarheim (2011, s. 179) sin forståelse av hva det vil si å være religiøs, kan vi forstå både Baller (2022, 2023A, 2023B) og Wilmann (2023) som religiøse fordi de bruker *manifestering* til å gi mening til livet. Dette funnet gjør at vi kan plassere *manifestering* innenfor flere forståelser av religion. Jeg vil også peke på hvordan Wilmann (2023) forstår sitt *indre trossystem* og *indre drivkraft* som et viktig element i *manifestering*, og hvordan Baller (2022, 2023A, 2023B) er opptatt av individets tanker og valg. Forståelsen av *manifestering* som en del av *midtområde*, fokuset på individualisme, og hvordan materiale mitt viste at motpolen Løøv og Melvær (2014) pekte på bør utfordres, er sentrale funn som styrker forståelsen av *manifestering* som et nyreligiøst fenomen. I bakgrunnen ligger forståelsen av *manifestering* som *kvantemystikk*. Baller (2023A) og Wilmann (2023) sin bruk av *affirmations*, og hvordan dette kan tolkes som *spirituell bønn*, styrker også forståelsen av *manifestering* som et *nyreligiøst* fenomen. I denne forståelsen vil jeg også kort trekke frem hvordan Baller (2022, 2023A, 2023B) utfører egenutviklede ritualer, og hvordan *manifestering* inneholder elementer og ritualer som har likheter med Winjes (1999) beskrivelse av, *magi*.

I besvarelsen av problemstillingens siste del vil jeg konkludere med at *manifestering* kan ha en plass i KRLE-faget. Med plass i faget mener jeg hvordan *manifestering*, med bakgrunn i Jackson (2016) sin religionsdidaktiske tilnærming *The interpretive approach*, kan brukes som en inngang til refleksjon og dialog ved at fenomenet blir undervist *om*, og ikke *med*. Slik utvikler elevene kompetanse og kunnskap som er i tråd med læreplanen i KRLE, som kunnskap om samfunnets religionsmangfold og *Interkulturell kompetanse*. Jeg vil

understreke at denne konklusjonen forutsetter at lærere er bevisste og retter et kritisk blikk mot hvordan ungdom forstår og tilegner seg *manifestering*. Likevel mener jeg at dersom lærere er bevisste på bruk av *manifestering* i undervisningen kan dialog og refleksjon rundt fenomenet bidra til å gjøre faget mer virkelighetsnært og aktuelt for elevene. Dette fordi elevenes livsverden blir en del av undervisningen. Dersom læreren tilnærmer seg *manifestering* på denne måten kan det bidra til at KRLE-faget tar en subjektiv vending slik Stokke og Rodriguez (2020) peker på som viktig for både dagens- og -fremtidens KRLE-fag. Samtidig kan faget, ved hjelp av Jackson (2016) og *The interpretive approach*, holde tak i faglige rammer i undervisningen. Jeg vil her understreke at min konklusjon tar utgangspunkt i hvordan *manifestering* kan fremtre for ungdom som et nyreligiøst fenomen, og at det er denne relevansen sammen med oppgavens religionsdefinisjoner gjør *manifestering* relevant for dagens KRLE-fag. Dersom *manifestering* i fremtiden ikke lenger er like relevant i mediene, og dermed ikke en del av elevenes livsverden, mener jeg likevel at mine funn er viktige i drøftingen av innholdet i dagens KRLE-fag. Dette mener jeg med bakgrunn i hvor fort slike *trender* sprer seg i sosiale medier og tar del av ungdoms livsverden. Det er derfor viktig for KRLE-lærere å ha kunnskap om fenomener som *manifestering*, slik at KRLE-faget kan inneholde aktuell og engasjerende undervisning som tar utgangspunkt i elevene. Ut ifra denne konklusjonen mener jeg at *manifestering*, som et nyreligiøst moderne fenomen, kan styrke dagens KRLE-fag ved å skape god og engasjerende undervisning som både møter elevenes livsverden og fagets fagkunnskap.

8 Videre forskning

Med tanke på videre forskning reiser denne oppgaven noen nye spørsmål og refleksjoner som hadde vært svært interessant å forske videre på. Utgangspunktet for disse spørsmålene kommer av at ungdom raskt, ved bruk av sosiale medier, tilegner seg et religiøst fenomen. Det er også interessant hvor fort dette ser ut til å spre seg. I Norge blir dagens samfunn forstått som sekulært, og ut fra en tradisjonell forståelse av religion blir den norske befolkningen mindre og mindre religiøse. Sett i sammenheng med konklusjonen i min oppgave finner jeg det svært interessant hvordan slike fenomener som nettopp *manifestering* sprer seg så fort, og fanger ungdom. Jeg mener derfor det hadde vært aktuelt og videre forske på hvorfor ungdom eller unge voksne tilegner seg like fenomener? Hvor kommer dette behovet fra? Dette gjør at jeg stiller spørsmål ved om vi står ovenfor en ny type religiøsitet som sprer seg i mediene som et resultat av det sekulære samfunnet. Mennesker har, sett i et historisk perspektiv, alltid vært *søkende* etter noe større enn dem selv. Dette får meg derfor til å undre over om dagens ungdom tilegner seg fenomener som *manifestering* såpass raskt fordi fenomenet utfyller dette tomrommet de opplever er tilstede i det moderne, sekulære samfunnet. Dette mener jeg hadde vært svært interessant å forske videre på både med tanke på hvordan vi skal forstå religion i det moderne samfunnet, og med tanke på KRLE-faget og skolen. Dersom vi står ovenfor en ny form for religiøsitet som sprer seg blant ungdom er dette helt klart noe det trengs mer forskning på, og som blir aktuelt for KRLE-faget status og innhold.

9 Litteraturliste

- Andreassen, B.O. (2012). *Religionsdidaktikk: En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bergem, A. (1987). *Himmelen på forskudd? Oppgjør med framgangsteologien*. LuTher forlag i samarbeid med Credo forlag.
- Botvar, P. K. & Trysnes, I. (2017). «Jeg kaller det Stine-tro»: Unge mennesker, individualisering og nyreligiøsitet. I I.-M. Høeg (Red.), *Religion og ungdom* (s. 136-154). Universitetsforlaget.
- Byrne, R. (2016). *The Secret*. Simon & Schuster UK Ltd.
- Christiansen, M.A.B (2024, 10.mars). Silje (31) så for seg drømmelivet. Hun tror det hjalp henne med å oppnå det. *Bergens Tidende, Magasinet*.
<https://www.bt.no/btmagasinet/i/APjAz/manifestasjon-silje-har-latt-seg-inspirere-av-trenden>
- Dixon, L. J., Hornsey, M. J., Hartley, N. (2023). The Secret to Success? The Psychology of Belief in Manifestation. *Personality and Social Psychology Bulletin*.
<https://doi.org/10.1177/01461672231181162>
- Endsjø, D. Ø. & Lied, L. I. (2011). *Det folk vil ha: Religion og populærkultur*. Universitetsforlaget.
- Hanna Martine Slåttland Baller [hannaamartinee]. (2022, 20.oktober). *fortell meg - hva er DU takknemlig for i dag?* [Video]. TikTok.
https://www.TikTok.com/@hannaamartinee/video/7156502184098614533?is_from_webapp=1&sender_device=pc&web_id=7338784340523124256
- Hanna Martine Slåttland Baller [hannaamartinee]. (2023, 10.april). *affirmations*. [Video]. TikTok. <https://www.TikTok.com/@hannaamartinee/video/7220504560274574619>
- Hanna Martine Slåttland Baller [hannaamartinee]. (2023, 9.oktober). dette er hvordan jeg og kjæresten manifesterer sammen [Video]. TikTok.
https://www.TikTok.com/@hannaamartinee/video/7287906986560195873?is_from_webapp=1&sender_device=pc&web_id=7338784340523124256

- Heelas, P. (2002). *The spiritual revolution: from "religion" to "spirituality"*. L. Woodhead (Red.), *Religions in The modern world* (s. 417-439). Routledge.
- Jackson, R. (2014). *Signposts-policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education*. Council of Europe.
- Jackson, R. (2016). *A retrospective introduction to religious education: An interpretive approach*. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 7(1), 149-160.
- Jacobsen, K. A. (2020, 29. Juni). *mantra*. I Store norske leksikon. Hentet 8.mai 2024 fra <https://snl.no/mantra>
- Jacobsen, K. A. & Borgland, J. W. & Groth, B. & Kværne, P. (2023, 19. April). *bønn*. I Store norske leksikon. Hentet 14.mars 2024 fra <https://snl.no/bønn>
- Johansson, K. (2021). Meningsskapande i samtiden: Tro på oförklarliga fenomen i ett sekulariserat senmodernt samhälle som Sverige. *Aura – Tidsskrift for akademiske studier av nyreligiøsitet, vol. 10 (2018)*. 5-34. <https://doi.org/10.31265/aura.524>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del?kode=mat01-05&lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan kristendom, religion, livssyn og etikk (RLE01-03)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/RLE01-03.pdf?lang=nob>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju (3.)*. Gyldendal Akademisk.
- Kvarv, S. (2021). *Vitenskapsteori: tradisjoner, posisjoner og diskusjoner (3. utg.)*. Novus forlag.
- Lundby, K. (2021). *Religion i medienes grep: medialisering i Norge*. Universitetsforlaget.
- Løøv, M. & Kværne, P. (27. februar 2023). *esoterisme*. I Store norske leksikon. Hentet 9.mai 2024 fra <https://snl.no/esoterisme>

Løøv, M., & Melvær, K. (2014). Spirituell, religiøs eller åndelig?. *DIN-Tidsskrift for religion og kultur*, (1).

Medietilsynet. (2022). *Barn og medier 2022: Barn og unges bruk av sosiale medier*.

https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/Barn_og_unges_bruk_av_sosiale_medier.pdf

Moriarty, P. (2023). *Quantum mysticism is a mistake*. IAI News.

</articles/quantum-mysticism-is-a-mistake-philip-moriarty-auid-2437>

Pals, L. D. (2006). *Eight Theories of religion*. (2.utg). Oxford University Press.

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen Damm Akademisk.

Radford, B. (2009). *The pseudoscience of The secret*. Livescience.

<https://www.livescience.com/5303-pseudoscience-secret.html>

Repstad, P. (2020). *Religiøse trender i Norge*. Universitetsforlaget.

Ringdal, k. (2020). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4.utg). Fagbokforlaget.

Romarheim, A. (2011). Begrepsavklaring i møte med nyreligiøsitet, med særlig tanke på en fruktbar definisjon av «religiøsitet». *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap* 3-4/2011.

Skeie, G. (2017). Mangfoldets utfordringer og muligheter sett gjennom religionsdidaktisk forskning. Et nordisk overblikk. *Acta Didactica Norge*, 11(3), 4-sider.

Stokke, C., & Rodriguez, M. C. (2020). Livsmestring og selvutvikling i KRLE: –tar faget en subjektiv vending?. *Nytt norsk tidsskrift*, 37(2), 137-148.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.). Fagbokforlaget.

Trysnes, I. (2015). «Engler og barnesanger»–og estetikk og religion. *Prismet*, (4), 245-252.

Wilmann, R. (Programleder). (2023, 20. februar). *Bli RÅ på Manifestering*. [Audiopodkast]. I Litt bedre.

<https://open.spotify.com/episode/4wErKR5fhBh0SMFVla6bjL?si=3bccc96ef8a847cb>

Wilmann, R. *Om Meg*. Rachelwilmann. Hentet 12.april 2024 fra

<https://rachelwilmann.no/om-meg/>

Winje, G. (1999). *Fra bønn til magi: Nye religion og menneskesyn*. Høgskoleforlaget.